

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับรายงานของผู้สอบบัญชี

นายสมบูรณ์ สาระพัด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบัญชี ภาควิชาการบัญชี

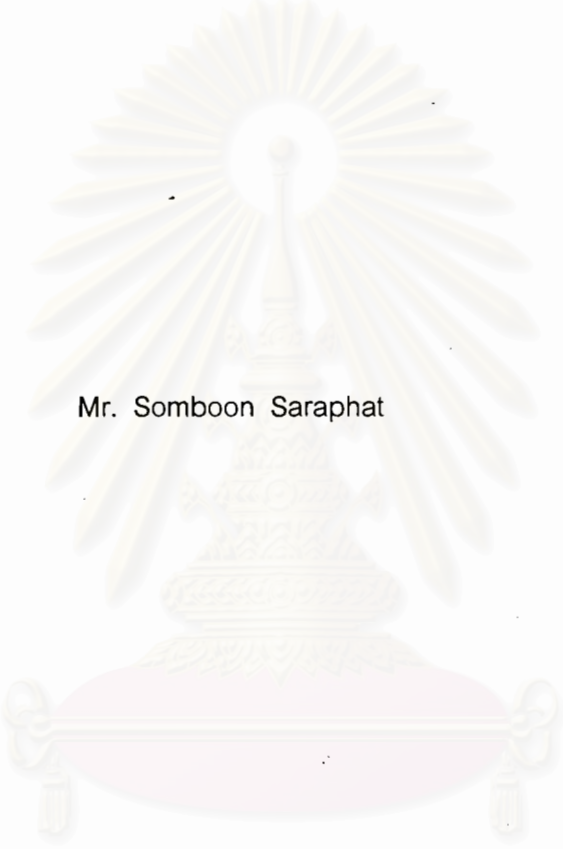
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-17-6375-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE RELATIONSHIP BETWEEN AUDIT COMMITTEE COMPOSITION AND AUDITOR'S REPORTS

Mr. Somboon Saraphat

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Accountancy in Accounting

Department of Accountancy

Faculty of Commerce and Accountancy

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-17-6375-1

**สมบูรณ สารพัด : ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับ
รายงานของผู้สอบบัญชี (THE RELATIONSHIP BETWEEN AUDIT COMMITTEE
COMPOSITION AND AUDITOR'S REPORTS) อ. ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิระ
บุญเนตร, จำนวน 181 หน้า. ISBN 974-17-6375-1**

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับรายงานผู้สอบบัญชี องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบประกอบด้วย (1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (2) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (3) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ (4) ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ และ (5) ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ กลุ่มตัวอย่างคือบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยปี พ.ศ. 2546 ยกเว้นกลุ่มธนาคาร เงินทุนหลักทรัพย์ ประกันชีวิตและประกันภัย การศึกษาในครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (ความถี่และร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยมและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติเชิงอนุมาน (ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของสองประชากร และการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก) ในการอธิบายผลการวิจัยและการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับรายงานผู้สอบบัญชี

ผลการทดสอบ ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % พบว่า สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ในทำนองเดียวกันพบว่า สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป การศึกษานี้ได้ทดสอบตัวแปรควบคุมเพิ่มเติม ผลการทดสอบพบว่า ทิศทางความสัมพันธ์สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตทุกประการ กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในกรณี (1) งวดที่แล้วกิจการได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (2) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมอยู่ในระดับสูง และ (3) ถ้ากิจการมีขนาดชำระหนี้ ในทางตรงกันข้ามพบว่า ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ในกรณีที่อัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิอยู่ในระดับสูง

ภาควิชา.....การบัญชี.....

สาขาวิชา.....การบัญชี.....

ปีการศึกษา.....2547.....

ลายมือชื่อนิสิต..... .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... .....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4582391426 : MAJOR ACCOUNTING

Keywords: AUDIT COMMITTEE, INDEPENDENCE, SIZE OF AUDIT COMMITTEE, ACCOUNTING AND FINANCIAL EXPERTISE, CORPORATE GOVERNANCE EXPERTISE, AUDITOR'S REPORTS AND MODIFIED REPORTS

SOMBOON SARAPHAT: THE RELATIONSHIP BETWEEN AUDIT COMMITTEE COMPOSITION AND AUDITOR'S REPORTS. THESIS ADVISOR: WACHIRA BOONYANET, Ph.D., 181 pp. ISBN 974-17-6375-1

The main objective of this thesis is to study the relationship between audit committee composition and auditor's reports. The audit committee composition consists of: (1) a number of audit committee members (2) independence of audit committee members (3) proportion of common stock held by audit committee members (4) experience in accounting and financial of audit committee members, and (5) experience in corporate governance of audit committee members. The samples include Thai listed companies in 2004 and exclude companies engaging in commercial banking, financing and securities, and insurance business. Not only descriptive statistics (frequency and proportion, minimum, maximum, mean, median, and standard deviation) but also inferential statistics (compare means and logistic regression analysis) are used to describe the results and test the relationship between audit committee composition and auditor's reports.

As expected at 95 % confidence interval, the greater the proportion of independence of audit committee members, the lower the probability the auditor will issue a modified report. Moreover, the greater the proportion of audit committee members with experience in accounting and financial, the lower the probability the auditor will issue a modified report. This study has attempted to minimize the risk by controlling other factors that could be correlated with both audit committee composition and auditor's reports. It is found that the relation between modified reports and the controls variables are consistent with prior studies. The likelihood of the modified reports increases when: (1) the modified reports are issued in the prior year (2) the greater leverage ratio, and (3) default and declines when the greater profitability ratio.

Department.....Accountancy.....Student's signature.. *Somboon Saraphat*
Field of study.....Accounting.....Advisor's signature.. *Wachira Boonyant*
Academic year.....2004.....

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้สำเร็จไปได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิระ บุญยเนตร ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งท่านได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และเสนอความคิดเห็นที่มีคุณค่าต่อการศึกษา ตลอดจนการช่วยเหลือในสิ่งต่าง ๆ อย่างดียิ่ง ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ และขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ จงจิตต์ หลีกภัย ที่ท่านได้กรุณาเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคำแนะนำดี ๆ ที่มีต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ รวมถึงกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร. วิรัช อภิเมธีธำรง ที่ท่านได้กรุณามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคำแนะนำเพิ่มเติมที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึงคณาจารย์ในภาควิชาการบัญชีทุกท่านที่ได้เสริมสร้างความรู้และทักษะของการศึกษาในหลักสูตรปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต ตลอดจนคณาจารย์จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพณิชยการพระนคร สำหรับการประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในสาขาวิชาการบัญชีระดับปริญญาบัญชีบัณฑิต

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อคำคุณ และ คุณแม่หนูพิน สารพัด รวมถึงสมาชิกทุกคนในครอบครัวของข้าพเจ้า สำหรับการให้ความดูแลทั้งในด้านร่างกายและจิตใจเป็นอย่างมากตลอดช่วงของการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนเพื่อน ๆ ทุกคนที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือเป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้าด้วยดีตลอดมา

ประการสุดท้าย ข้าพเจ้าต้องขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสำหรับการสนับสนุนให้ทุนการศึกษาตลอดระยะเวลาที่ศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฒ

บทที่

1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 สมมติฐานการวิจัย.....	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	7
1.5 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	7
1.6 ข้อจำกัดของการวิจัย.....	9
1.7 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	10
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
1.9 ระเบียบวิธีวิจัย.....	12
1.10 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิจัย.....	12
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
2.1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบ.....	15
2.1.1 ความหมายของคณะกรรมการตรวจสอบ.....	15
2.1.2 ความสำคัญของคณะกรรมการตรวจสอบ.....	15
2.1.3 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ.....	16
2.1.4 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ.....	18

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชี.....	26
2.3 องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ.....	33
2.3.1 จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ.....	33
2.3.2 ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ.....	35
2.3.3 สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ.....	38
2.3.4 ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของ คณะกรรมการตรวจสอบ.....	39
2.3.5 ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการ ตรวจสอบ.....	45
2.4 รายงานของผู้สอบบัญชี.....	46
2.4.1 รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่ไม่มีเงื่อนไข.....	46
2.4.2 รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป.....	47
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา.....	48
2.5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบ.....	48
2.5.1.1 จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ.....	48
2.5.1.2 ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ.....	50
2.5.1.3 สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ.....	55
2.5.1.4 ความรู้ความสามารถเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของ คณะกรรมการตรวจสอบ.....	56
2.5.1.5 ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของ คณะกรรมการตรวจสอบ.....	61
2.5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับรายงานของผู้สอบบัญชี.....	63
2.5.3 งานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการ ตรวจสอบกับพฤติกรรมกรออกรายงานของผู้สอบบัญชี.....	67

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	76
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	76
3.2 การพัฒนาสมมติฐานการวิจัย.....	77
3.2.1 สมมติฐานเกี่ยวกับจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ.....	77
3.2.2 สมมติฐานเกี่ยวกับความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ.....	77
3.2.3 สมมติฐานเกี่ยวกับสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ.....	78
3.2.4 สมมติฐานเกี่ยวกับความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางบัญชี หรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ.....	79
3.2.5 สมมติฐานเกี่ยวกับความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการ ของคณะกรรมการตรวจสอบ.....	80
3.3 ตัวแบบและคำอธิบายเกี่ยวกับตัวแปร.....	81
3.3.1 ตัวแบบ.....	81
3.3.2 คำอธิบายเกี่ยวกับตัวแปร.....	83
3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	92
3.4.1 ประชากร.....	92
3.4.2 กลุ่มตัวอย่าง.....	93
3.4.3 วิธีการเลือกตัวอย่าง.....	93
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	94
3.6 แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล.....	94
3.6.1 สถิติเชิงพรรณนา.....	94
3.6.2 สถิติเชิงอนุมาน.....	95
4 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา.....	97
4.1 ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง.....	99
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ศึกษาในภาพรวม.....	100
4.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายงานของผู้สอบบัญชีแต่ละประเภทโดย จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา.....	112

สารบัญญ (ต่อ)

หน้า

5	ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน.....	120
5.1	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบกับ พฤติกรรมกรออกรายงานของผู้สอบบัญชี.....	123
5.1.1	ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 1.....	124
5.1.2	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1.....	124
5.1.3	ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม.....	125
5.2	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระของคณะกรรมการ ตรวจสอบกับพฤติกรรมกรออกรายงานของผู้สอบบัญชี.....	125
5.2.1	ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 2.....	126
5.2.2	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2.....	127
5.2.3	ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม.....	128
5.3	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการ ตรวจสอบกับพฤติกรรมกรออกรายงานของผู้สอบบัญชี.....	128
5.3.1	ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 3.....	130
5.3.2	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3.....	130
5.3.3	ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม.....	131
5.4	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ ทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมกร ออกรายงานของผู้สอบบัญชี.....	131
5.4.1	ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 4.....	133
5.4.2	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 4.....	133
5.4.3	ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม.....	134
5.5	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความชำนาญด้านการกำกับ ดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมกรออกรายงานของ ผู้สอบบัญชี.....	135
5.5.1	ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 5.....	136
5.5.2	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 5.....	136
5.5.3	ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม.....	137

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

5.6	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการ ตรวจสอบกับพฤติกรรมกรออกรายงานของผู้สอบบัญชีในภาพรวม.....	137
5.6.1	ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 6.....	139
5.6.2	ผลการทดสอบในภาพรวม.....	139
5.6.3	ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม.....	139
6	บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	142
6.1	บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	143
6.1.1	ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน.....	144
6.1.2	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ คณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมกรออกรายงานของ ผู้สอบบัญชี.....	147
6.2	ข้อเสนอแนะ.....	151
6.2.1	ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	151
6.2.2	ข้อเสนอแนะของการศึกษาต่อในอนาคต.....	153
	รายการอ้างอิง.....	155
	ภาคผนวก.....	163
	ภาคผนวก ก สัญญาณเตือนภัยของการรายงานทางการเงินที่สำคัญ.....	164
	ภาคผนวก ข ตัวอย่างคำถามของคณะกรรมการตรวจสอบ.....	166
	ภาคผนวก ค ประกาศและข้อบังคับของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.....	172
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	181

สารบัญตาราง

๗

ตาราง

หน้า

2.1	หน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งกำหนดโดยหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ.....	19
2.2	คำถามในแนวลึกและคำถามในแนวกว้างที่คณะกรรมการตรวจสอบจะใช้ถามเรื่องหลักการบัญชี.....	23
2.3	เปรียบเทียบคุณสมบัติด้านความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบตามประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกับ Blue Ribbon Committee.....	36
2.4	ความหมายของความรู้ความเข้าใจทางการบัญชีหรือการเงิน.....	40
2.5	ข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบของหน่วยงานต่างๆ	42
2.6	สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ.....	49
2.7	สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ.....	53
2.8	สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ.....	56
2.9	สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ	59
2.10	สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ.....	62
2.11	สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับรายงานของผู้สอบบัญชี.....	66
2.12	สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมกรออกรายงานของผู้สอบบัญชี.....	70
2.13	สรุปแหล่งที่มาของตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย.....	74
3.1	ตัวแปรที่สนใจศึกษาในแต่ละตัวแบบ.....	84
3.2	สรุปรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิด.....	89
3.3	ประชากรในการศึกษา.....	92
4.1	สรุปสัญลักษณ์และความหมายตัวแปร.....	98
4.2	ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง.....	99

สารบัญญัตินำ

๕

ตาราง	หน้า
4.3	ค่าสถิติพื้นฐานของจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ..... 101
4.4	ค่าสถิติพื้นฐานความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ..... 102
4.5	ค่าสถิติพื้นฐานสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ..... 104
4.6	ค่าสถิติพื้นฐานความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของ คณะกรรมการตรวจสอบ..... 105
4.7	ค่าสถิติพื้นฐานความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการ ตรวจสอบ..... 107
4.8	ค่าสถิติพื้นฐานรายงานของผู้สอบบัญชีงวดที่แล้ว..... 108
4.9	ค่าสถิติพื้นฐานอัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อ ยอดขายสุทธิ..... 109
4.10	ค่าสถิติพื้นฐานอัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม..... 110
4.11	ค่าสถิติพื้นฐานของสถานภาพการผิมนัดชำระหนี้..... 110
4.12	ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรตาม (รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป)..... 111
4.13	เปรียบเทียบลักษณะรายงานของผู้สอบบัญชีโดยจำแนกตามตัวแปร..... 113
5.1	สรุปสัญลักษณ์และความหมายตัวแปร (เพิ่มเติม)..... 122
5.2	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรม การออกรายงานของผู้สอบบัญชี..... 123
5.3	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี..... 126
5.4	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการ ตรวจสอบกับ พฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี..... 129
5.5	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชี หรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบ บัญชี..... 132

สารบัญญัตินำ

ตาราง

หน้า

5.6 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแล กิจการของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี	135
5.7 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับ พฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีในภาพรวม.....	138
5.8 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย.....	140
5.9 สรุปผลการทดสอบตัวแปรควบคุม.....	141

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ

หน้า

1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

8

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การติดต่อสื่อสารทางธุรกิจต้องอาศัยความเชื่อมั่นและความไว้วางใจกัน สิ่งที่สำคัญของการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจกันก็คือ การจัดให้มีระบบการดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance) ทั้งนี้คณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee) เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบดังกล่าวเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการตรวจสอบที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างถูกต้อง เหมาะสม มีการรายงานทางการเงินที่เชื่อถือได้ และโปร่งใส ตลอดจนการมีระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิผล สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสัญญาณที่จะส่งผลดีต่อสาธารณชน

คณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee) เป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการบริษัทเพื่อเป็นตัวแทนและรับผิดชอบงานหลัก 3 ประการคือ 1) ความน่าเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน 2) ความน่าเชื่อถือได้ของระบบการควบคุมภายใน และ 3) การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎข้อบังคับ และกฎหมายภาษีอากร อย่างไรก็ตามการที่คณะกรรมการตรวจสอบจะปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย หรือมีประสิทธิผลนั้น คณะกรรมการตรวจสอบจำเป็นต้องมีคุณสมบัติ (Independence) จากผู้บริหารระดับสูงขององค์กร มีใจที่เป็นอิสระ (Objectivity) มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) และมีความรู้ความสามารถ (Competency) ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการทำงานด้วยความมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการเสริมสร้างแนวทางที่ดีของกระบวนการกำกับดูแลองค์กร

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้กำหนดให้บริษัทที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2542 และได้กล่าวถึงภารกิจที่คณะกรรมการตรวจสอบควรจะทำในการทำให้เกิดประสิทธิผลในประเด็นหลัก ๆ คือ 1) ภารกิจที่เกี่ยวกับการควบคุมภายใน 2) ภารกิจที่เกี่ยวกับรายงานการเงินประจำปีและ 3) ภารกิจที่เกี่ยวกับภาษี กฎหมาย และกฎข้อบังคับ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลหรือผลการดำเนินงาน

สะท้อนถึงความโปร่งใสและซื่อสัตย์ของผู้บริหารอันจะเป็นบรรทัดฐานที่ดีของการนำเสนอคุณภาพของการรายงานทางการเงินต่อสาธารณชน

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2542: 131) ออกประกาศเรื่อง คุณสมบัตินี้และขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2542 โดยได้กำหนด**องค์ประกอบ**ของคณะกรรมการตรวจสอบตามที่ระบุไว้ในข้อ 4 ดังนี้

- 1) เป็นกรรมการของบริษัท
- 2) ได้รับแต่งตั้งจากคณะกรรมการของบริษัทหรือที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัท และ
- 3) มีจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน

ตามแนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งออกโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้กำหนด**องค์ประกอบ**ของคณะกรรมการตรวจสอบไว้ดังนี้

1) ประกอบด้วยกรรมการที่เป็นอิสระอย่างน้อย 3 คน โดยจำนวนสมาชิกควรขึ้นอยู่กับขนาด ขอบเขตความรับผิดชอบ และควรมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน โดยทั่วไปจำนวนสมาชิกจะอยู่ระหว่าง 3 - 5 คน

2) กรรมการตรวจสอบจะต้องมีความชำนาญที่เหมาะสมตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยสมาชิกกรรมการตรวจสอบทุกคนไม่จำเป็นต้องถูกคาดหวังว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบัญชีหรือการเงิน เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบสามารถเรียกหาคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญอิสระเฉพาะด้านได้ แต่ต้องเป็นผู้ที่สามารถตั้งคำถามได้อย่างตรงประเด็น และสามารถตีความและประเมินผลของคำตอบที่ได้รับ

3) กรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 1 คนมีความรู้ความเข้าใจหรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน และมีความรู้ต่อเนื่องเกี่ยวกับเหตุที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของการรายงานทางการเงิน ซึ่งจะมีผลให้การดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากหน้าที่หลักของคณะกรรมการตรวจสอบที่ได้รับมอบหมาย คือ สอบทานการรายงานทางการเงินให้มีคุณภาพดีที่สุดใน

4) กรรมการตรวจสอบต้องสามารถอุทิศเวลาอย่างเพียงพอในการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ

5) กรรมการตรวจสอบควรได้รับการอบรมและเสริมสร้างความรู้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอในเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ เพื่อให้ทันต่อการ

เปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น และควรได้เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของบริษัทอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของคณะกรรมการตรวจสอบ

เมื่อพิจารณาจากประกาศของตลาดหลักทรัพย์และตามแนวทางปฏิบัติที่ดีข้างต้นจะสังเกตเห็นว่ามีการระบุถึง (1) จำนวนกรรมการตรวจสอบ (2) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ และ (3) ความรู้ความชำนาญของคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งอาจจะเป็นความรู้ทางการบัญชีหรือการเงินรวมถึงความรู้ด้านอื่นของคณะกรรมการตรวจสอบด้วย บ่งชี้ให้เห็นว่าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญว่าองค์ประกอบเหล่านี้มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบและเป็นส่วนหนึ่งของตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับฝ่ายต่าง ๆ จะสังเกตเห็นว่าคณะกรรมการตรวจสอบจำเป็นจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้สอบบัญชีที่ตั้งที่ถูกต้อง ฤกษ์ฤทธิ เพชรวรกุล (2544: 71-73) กล่าวไว้ว่า นอกจากคณะกรรมการตรวจสอบจะมีหน้าที่ในการสอบทานเพื่อให้ตัวเลขที่ปรากฏในรายงานทางการเงินของบริษัทเป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปแล้ว การส่งเสริมให้ผู้สอบบัญชีได้ทำหน้าที่อย่างเต็มที่ ก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะทำให้ตัวเลขที่ปรากฏในรายงานทางการเงินมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น **ประเด็นคือ** คณะกรรมการตรวจสอบจะมีวิธีการอย่างไรบ้างที่จะทำให้ผู้สอบบัญชีได้ทำหน้าที่อย่างเต็มที่ คำตอบในเบื้องต้นก็คือคณะกรรมการตรวจสอบควรเข้าไปดูแลในเรื่องของการแต่งตั้ง การคำนวณค่าตอบแทนในการทำหน้าที่ของผู้สอบบัญชีของบริษัท ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สอบบัญชีของบริษัทเป็นอิสระจากฝ่ายจัดการของบริษัท ตลอดจนมีความกล้าที่จะเข้าไปสอบทานรายงานทางการเงินที่จัดทำโดยฝ่ายจัดการของบริษัทได้อย่างเต็มที่ ประเด็นที่คณะกรรมการตรวจสอบควรให้ความสนใจในเรื่องการเสนอแต่งตั้งผู้สอบบัญชีของบริษัทมีดังนี้

(1) ก่อนที่จะเสนอแต่งตั้งผู้สอบบัญชีของบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบควรที่จะได้รับโอกาสในการพบปะพูดคุยกับบุคคลผู้ที่จะได้รับการเสนอชื่อให้เป็นผู้สอบบัญชีก่อน เพื่อพิจารณาว่า บุคคลเหล่านี้มีทัศนคติเป็นอย่างไรและมีคุณสมบัติที่เหมาะสมที่จะเข้ามาเป็นผู้สอบบัญชีหรือไม่

(2) การแต่งตั้งผู้สอบบัญชีใหม่ทุกครั้งจะเกิดขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีชุดเดิม ดังนั้น คณะกรรมการตรวจสอบควรเข้าไปเกี่ยวข้องโดยทำให้แน่ใจว่าการไม่แต่งตั้งผู้สอบบัญชีคนเดิมไม่ได้เกิดขึ้นจากการที่ผู้มีหน้าที่หลักในการจัดทำรายงานทางการเงิน หรือ ที่เรียกกันว่าฝ่ายจัดการต้องการปิดบังความจริงที่ผู้สอบบัญชีค้นพบต่อคณะกรรมการตรวจสอบ เช่น ถ้าคณะกรรมการตรวจสอบเห็นว่า การไม่แต่งตั้งผู้สอบบัญชีต่อไปเกิดขึ้นจากการที่ต้องการปิดบัง

ความจริงที่ผู้สอบบัญชีตรวจพบต่อคณะกรรมการตรวจสอบ คณะกรรมการตรวจสอบก็ควรจะใช้สิทธิที่ตนมีอยู่ในการเข้าไปคัดค้านไม่ให้เปลี่ยนผู้สอบบัญชี โดยประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการที่คณะกรรมการตรวจสอบเข้าไปเกี่ยวข้องในลักษณะดังกล่าวนี้ก็คือ จะทำให้ผู้สอบบัญชีเป็นอิสระจากฝ่ายจัดการ ตลอดจนทำให้คณะกรรมการตรวจสอบได้ประเด็นที่จะใช้ในการตรวจสอบต่อไปในอนาคต

กฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีของบริษัทด้วยเช่นกัน โดยกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ขึ้นมาว่า เมื่อใดก็ตามที่มีการเปลี่ยนหรือ การลาออกจากตำแหน่งของผู้สอบบัญชี ให้ผู้สอบบัญชีแจ้งเรื่องการเปลี่ยนหรือการลาออกพร้อมทั้งเหตุผลต่อตลาดหลักทรัพย์ทุกครั้ง ทั้งนี้เพื่อให้คณะกรรมการตรวจสอบสามารถใช้ประโยชน์จากการบังคับให้ต้องแจ้งต่อตลาดหลักทรัพย์ดังกล่าวนี้มาเป็นแนวทางต่อการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในบริษัทได้ต่อไป

นอกจากนี้ยังมีข้อพิจารณาอื่น ๆ เกี่ยวกับการสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบไปด้วย

(1) คณะกรรมการตรวจสอบควรเข้าไปสนับสนุนให้ผู้ตรวจสอบภายในและผู้ตรวจสอบบัญชีของบริษัทร่วมมือกัน ทั้งนี้เพราะเมื่อทั้ง 2 ฝ่ายต่างซึ่งมีหน้าที่ต่างกัน เมื่อปฏิบัติงานร่วมกัน จะทำให้ช่วยให้การทำหน้าที่สอบทานของทั้ง 2 ฝ่ายสอดรับกันและครอบคลุมถึงประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ทั้งหมด (Efficient Audit Coverage By Coordinating)

(2) คณะกรรมการตรวจสอบจึงควรทำให้แน่ใจว่าผู้สอบบัญชีได้ทำหน้าที่ตรวจสอบในบางจุด หรือ บางประเด็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการตั้งคำถามที่ลึกซึ้ง เช่น วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบของผู้สอบบัญชี พิจารณาว่าผู้สอบบัญชีให้ความสนใจเป็นพิเศษในประเด็นใดและเพราะเหตุใด หรือมีปัญหา อุปสรรคประการใดเกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกับผู้ตรวจสอบภายในของบริษัทหรือไม่ อย่างไร

เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าคณะกรรมการตรวจสอบจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้สอบบัญชี หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คณะกรรมการตรวจสอบเป็นตัวกลางในการประสานงานระหว่างคณะกรรมการกับผู้สอบบัญชี และด้วยเหตุนี้เองที่เป็นจุดเชื่อมโยงที่นำไปสู่ปัญหาการวิจัยหลักที่ว่า คณะกรรมการจะตรวจสอบจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรอกรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ อย่างไร

เพื่อตอบปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงทบทวนวรรณกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่าง คณะกรรมการตรวจสอบกับรายงานของผู้สอบบัญชี และพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พฤติกรรมที่มีต่อการออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ความแตกต่างจะขึ้นอยู่กับ ส่วนผสมของคณะกรรมการตรวจสอบในแต่ละกิจการ เนื่องจากผลการวิจัยบางส่วนพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระ มีแนวโน้มที่จะเจรจาหรือต่อรองกับผู้สอบบัญชี เพื่อให้ออกรายงานตามที่คณะกรรมการบริษัทปรารถนา ส่วนมากก็คือรายงานแบบที่ไม่มีเงื่อนไข อย่างไรก็ตามผู้วิจัยคิดว่าน่าจะมีตัวแปรที่เกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบอีกหลาย ๆ ตัวแปรที่ อาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี เพื่อขจัดข้อสงสัย ดังกล่าวผู้วิจัยจึงทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม และทำให้ได้ปัจจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการ ตรวจสอบ ที่อาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีเพิ่มเติม และเป็น ตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา ตัวแปรเหล่านั้นประกอบด้วย (1) จำนวนคณะกรรมการ ตรวจสอบ (2) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (3) สัดส่วนการถือหุ้นของ คณะกรรมการตรวจสอบ (4) ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของ คณะกรรมการตรวจสอบ และ (5) ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของ คณะกรรมการตรวจสอบ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทดสอบว่า ตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ อย่างไร สำหรับต่างประเทศได้มีการวิจัยเพื่อ ตอบปัญหานี้บ้างแล้ว แต่สำหรับประเทศไทยหลักฐานดังกล่าวยังไม่เป็นที่ประจักษ์ จะมีก็แต่ งานวิจัยที่เกี่ยวกับประสิทธิผลของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีต่อการกำกับดูแลกิจการ ดังนั้น การศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการ ตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี จึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับ รายงานของผู้สอบบัญชี” มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ คณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี โดยองค์ประกอบที่สนใจ ศึกษาประกอบด้วย (1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (2) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการ ตรวจสอบ (3) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ (4) ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ ทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ และ (5) ความรู้ความชำนาญด้านการ กำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะพิสูจน์ให้เห็นว่า

คณะกรรมการตรวจสอบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ และในที่สุดพฤติกรรมกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีจะเป็นตัวบ่งชี้ให้ประจักษ์ถึงการส่งเสริมและสนับสนุนของคณะกรรมการตรวจสอบ

1.3 สมมติฐานการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ทราบว่า คณะกรรมการตรวจสอบจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงาน หรือบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานหรือบุคคลที่อยู่ภายในหรือภายนอกองค์กร และหนึ่งในจำนวนนั้นก็คือ ผู้สอบบัญชี ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษา และศึกษาในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี จากความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชีทำให้นำไปสู่ปัญหาการวิจัยที่ว่า องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ และถ้ามี อยากทราบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในทิศทางใด และเพื่อตอบปัญหาการวิจัยให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นจำเป็นต้องตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนั้น ใน ส่วน นี้ จึง เป็น การ ตั้งสมมติฐานการวิจัยโดยสังเขป ส่วนรายละเอียดของการพัฒนาสมมติฐานการวิจัยจะได้นำเสนอไว้ในส่วนของระเบียบวิธีวิจัย (บทที่ 3) จากปัญหาการวิจัยข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสามารถตั้งสมมติฐานเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี โดยมีเนื้อหาสาระพอที่จะสรุปได้ดังนี้

H1: จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

H2: สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

H3: สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

H4: สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

H5: ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับรายงานของผู้สอบบัญชี” เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) กรณีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตัวแปรเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบที่ต้องการศึกษา คือ (1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (2) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (3) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ (4) ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ และ (5) ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ ส่วนรายงานของผู้สอบบัญชีที่สนใจศึกษาคือ รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยปี พ.ศ. 2546 โดยศึกษาทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ยกเว้นกลุ่มธนาคาร กลุ่มเงินทุนหลักทรัพย์ กลุ่มประกันชีวิตและประกันภัย เนื่องจากข้อมูลในงบการเงินมีคุณลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น

1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมด้านองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายงานของผู้สอบบัญชี ทำให้สามารถจำแนกตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่มคือ ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม สำหรับตัวแปรอิสระจะประกอบด้วย ตัวแปรที่สนใจศึกษาหรือตัวแปรอธิบาย และตัวแปรควบคุม รายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิดแสดงไว้ในส่วนของระเบียบวิธีวิจัย (บทที่ 3) ในส่วนนี้จะเน้นเพียงกรอบแนวคิดการวิจัย ตามที่ได้นำเสนอไว้ในแผนภาพ 1.1 ดังปรากฏอยู่ในหน้า 8

ตัวแปรอิสระ

แผนภาพ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.6 ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตครอบคลุมเฉพาะคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ไม่ได้รวมถึงคณะกรรมการตรวจสอบของภาคราชการ รัฐวิสาหกิจ และคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนั้นผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จึงไม่สามารถอธิบายได้กับคณะกรรมการตรวจสอบที่มีได้มีการปฏิบัติงานในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจากอาจมีความแตกต่างทางด้านโครงสร้างองค์กร การจัดสายงาน หรืออำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ เป็นต้น

2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับรายงานผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเท่านั้น ดังนั้นผลการวิจัยอาจไม่สามารถอธิบายได้กับรายงานประเภทอื่น ๆ เนื่องจากอาจมีปัจจัยอย่างอื่นที่เกี่ยวข้อง

3. ข้อจำกัดเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลรายงานของผู้สอบบัญชีบางประเภท กล่าวคือ รายงานผู้สอบบัญชีประเภทงบการเงินไม่ถูกต้อง จะไม่สามารถรวบรวมได้เนื่องจากงบการเงินดังกล่าวไม่ได้รับการอนุญาตให้นำเสนอต่อสาธารณชนสำหรับกรณีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

4. ข้อจำกัดในการตีความผลการวิจัย กล่าวคือ การศึกษานี้เป็นการศึกษาในเชิงของความสัมพันธ์ (Association) ไม่ใช่ศึกษาในเชิงของเหตุและผล (Causation) ดังนั้นการตีความผลการวิจัยจึงพิจารณาในเชิงของความสัมพันธ์มากกว่าเชิงของเหตุและผล

5. ผู้วิจัยอาจจะมองข้ามตัวแปรที่อาจจะมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี ดังนั้น จึงไม่สามารถกล่าวได้ว่าตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้จะสามารถอ้างอิงได้ทั้งหมด เนื่องจากอาจยังมีตัวแปรอื่นที่อาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

1.7 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ (Independent Audit Committee Members) หมายถึง คณะกรรมการตรวจสอบที่มาจากกรรมการภายนอก ไม่ได้มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารหรือพนักงานประจำของบริษัท ไม่ได้เป็นกรรมการบริหารหรือกรรมการผู้มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัท และเป็นอิสระจากผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถทำหน้าที่คุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นทุกรายอย่างเท่าเทียมกัน และสามารถช่วยดูแลไม่ให้เกิดรายการที่มีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างบริษัทกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น หากคณะกรรมการตรวจสอบมีคุณสมบัติดังกล่าวจะถือว่าเป็นคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระสำหรับการศึกษานี้ ในส่วนของการวัดค่าความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบจะใช้ สัดส่วนของคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระเป็นตัวแทนในการวัดค่า โดยคำนวณจาก จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระหารด้วยจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบทั้งหมด

2. ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee Members' Financial Expertise) หมายถึง การมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษและการมีประสบการณ์การทำงานด้านการบัญชีหรือการเงิน โดยวัดจากการได้ประกาศนียบัตรด้านวิชาชีพการบัญชี หรือมีประสบการณ์อื่นเทียบเท่า หรือมีประวัติที่มีผลต่อการพัฒนาความรู้ความชำนาญระดับสูงด้านการเงิน ประกอบด้วยประวัติการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร (Chief Executive Officer) ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีและการเงิน (Chief Financial Officer) หรือเจ้าหน้าที่อาวุโสอื่นที่รับผิดชอบในการสอดส่องดูแลด้านการเงิน (Financial Oversight Responsibilities) ดังนั้น หากคณะกรรมการตรวจสอบท่านใดมีคุณสมบัติดังกล่าวถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินสำหรับการศึกษานี้ ในส่วนของการวัดค่าความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบจะใช้ สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินเป็นตัวแทนในการวัดค่า โดยคำนวณจาก จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินหารด้วยจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบทั้งหมด

3. ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee Members' Corporate Governance) หมายถึง ระบบที่จัดให้มีกระบวนการและโครงสร้าง ของภาวะผู้นำและการควบคุมของกิจการให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ด้วยความโปร่งใส และสร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อรักษาเงินลงทุนและเพิ่มคุณค่าให้กับผู้ถือหุ้นระยะยาว ภายในกรอบการมีจริยธรรมที่ดีโดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียอื่นและสังคมโดยรวม ใน

ส่วนของการวัดค่าความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ จะใช้การวัดค่าที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีต กล่าวคือ วัดค่าโดยใช้ จำนวนการดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการโดยเฉลี่ยในบริษัทมหาชนอื่น โดยคำนวณจาก ผลรวมของการดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทมหาชนอื่นของคณะกรรมการตรวจสอบหารด้วยจำนวน คณะกรรมการตรวจสอบทั้งหมด เนื่องจากการมีประสบการณ์สูง จะทำให้ได้รับการแต่งตั้งเป็น กรรมการในบริษัทอื่นเพิ่ม ดังนั้นจำนวนการดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทมหาชนอื่น จึงเป็นตัวชี้วัดถึงความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ

4. รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (Modified Auditor's Reports: Mo) สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ หมายถึง รายงานของผู้สอบบัญชีที่สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชี รับอนุญาตแห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้ในมาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 700 โดยครอบคลุมถึง กรณีใด กรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

1) รายงานของผู้สอบบัญชีที่เพิ่มวรรคอธิบายเพื่อเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ (Unqualified with explanatory notes)

2) รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข (Qualified opinion)

3) รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็น (Disclaimed opinion)

4) รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง (Adverse opinion)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้หลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคณะกรรมการ ตรวจสอบ ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการ ตรวจสอบ ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินและ ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี ทั้งนี้เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทาง ในการส่งเสริมหรือปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ทำให้ได้หลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจจะมีผลกระทบต่อการออก รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สอบบัญชีใช้เป็นแนวทางในการ นำไปใช้ตัดสินใจเพื่อแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยพิจารณาถึงความมีนัยสำคัญ ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ได้จากการผลการวิจัยครั้งนี้ อันจะทำให้รูปแบบพฤติกรรมการตัดสินใจแสดง ความเห็นมีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

3. ใช้เป็นแนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับ ความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของคณะกรรมการตรวจสอบกับบทบาทและ

หน้าที่ในภาคของการปฏิบัติ ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่อาจจะมีผลกระทบต่อการแสดงความคิดเห็นของผู้สอบบัญชี

1.9 ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยโดยละเอียดจะกล่าวไว้ในบทที่ 3 ในส่วนนี้จะกล่าวถึงโดยสังเขปเท่านั้น รูปแบบการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับรายงานของผู้สอบบัญชี เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) กลุ่มตัวอย่างคือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยประจำปี พ.ศ. 2546 ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ๆ คือ ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนา และในส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน ทั้งนี้เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี เทคนิคที่สำคัญคือ การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) สำหรับตัวแบบที่ใช้ในการทดสอบประกอบด้วยกันทั้งหมด 6 ตัวแบบ 5 ตัวแบบแรกจำแนกตามตัวแปรที่สนใจศึกษา ส่วนตัวแบบสุดท้ายเป็นการรวมตัวแปรทุกตัวไว้ด้วยกัน เทคนิคดังกล่าวทำให้ได้รับคำตอบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี ทั้งยังเป็นการตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยได้อย่างครบถ้วนทุกประการ ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยกัน 2 กลุ่มคือ (1) ตัวแปรที่สนใจศึกษาหรือตัวแปรอธิบาย (Explanatory Variables) และ (2) ตัวแปรควบคุม (Control Variables) ซึ่งรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิดจะกล่าวไว้ในส่วนของระเบียบวิธีวิจัย (บทที่ 3) ส่วนตัวแปรตามคือ รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (Modified Reports)

1.10 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานการวิจัย ขอบเขตการวิจัย กรอบแนวคิดของการวิจัย ข้อจำกัดของการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ระเบียบวิธีวิจัย และลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึง แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยกัน 5 ส่วนหลัก ๆ คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบ ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชี ส่วนที่ 3 องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ ส่วนที่ 4 รายงานของผู้สอบบัญชี และส่วนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

บทที่ 3 กล่าวถึง ระเบียบวิธีวิจัย อันประกอบด้วย รูปแบบการวิจัย การพัฒนาสมมติฐาน ตัวแบบและคำอธิบายเกี่ยวกับตัวแปร ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล และแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 กล่าวถึง การนำเสนอผลการวิจัยเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนา

บทที่ 5 กล่าวถึง การนำเสนอผลการวิจัยด้วยสถิติเชิงอนุมาน ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีโดยจำแนกตามตัวแปรที่สนใจศึกษา ในแต่ละส่วนจะประกอบไปด้วย การทดสอบความเหมาะสมของตัวแบบ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย และผลการทดสอบตัวแปรควบคุม

บทที่ 6 กล่าวถึง บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย รวมทั้งข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการศึกษา “ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับรายงานของผู้สอบบัญชี” ทำให้สามารถจำแนกและประมวลความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมออกเป็น 5 ส่วนหลัก ๆ ดังนี้

- 2.1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบ
- 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชี
- 2.3 องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ
- 2.4 รายงานของผู้สอบบัญชี
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบ

2.1.1 ความหมายของคณะกรรมการตรวจสอบ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2542: 135) กล่าวว่า คณะกรรมการตรวจสอบ หมายถึง คณะกรรมการชุดย่อยของคณะกรรมการบริษัทที่เข้ามาช่วยคณะกรรมการให้ปฏิบัติงาน ในประเด็นที่อาจถูกมองข้ามและเพื่อให้กิจการมีระบบการกำกับดูแลที่ดี กรรมการ ผู้บริหาร ผู้สอบบัญชี และผู้ตรวจสอบภายใน เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของ คณะกรรมการตรวจสอบ เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบสามารถช่วยให้บุคคลดังกล่าวบรรลุถึง ความรับผิดชอบทางกฎหมายและการจัดการอย่างมีอาชีพ

2.1.2 ความสำคัญของคณะกรรมการตรวจสอบ

ณรงค์ ปรีदानันท์ (2540) กล่าวว่า คณะกรรมการตรวจสอบมีบทบาทสำคัญในการ เสริมสร้างความน่าเชื่อถือขององค์กรต่อบุคคลภายนอกได้แก่ ผู้ถือหุ้น เจ้าหนี้ หน่วยงานราชการ ต่าง ๆ ซึ่งทำหน้าที่กำกับดูแล และสาธารณชนโดยทั่วไป บทบาทที่สำคัญได้แก่ การเป็นผู้ ช่วยเหลือคณะกรรมการของบริษัท ใ้เงินที่เปิดเผยต่อบุคคลภายนอก มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ นอกจากนี้ คณะกรรมการตรวจสอบยังมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นอิสระ ของผู้สอบบัญชีและผู้ตรวจสอบภายใน อีกทั้งเป็นผู้สนับสนุนให้ระบบควบคุมภายในของบริษัทมี ความรัดกุมและมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

นนทพล นิมสมบุญ (2540) กล่าวว่า การจัดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบเป็น มาตรการหนึ่งที่จะทำให้คุณภาพของการรายงานทางการเงิน การบัญชี และการติดตามสอบทาน ประเมินผลการดำเนินงานของบริษัทมหาชน และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ดีขึ้น โดยเฉพาะในความรู้สึก ของประชาชนโดยทั่วไป นักลงทุนไทย และนักลงทุนต่างชาติ

สุมิตตา หนูนภักดิ์ และอมรรัตน์ ศรีวิชิตานนท์ (2540: 96) กล่าวถึงประโยชน์ของ คณะกรรมการตรวจสอบไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมคุณภาพของรายงานทางการเงิน
2. ส่งเสริมวิธปฏิบัติในการกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance) ที่ได้

มาตรฐาน

3. เพิ่มบทบาทของกรรมการอิสระ โดยมีการระบุขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนขึ้น

4. ส่งเสริมความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีภายนอก ผู้ตรวจสอบภายใน โดยคณะกรรมการตรวจสอบจะเป็นตัวกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ตรวจสอบภายใน ผู้สอบบัญชีภายนอกและคณะกรรมการบริษัท

5. เพิ่มความเชื่อมั่นในบริษัทในแง่ของความถูกต้อง ความยุติธรรม และคุณภาพในการบริหารงานของบริษัท

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการตรวจสอบจะเป็นกลไกที่สำคัญที่ทำให้องค์กรมีความน่าเชื่อถือต่อสายตาของสาธารณชน เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบจะทำหน้าที่ส่งเสริมคุณภาพของการรายงานทางการเงิน ตลอดจนเสริมสร้างควมมีประสิทธิผลของการตรวจสอบภายใน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าข้อมูลที่นำเสนอในรายงานทางการเงินเป็นข้อมูลที่ได้รับการกลั่นกรองว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม ภายใต้การปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีและผู้ตรวจสอบภายในที่มีความเป็นอิสระ

2.1.3 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2544: 55) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ในเบื้องต้นของการมีคณะกรรมการตรวจสอบคือ เพื่อเป็นการสนับสนุนและสอดส่องดูแล ให้มีการควบคุมและการรายงานทางการเงินที่ดี รวมทั้งช่วยทำให้มั่นใจว่ามีการระบุและการจัดการความเสี่ยงที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นแรงผลักดันที่อาจจะมีผลกระทบในเชิงลบต่อภาวะการณ์ทางการเงินของกิจการ

สุมิตดา หนูนุกัถี และอมรรัตน์ ศรีวิชานนท์ (2540: 91) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบสำหรับบริษัทมหาชนก็เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจ (counterbalance) กันระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระกับกรรมการบริหาร เนื่องจากจะทำให้บริษัทจดทะเบียนมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ผู้ถือหุ้นและผู้ลงทุนจะมีความมั่นใจในระบบการบริหารงาน ระบบควบคุมภายใน กระบวนการตัดสินใจทางธุรกิจต่าง ๆ มีความชัดเจนและโปร่งใส รวมทั้งรายงานทางการเงินที่นำเสนอต่อบุคคลภายนอกเป็นไปอย่างถูกต้องครบถ้วนเป็นธรรมและเผยแพร่ในเวลาที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังเป็นกลไกหนึ่งสร้างเสริมความโปร่งใสในรายการธุรกิจซึ่งพิจารณาได้ว่าอาจมีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างบริษัทจดทะเบียนกับผู้ถือหุ้นหรือผู้ลงทุนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

อมรรัตน์ ศรีวชิรานนท์ (2541: 6 อ้างถึงใน ศนิพร จันทรสถาพร, 2546) กล่าวว่า โดยทั่วไป การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบมีความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1) เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ของกรรมการบริษัทในการทบทวนและดำเนินการเพื่อให้เป็นที่มั่นใจว่ากรรมการบริหารและผู้บริหารของกิจการได้บริหารงานเป็นไปตามนโยบายที่คณะกรรมการวางไว้ โดยคณะกรรมการบริษัทสามารถนำเวลาไปใช้ในการกำหนดแนวทางการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันและอนาคตได้มากขึ้น

2) เพื่อให้มีการนำวิสัยทัศน์และมุมมองที่หลากหลายจากกรรมการที่มาจากบุคคลภายนอกมาร่วมในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีที่สุดต่อกิจการ

3) เพื่อสร้างความมั่นใจว่าระบบการบริหารงาน ระบบควบคุมภายใน และกระบวนการตัดสินใจทางธุรกิจต่างๆ มีความชัดเจนและโปร่งใส รวมถึงรายงานทางการเงินที่นำเสนอต่อบุคคลภายนอกเป็นไปอย่างถูกต้อง ครบถ้วน เป็นธรรมและเผยแพร่ได้ในเวลาที่เหมาะสม

4) เพื่อเป็นกลไกในการสร้างความโปร่งใสในรายการธุรกิจซึ่งอาจมีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างบริษัทจดทะเบียนกับผู้ถือหุ้นใหญ่หรือผู้ลงทุน

5) เพื่อปรับปรุงความมีประสิทธิภาพของหน่วยงานตรวจสอบภายในและภายนอก และปรับปรุงการติดต่อสื่อสารระหว่างคณะกรรมการบริษัทกับผู้ตรวจสอบภายในและผู้สอบบัญชีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6) เพื่อเสริมสร้างความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี

7) เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการรายงานภายใน (Internal reporting)

กล่าวโดยสรุป วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบจะมีความแตกต่างกัน อยู่บ้างในบางประเด็น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความจำเป็นและความต้องการของหน่วยงานนั้น ๆ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาให้ดีแล้วจะสังเกตเห็นว่าวัตถุประสงค์ร่วมอย่างหนึ่งของการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบก็เพื่อที่จะสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบการรายงานทางการเงิน

2.1.4 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ

ณรงค์ ปรีดานันท์ (2540: 82-84) กล่าวว่า หน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบอาจมีความแตกต่างกันไป (ตาราง 2.1) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแนวทางที่คล้ายคลึงกันแล้ว พบว่าโดยทั่วไปคณะกรรมการตรวจสอบมีหน้าที่หลักดังนี้

1. เสนอชื่อผู้สอบบัญชีของบริษัทต่อคณะกรรมการเพื่อขออนุมัติแต่งตั้งจากที่ประชุมผู้ถือหุ้น
2. ปรึกษารื้อกับผู้สอบบัญชีและผู้ตรวจสอบภายในเกี่ยวกับแผนการตรวจสอบแนวทางและขอบเขตการตรวจสอบที่สำคัญ
3. ปรึกษาและพิจารณาบททวนรายงานผลการตรวจสอบของผู้สอบบัญชี และผู้ตรวจสอบภายในทั้งร่วมกันและแยกกับฝ่ายจัดการ เพื่อเสนอให้คณะกรรมการตรวจสอบรับทราบ
4. ปรึกษารื้อกับผู้สอบบัญชีและผู้ตรวจสอบภายในเกี่ยวกับความเหมาะสมของระบบควบคุมภายในบริษัท
5. ปรึกษารื้อกับผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เช่น มาตรฐานและนโยบายการบัญชี ปัญหาและประเด็นการตรวจสอบ
6. พิจารณาสอบทานความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี และผู้ตรวจสอบภายใน
7. กำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมของบริษัทเป็นไปโดยเหมาะสม ปราศจากความขัดแย้งทางผลประโยชน์

อนึ่งโดยที่การทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบเป็นไปในฐานะให้ข้อคิดเห็น (Advisory Capacity) ดังนั้นคณะกรรมการตรวจสอบจึงมีอำนาจที่จำกัด กล่าวคือ คณะกรรมการตรวจสอบเป็นผู้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะและคณะกรรมการบริษัทเป็นผู้ตัดสินใจและสั่งการ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2542: 131 - 132) กล่าวถึงหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบที่กำหนดอยู่ในประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง คุณสมบัติและขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2542 ว่ามีดังนี้

- 1) สอบทานให้บริษัทมีการรายงานทางการเงินอย่างถูกต้องและเพียงพอ
- 2) สอบทานให้บริษัทมีระบบการควบคุมภายใน (Internal Control) และการตรวจสอบภายใน (Internal Audit) ที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล
- 3) สอบทานให้บริษัทปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของบริษัท

- 4) พิจารณา คัดเลือก เสนอแต่งตั้ง และเสนอค่าตอบแทนผู้สอบบัญชีของบริษัท
- 5) พิจารณาการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทในกรณีที่เกิดรายการที่เกี่ยวข้องกันหรือรายการที่อาจมีความขัดแย้งทางผลประโยชน์นี้ให้มีความถูกต้องและครบถ้วน
- 6) จัดทำรายงานการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบโดยเปิดเผยไว้ในรายงานประจำปีของบริษัท ซึ่งรายงานดังกล่าวต้องลงนามโดยประธานคณะกรรมการตรวจสอบ
- 7) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการบริษัทมอบหมายด้วยความเห็นชอบจากคณะกรรมการตรวจสอบ

ตาราง 2.1 หน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งกำหนดโดยหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ

หน่วยงาน/องค์กร หน้าที่	American Bar (1)	NCFFR (2)	NASD (3)	Bristol-Mayers Squibb Co. (4)	Ray & Ralph (5)	ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
1. เสนอชื่อผู้สอบบัญชีของบริษัท	/			/		/
2. ปรึกษาหารือกับผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับขอบเขตและแผนการตรวจสอบ	/		/	/		
3. ปรึกษาหารือและสอบทานรายงานผลการตรวจสอบของผู้สอบบัญชี	/	/	/	/		/
4. ปรึกษาหารือกับผู้สอบบัญชี และผู้ตรวจสอบภายในเกี่ยวกับความเหมาะสมของระบบควบคุมภายใน	/		/	/		/
5. สอบทานแผนการตรวจสอบของผู้ตรวจสอบภายใน และรายงานผลการตรวจสอบ				/		/
6. ปรึกษาหารือกับผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เช่น มาตรฐานและนโยบายทางการบัญชี ปัญหาและประสบการณ์ตรวจสอบ			/	/		/

ตาราง 2.1 หน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งกำหนดโดยหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ (ต่อ)

หน่วยงาน/องค์กร หน้าที่	American Bar (1)	NCFRR (2)	NASD (3)	Bristol- Mayers Squibb Co. (4)	Ray & Ralph (5)	ตลาด หลักทรัพย์ แห่ง ประเทศ ไทย
7. พิจารณาสอบทานความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีและผู้ตรวจสอบภายใน		/				/
8. ปรึกษาหารือกับผู้ตรวจสอบภายในเกี่ยวกับปัญหาและประสบการณ์ในการตรวจสอบภายใน						/
9. ดำเนินการให้แน่ใจว่าข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ของผู้ตรวจสอบภายในได้รับการนำไปปฏิบัติโดยผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง						/
10. กำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมของบริษัทเป็นไปโดยเหมาะสม ปราศจากความขัดแย้งทางผลประโยชน์			/		/	
11. พิจารณาอัตรากำลัง และเครื่องมือเครื่องใช้ของสำนักงานตรวจสอบภายในให้มีความเหมาะสมและเพียงพอ พร้อมให้การสนับสนุนที่จำเป็น						/
12. พิจารณาแผนงานของฝ่ายบริหารที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลการปฏิบัติงานในบริษัทให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้		/				
13. พิจารณาสอบทานว่า กฎระเบียบและนโยบาย ได้รับการถ่ายทอดให้พนักงานที่เกี่ยวข้องทราบ และไม่มี การละเมิดกฎระเบียบและนโยบายนั้น				/		

ตาราง 2.1 หน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งกำหนดโดยหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ (ต่อ)

หน่วยงาน/องค์กร หน้าที่	American Bar (1)	NCFRR (2)	NASD (3)	Bristol- Mayers Squibb Co. (4)	Ray & Ralph (5)	ตลาด หลักทรัพย์ แห่ง ประเทศ ไทย
14. รายงานผลการดำเนินงานของ คณะกรรมการตรวจสอบให้ คณะกรรมการบริษัททราบ				/		
15. สอบทานนโยบายของบริษัทไม่ขัดต่อ กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของ ทางการและจริยธรรมอันดี					/	
16. ประสานงานตรวจสอบการปฏิบัติตาม กฎระเบียบข้อบังคับของบริษัท โดย ผ่านผู้ตรวจสอบภายในหรือผู้สอบ บัญชี					/	
17. ตรวจสอบหรือกำกับดูแลการ ตรวจสอบสืบสวนกรณีพิเศษต่าง ๆ					/	
18. ตรวจสอบค่าใช้จ่ายของผู้บริหาร					/	
19. ประเมินผลการบริหารทางการเงิน					/	

หมายเหตุ ชื่อเต็มของหน่วยงาน / องค์กร

(1) The Committee on Corporate laws of the American Bar Association

(2) The National Commission on Fraudulent Financial Reporting (NCFRR)

(3) National Association of Securities Dealer (NASD)

(4) Bristol-Myers Squibb Company

(5) Ray Bromark and Ralph Hoffman นำเสนอไว้ในหนังสือ "An Audit Committee For Dynamic Times" (Spring 1992)

ฤกษ์ฤทธิ เพชรวรกุล (2544: 69-76) แบ่งประเด็นหน้าที่ความรับผิดชอบของ คณะกรรมการตรวจสอบออกเป็น 3 ประเด็นย่อย ๆ ดังนี้

- 1) หน้าที่ในการตรวจสอบทานให้บริษัทมีกระบวนการจัดทำงบการเงินที่เป็นไปตาม หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป
- 2) หน้าที่ในการเข้าไปส่งเสริมให้ผู้สอบบัญชีมีหน้าที่หลักในการตรวจสอบรายงานทางการเงินของบริษัทให้ทำหน้าที่ที่ตนเองอยู่อย่างเต็มที่
- 3) หน้าที่ในการสอบทานให้บริษัทมีระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ

1) หน้าที่ในการตรวจสอบทานให้บริษัทมีกระบวนการจัดทำงบการเงินที่เป็นไปตาม หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป

คณะกรรมการตรวจสอบไม่ได้มีบทบาทหน้าที่ในการเข้าไปจัดทำดูแลหรือรับรองว่า บริษัท มีรายงานทางการเงินที่มีตัวเลขที่ถูกต้องแต่ประการใด ทั้งนี้เพราะคณะกรรมการตรวจสอบมา ประชุมเพียง 3-4 ครั้งต่อปีเท่านั้น และคณะกรรมการตรวจสอบไม่ได้เป็นบุคคลที่มีหน้าที่หลักใน การจัดทำรายงานทางการเงินของบริษัทแต่ประการใด แต่คณะกรรมการตรวจสอบมีหน้าที่ในอันที่ จะทำให้รายงานทางการเงิน ได้จัดทำขึ้นตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปเท่านั้น **ประเด็นคือ** คณะกรรมการตรวจสอบจะมีกลเม็ด หรือ วิธีการอย่างไรบ้างที่จะทำให้ข้อมูลที่ปรากฏในรายงาน ทางการเงินของบริษัทให้เป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป คำตอบในเบื้องต้นก็คือ คณะกรรมการตรวจสอบควรใช้วิธีตั้งคำถามที่ลึกซึ้ง และ ขอคำตอบจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำ และรับรองในรายงานทางการเงินของบริษัทเพื่อให้รายงานทางการเงินของบริษัทเป็นไปตาม หลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป ซึ่งคำถามดังกล่าวแบ่งเป็นคำถามในแนวลึก และคำถามในแนว กว้าง ดังปรากฏในตาราง 2.2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.2 คำถามในแนวลึกและคำถามในแนวกว้างที่คณะกรรมการตรวจสอบจะใช้ถาม
เรื่องหลักการบัญชี

คำถามในแนวลึก	คำถามในแนวกว้าง
1. ทำไมบริษัทจึงควรเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชี	หลักการบัญชีที่ใช้เพื่อตีราคา และ ประเมินราคาทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่อง หรือเลิกใช้แล้ว
2. ถ้าหลักการบัญชีใหม่ดีกว่าทำไมจึงนำมาใช้ในปีนี้	หนี้เงินกู้หรือหนี้ค่าสินค้าที่บริษัทขายไปแล้วยังเรียกเก็บจากลูกหนี้ของบริษัทไม่ได้ และ
3. หลักการบัญชีใหม่มีผลกระทบต่อรายได้ หรือกำไรสุทธิในรอบปีบัญชีปัจจุบันหรืออนาคตหรือไม่ และกระทบต่อโบนัสที่คณะกรรมการบริษัทและฝ่ายจัดการของบริษัทที่จะได้รับหรือไม่	ค่าใช้จ่ายในการบริหารงานในบริษัทได้แก่ หลักการใดบ้าง ทั้งนี้เพราะการตีราคาทรัพย์สินและหนี้สินที่เพิ่มขึ้นและลดลงดังกล่าวมีผลกระทบต่อกำไรสุทธิของบริษัท
4. บริษัทคู่แข่งได้ใช้หลักการบัญชีใหม่นี้หรือไม่	
5. ถ้าใช้หลักการบัญชีเดิมจะมีผลกระทบอะไรเกิดขึ้นหรือไม่ (เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าหลักการบัญชีใหม่ใช้เพียงเพื่อให้บริษัทมีกำไรตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เท่านั้น)	
6. ผู้ตรวจสอบภายในกับผู้สอบบัญชีให้ความเห็นในเรื่องการเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชีดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร	

2) หน้าที่ในการเข้าไปส่งเสริมให้ผู้สอบบัญชีมีหน้าที่หลักในการตรวจสอบรายงานทางการเงินของบริษัทให้ทำหน้าที่ที่ตนมีอยู่อย่างเต็มที่

นอกจากคณะกรรมการตรวจสอบจะมีหน้าที่ในการสอบถามเพื่อให้ตัวเลขที่ปรากฏในรายงานทางการเงินของบริษัทเป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปแล้ว การส่งเสริมให้ผู้สอบบัญชีได้ทำหน้าที่อย่างเต็มที่ ก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะทำให้ตัวเลขที่ปรากฏในรายงานทางการเงินมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น **ประเด็นคือ** คณะกรรมการตรวจสอบจะมีวิธีการอย่างไรบ้างที่จะทำให้ผู้สอบบัญชีได้ทำหน้าที่อย่างเต็มที่ คำตอบในเบื้องต้นก็คือคณะกรรมการตรวจสอบควร

เข้าไปดูแลในเรื่องของการแต่งตั้ง การคำนวณค่าตอบแทนในการทำหน้าที่ของผู้สอบบัญชีของ บริษัท ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สอบบัญชีของบริษัทเป็นอิสระจากฝ่ายจัดการของบริษัท ตลอดจนมีความกล้า ที่จะเข้าไปสอบทานรายงานทางการเงินที่จัดทำโดยฝ่ายจัดการของบริษัทได้อย่างเต็มที่

ประเด็นที่คณะกรรมการตรวจสอบควรให้ความสนใจในเรื่องการเสนอแต่งตั้งผู้สอบบัญชี ของบริษัทมีดังนี้

(1) ก่อนที่จะเสนอแต่งตั้งผู้สอบบัญชีของบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบควรที่จะได้รับ โอกาสในการพบปะพูดคุยกับบุคคลผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นผู้สอบบัญชีก่อน เพื่อพิจารณา ว่า บุคคลเหล่านี้มีทัศนคติเป็นอย่างไรและมีคุณสมบัติที่เหมาะสมที่จะเข้ามาเป็นผู้สอบบัญชี หรือไม่

(2) การแต่งตั้งผู้สอบบัญชีใหม่ทุกครั้งจะเกิดขึ้นพร้อมกับการไม่แต่งตั้งผู้สอบบัญชีชุดเดิม ดังนั้น คณะกรรมการตรวจสอบควรเข้าไปเกี่ยวข้องโดยทำให้แน่ใจว่าการไม่แต่งตั้งผู้สอบบัญชีคน เดิมไม่ได้เกิดขึ้นจากการที่ผู้มีหน้าที่หลักในการจัดทำรายงานทางการเงิน หรือ ที่เรียกกันว่าฝ่าย จัดการต้องการปิดบังความจริงที่ผู้สอบบัญชีค้นพบต่อคณะกรรมการตรวจสอบ เช่น ถ้า คณะกรรมการตรวจสอบเห็นว่า การไม่แต่งตั้งผู้สอบบัญชีต่อไปเกิดขึ้นจากการที่ต้องการปิดบัง ความจริงที่ผู้สอบบัญชีตรวจพบต่อคณะกรรมการตรวจสอบ คณะกรรมการตรวจสอบก็ควรจะใช้ สิทธิที่ตนมีอยู่ในการเข้าไปคัดค้านไม่ให้เปลี่ยนผู้สอบบัญชี โดยประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการที่ คณะกรรมการตรวจสอบเข้าไปเกี่ยวข้องในลักษณะดังกล่าวนี้ก็คือ จะทำให้ผู้สอบบัญชีเป็นอิสระ จากฝ่ายจัดการ ตลอดจนทำให้คณะกรรมการตรวจสอบได้ประเด็นที่จะใช้ในการตรวจสอบต่อไป ในอนาคต

กฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีของบริษัทด้วย เช่นกัน โดยกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ขึ้นมาว่า เมื่อใดก็ตามที่มีการเปลี่ยน หรือ การลาออกจาก ตำแหน่งของผู้สอบบัญชี ให้ผู้สอบบัญชีแจ้งเรื่องการเปลี่ยนหรือการลาออกพร้อมทั้งเหตุผลต่อ ตลาดหลักทรัพย์ทุกครั้ง ทั้งนี้เพื่อให้คณะกรรมการตรวจสอบสามารถใช้ประโยชน์จากการบังคับให้ ต้องแจ้งต่อตลาดหลักทรัพย์ดังกล่าวนี้มาเป็นแนวทางต่อการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในบริษัทได้ต่อไป

นอกจากนี้ยังมีข้อพิจารณาอื่น ๆ เกี่ยวกับการสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีให้มี ประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบไปด้วย

(1) คณะกรรมการตรวจสอบควรเข้าไปสนับสนุนให้ผู้ตรวจสอบภายในและผู้ตรวจสอบ บัญชีของบริษัทร่วมมือกัน ทั้งนี้เพราะเมื่อทั้ง 2 ฝ่ายต่างซึ่งมีหน้าที่ต่างกัน เมื่อปฏิบัติงานร่วมกัน

จะทำให้ช่วยให้การทำหน้าที่สอบทานของทั้ง 2 ฝ่ายสอดรับกันและครอบคลุมถึงประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ทั้งหมด (Efficient Audit Coverage By Coordinating)

(2) คณะกรรมการตรวจสอบจึงควรทำให้แน่ใจว่าผู้สอบบัญชีได้ทำหน้าที่ตรวจสอบในบางจุด หรือ บางบริเวณได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการตั้งคำถามที่ลึกซึ้ง เช่น วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบของผู้สอบบัญชี พิจารณาว่าผู้สอบบัญชีให้ความสนใจเป็นพิเศษในประเด็นใดและเพราะเหตุใด หรือมีปัญหา อุปสรรคประการใดเกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันผู้ตรวจสอบภายในของบริษัทหรือไม่ อย่างไร

3) หน้าที่ในการสอบทานให้บริษัทมีระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ

นอกจากคณะกรรมการตรวจสอบจะมีหน้าที่ตามที่กล่าวมาข้างต้น ในปัจจุบันได้มีความคาดหวังต่อคณะกรรมการตรวจสอบที่เพิ่มขึ้นว่า คณะกรรมการตรวจสอบจะสามารถเข้าไปดูแลระบบควบคุมภายในของบริษัท เพื่อให้ระบบควบคุมภายในที่ดีเข้าไปทำให้ตัวเลขที่ปรากฏในรายงานทางการเงินมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น และทรัพย์สินของบริษัทได้รับการปกป้องรักษา รอดพ้นจากการฉ้อโกง ข้อโกงของบุคคลในบริษัทมากยิ่งขึ้น ดังนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นเหตุให้รายงานการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาได้แนะนำว่า ควรที่จะกำหนดให้คณะกรรมการตรวจสอบมีหน้าที่ในการสอบทาน หรือ ดูแลให้บริษัทมีระบบควบคุมภายในที่ดีขึ้น

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการตรวจสอบมีบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบในการสอบทานให้บริษัทมีกระบวนการจัดทำรายงานทางการเงินให้เป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป พิจารณา แต่งตั้ง และส่งเสริมให้ผู้สอบบัญชีมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ระบบการควบคุมภายในมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้องค์กรปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักกฎหมาย โดยทั้งหมดมีเป้าหมายเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับองค์กร

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชี

แนวปฏิบัติของคณะกรรมการตรวจสอบ (2542, 60-74) กำหนดแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชีที่สำคัญ ๆ ดังนี้

2.2.1 การติดต่อกับผู้สอบบัญชี

การติดต่อระหว่างกรรมการในคณะกรรมการตรวจสอบและหรือคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชีจะประมวลแนวทางไว้คือ

- การติดต่อสื่อสารเป็นรายบุคคลซึ่งตามปกติไม่ค่อยจะเกิดขึ้นบ่อยนักและมักจะเป็นประธานคณะกรรมการตรวจสอบหรือกรรมการที่มีความชำนาญด้านการบัญชีพบปะและแลกเปลี่ยนความเห็นกับผู้สอบบัญชีตามความเหมาะสมโดยไม่กำหนดวาระการพบปะ
- การเข้าร่วมประชุมตามวาระที่คณะกรรมการตรวจสอบกำหนดไว้ซึ่งมักจะมีผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบภายในร่วมอยู่ด้วย

2.2.2 การคัดเลือก การแต่งตั้งผู้สอบบัญชีรายเดิม และการถอดถอนผู้สอบบัญชี

คณะกรรมการตรวจสอบควรมีส่วนร่วมกับฝ่ายจัดการ ทั้งนี้เพราะว่าผู้สอบบัญชีต้องสอบทานงานของฝ่ายจัดการ ดังนั้นการตัดสินใจเสนอชื่อหรือคัดเลือกผู้สอบบัญชีจึงไม่ควรอยู่ในดุลยพินิจที่เด็ดขาดของฝ่ายจัดการแต่ฝ่ายเดียว แต่หากพิจารณาอีกแง่มุมหนึ่งคือฝ่ายจัดการต้องติดต่อสื่อสารกับผู้สอบบัญชีเป็นปกติ ดังนั้นฝ่ายจัดการจึงควรมีเสียงหรือนำหนักในการให้ความเห็นที่สำคัญที่สุดในการตัดสินใจว่าจะเลือกหรือไม่เลือกผู้สอบบัญชีใด

ผลจากการสำรวจของ IIA (The Institute of Internal Auditor) พบว่าคณะกรรมการตรวจสอบมีบทบาทสำคัญในกระบวนการคัดเลือกผู้สอบบัญชี ในทางปฏิบัติจะเห็นว่าทั้งฝ่ายจัดการและคณะกรรมการตรวจสอบเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะเสนอชื่อหรือคัดเลือก ผู้สอบบัญชี แม้ว่าในทางปฏิบัติบางกรณีฝ่ายจัดการเป็นผู้ตัดสินใจเลือกผู้สอบบัญชี คณะกรรมการตรวจสอบมักจะเห็นตามที่ฝ่ายจัดการเสนอและที่สุดคณะกรรมการบริษัทก็จะเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายก่อนที่จะนำไปขอมติจากที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น

คณะกรรมการตรวจสอบควรมีส่วนร่วมในกระบวนการเสนอชื่อผู้สอบบัญชีคนเดิมเป็นผู้สอบบัญชีของบริษัท ซึ่งฝ่ายจัดการมักจะทำความเห็นไปยังคณะกรรมการตรวจสอบหากไม่มีความเห็นแย้งก็จะทำความเห็นเสนอไปยังกรรมการบริษัท

ในแนวปฏิบัติของบริษัทที่มีระดับการจัดการเป็นเลิศมักมีการหารือร่วมกันระหว่างฝ่ายจัดการ คณะกรรมการตรวจสอบและผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบภายในเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลก่อนสรุปว่าจะแต่งตั้งผู้ใดเป็นผู้สอบบัญชีของบริษัท

ในการพิจารณาเลือกผู้สอบบัญชีต้องพิจารณาถึงความชำนาญในการตรวจสอบอุตสาหกรรมนั้น ๆ นอกเหนือจากคุณภาพของผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยของผู้สอบบัญชี

เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหรือแต่งตั้งผู้สอบบัญชีคนเดิม คณะกรรมการตรวจสอบควรมีส่วนร่วมในขั้นตอนการถอดถอนหรือเปลี่ยนผู้สอบบัญชี คณะกรรมการตรวจสอบต้องแน่ใจถึงสาเหตุการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีว่ามีได้เกิดจากการที่ผู้สอบบัญชีปฏิบัติงานด้วยความเป็นอิสระแล้วสร้างความไม่พอใจแก่ฝ่ายจัดการ ดังนั้นคณะกรรมการตรวจสอบควรสอบถามถึงความเห็นจากผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับเหตุผลของฝ่ายจัดการหรือของคณะกรรมการร่วมที่ต้องการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี คำตอบที่ได้รับอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับเหตุผลที่คณะกรรมการร่วมสรุปไว้ได้ แต่การดำเนินการตามกระบวนการนี้เป็นสิ่งที่จะประกันความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีได้เป็นอย่างดี

เป็นที่สังเกตว่า SEC ของสหรัฐอเมริกา กำหนดให้บริษัทต้องส่งรายงานแสดงถึงรายละเอียดและเหตุผลจากฝ่ายจัดการที่ต้องเปลี่ยนผู้สอบบัญชี

กฎหมาย Sarbanes-Oxley Act (ศนิพร จันทรสถาพร, 2546: 49-50) กฎหมายเพื่อการปฏิรูปการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีจุดกำเนิดจากความล้มเหลวของข้อมูลทางบัญชีของบริษัทใหญ่หลายแห่งในสหรัฐอเมริกา มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 กำหนดให้คณะกรรมการตรวจสอบรับผิดชอบในการแต่งตั้ง กำหนดค่าตอบแทนและควบคุมดูแลผู้สอบบัญชีรายงานการสอบบัญชีตรงต่อคณะกรรมการตรวจสอบ เพื่อเป็นการยืนยันว่าหน้าที่ของผู้สอบบัญชีต้องขึ้นตรงต่อผู้ถือหุ้น มิใช่ฝ่ายบริหาร

ต่อมา SEC ของสหรัฐอเมริกา ได้ออกข้อกำหนดเรื่อง ความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับขอบเขตการให้บริการ เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2545 มีประเด็นคือ

(1) มาตรา 202 กำหนดให้คณะกรรมการตรวจสอบหรือผู้แทนบริษัทจดทะเบียนต้องอนุมัติการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีไม่ว่าการให้บริการจะเป็นการสอบบัญชีหรือบริการอื่นที่ไม่ใช่การสอบบัญชี รวมทั้งกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนต้องมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการอื่นไว้ในรายงานประจำปี นอกจากนี้ นโยบายและวิธีการของคณะกรรมการตรวจสอบในการอนุมัติการสอบบัญชีและการให้บริการอื่นจะต้องเปิดเผยไว้ในรายงานประจำปี

(2) มาตรา 204 กำหนดให้สำนักงานสอบบัญชีจะต้องรายงานต่อคณะกรรมการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ เกี่ยวกับ (1) นโยบายและวิธีการปฏิบัติทางบัญชีที่สำคัญ (2) ทางเลือกปฏิบัติเกี่ยวกับข้อมูลทางการเงิน ซึ่งฝ่ายบริหารของบริษัทจดทะเบียนเลือกปฏิบัติภายใต้หลักการ

บัญชีที่รับรองทั่วไปและทางเลือกที่สำนักงานสอบบัญชีเห็นว่าเหมาะสม (3) หลักฐานที่แสดงการติดต่อสื่อสารระหว่างสำนักงานสอบบัญชีและฝ่ายบริหารของบริษัทจดทะเบียน เช่น จดหมายตอบรับจากฝ่ายบริหาร หรือตารางแสดงรายการผลต่างที่ยังไม่ปรับปรุง

2.2.3 สอบทานความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี

สิ่งสำคัญสำหรับคณะกรรมการตรวจสอบคือ การปกป้องและเสริมสร้างความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถปฏิบัติงานตามมาตรฐานแห่งวิชาชีพและตามกฎข้อบังคับที่วางไว้ ซึ่งในสหรัฐอเมริกา AICPA และ SEC เป็นผู้วางกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้บริษัทและผู้สอบบัญชีปฏิบัติ

คณะกรรมการตรวจสอบควรหารือหรือแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับฝ่ายจัดการและผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบภายในถึงความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี สำหรับบริษัทที่มีระดับการบริหารเป็นเลิศจะให้ความสำคัญกับความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีมากกว่าบริษัทขนาดเล็กหรือบริษัทที่มีระดับการจัดการที่ต้องปรับปรุง

ในประเด็นที่เกี่ยวกับความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี Sarbanes-Oxley Act (ศนิพร จันทรสถาพร, 2546: 50-51) ได้ออกข้อกำหนดที่น่าสนใจไว้ดังนี้

(1) การห้ามมิให้สำนักงานสอบบัญชีให้บริการอื่นพร้อมกับการสอบบัญชีแก่ลูกค้า อาทิ การว่าจ้างการตรวจสอบภายใน การวางระบบข้อมูลทางการเงินและการให้บริการเฉพาะทาง ซึ่งหลักเกณฑ์นี้เป็นข้อกำหนดเพิ่มเติมจากข้อกำหนดเรื่องความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีของ SEC ทั้งนี้การให้บริการด้านภาษีอากรสามารถทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียน โดยต้องเปิดเผยในรายงานต่อ SEC ด้วย แต่ประเด็นนี้ปัจจุบัน SEC มีความเห็นแย้งโดยพิจารณาว่าเป็นการให้บริการเฉพาะด้าน ซึ่งไม่สามารถกระทำได้เนื่องจากสำนักงานสอบบัญชีไม่ควรให้บริการในลักษณะแตกต่างให้ลูกค้าในการให้บริการด้านกฎหมายหรือบริการพิเศษเฉพาะด้านในการถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย

(2) การกำหนดให้มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนผู้สอบบัญชี ผู้เป็นหุ้นส่วนและ ผู้สอบทานในทุก ๆ 5 ปี โดยมีผลตั้งแต่วันเริ่มจดทะเบียน

(3) การห้ามมิให้สมาชิกในทีมตรวจสอบบัญชีลาออกไปเป็น CEO, Controller, CFO หรือตำแหน่งเทียบเท่าในกิจการของลูกค้า เว้นแต่ลาออกไปเกิน 1 ปี

2.2.4 ขอบเขตการทำงานและค่าสอบบัญชี

ผู้สอบบัญชีต้องเป็นผู้สอบทานถึงระดับความเสี่ยงของบริษัทแล้วจึงกำหนดขอบเขตของการตรวจสอบ ดังนั้นสิ่งแรกที่คณะกรรมการตรวจสอบต้องกระทำคือสอบทานถึงเหตุผลของผู้สอบบัญชีที่กำหนดขอบเขตการตรวจสอบแล้วคณะกรรมการตรวจสอบค่อยตัดสินใจว่าขอบเขตการตรวจสอบนั้นตรงความจำเป็นหรือไม่

คณะกรรมการตรวจสอบต้องสอบถามหรือประเมินความสอดคล้อง หรือความร่วมมือกับสำนักตรวจสอบภายใน โดยมุ่งถึงวัตถุประสงค์ของความเป็นประสิทธิภาพ ความเป็นประสิทธิผล ความประหยัด และความสอดคล้องในการปฏิบัติงานตรวจสอบของทั้งผู้สอบบัญชีและของสำนักตรวจสอบภายใน คณะกรรมการตรวจสอบต้องระลึกอยู่เสมอว่าหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชื่อนั้นจำกัดอยู่เฉพาะที่กำหนดไว้ตามกฎหมายเท่านั้น ส่วนงานอื่น ๆ นั้นแม้ว่าจะเป็นบริการที่สำนักงานสอบบัญชีจัดให้มีขึ้นก็จะไม่อยู่ในขอบเขตการเป็นผู้สอบบัญชี

เมื่องานสอบบัญชีสิ้นสุดลง คณะกรรมการตรวจสอบควรจะสอบถามว่าการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีบรรลุขอบเขตที่กำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มต้นหรือไม่ หากมีการเปลี่ยนขอบเขตการตรวจสอบที่มีนัยสำคัญคณะกรรมการตรวจสอบต้องสอบถามถึงสาเหตุและเหตุผลที่ต้องเปลี่ยนแปลงขอบเขตการทำงาน

การเปลี่ยนขอบเขตการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีอาจจะเกิดจากความไม่ปกติหรือรายการที่ซ่อนไว้ปรากฏขึ้นในระหว่างปี ดังนั้นคณะกรรมการตรวจสอบต้องเอาใจใส่และสอบทานถึงสาเหตุและผลต่อเนื่องจากการเปลี่ยนขอบเขตการตรวจสอบของผู้สอบบัญชี

ทัศนคติของประธานคณะกรรมการตรวจสอบที่ได้จากการสำรวจของ IIA พบว่าความเห็นหรือมุมมองที่ต่างกันมีดังนี้

- วัตถุประสงค์หลักคือ ให้เกิดความแน่ใจว่าค่าสอบบัญชื่อนั้นเพียงพอที่ทำให้ผู้สอบบัญชีปฏิบัติงานได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ
- วัตถุประสงค์หลักคือ ให้เกิดความแน่ใจว่าค่าสอบบัญชื่อนั้นเหมาะสมกับปริมาณงานที่ตรวจ แต่ Public Oversight Board (POB) รายงานในปี 1993 สรุปว่า “คณะกรรมการตรวจสอบหรือคณะกรรมการบริษัทควรจะต้องรองค่าสอบบัญชีเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าบริษัทจะได้รับรายงานการตรวจสอบที่ครบถ้วนและสมบูรณ์”

ดังนั้นคณะกรรมการตรวจสอบต้องคัดค้านเมื่อรู้สึกว่าคุณค่าของบัญชีสูงเกินไปสำหรับงานที่ตกลงกันได้ และคณะกรรมการตรวจสอบควรคาดหวังว่าผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติตามการตรวจสอบอย่างเต็มประสิทธิภาพ แต่คณะกรรมการตรวจสอบที่พยายามจะต่อราคาของบัญชีลงแต่เพียงอย่างเดียวย่อมส่งผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานตรวจสอบ หากผู้สอบบัญชีเสนอค่า สอบบัญชีต่ำกว่าหรือเท่ากับปีก่อน คณะกรรมการตรวจสอบต้องสอบถามสาเหตุว่า “ทำไมผู้สอบบัญชีสามารถทำงานคุณภาพเดิมได้โดยได้รับค่าของบัญชีที่แท้จริงต่ำกว่า”

จากแนวคิดข้างต้นคณะกรรมการตรวจสอบต้องใช้หลักของความยุติธรรมและหลักเหตุผลในการกำหนดค่าของบัญชีให้สอดคล้องกับขอบเขตงานและคุณภาพงานที่ผู้สอบบัญชีจะปฏิบัติ

2.2.5 ผู้สอบบัญชีรายอื่น

ตามข้อกำหนดเพื่อการดำรงสถานะเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หากบริษัทจดทะเบียนมีบริษัทในเครือ ผู้สอบบัญชีของบริษัทในเครือต้องเป็นผู้สอบบัญชีคนเดียวกันหรือสำนักงานเดียวกัน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งคณะกรรมการตรวจสอบต้องอธิบายได้ถึงความโปร่งใสและเหตุผลของการเสนอผู้สอบบัญชีรายอื่น

2.2.6 การบริการด้านที่ปรึกษาการจัดการ

สำนักงานของผู้สอบบัญชีมักจะเสนองานบริการที่ปรึกษาการจัดการแก่ลูกค้าของตน นอกเหนือจากงานตรวจสอบ แต่ยังมีคำถามเกี่ยวกับความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี ดังเช่นผู้เชี่ยวชาญด้านการวางระบบที่สังกัดในสำนักงานของผู้สอบบัญชานั้นเป็นผู้วางระบบโดยใช้ข้อมูลทั้งจากผู้สอบบัญชีและจากการประมวลจากฝ่ายจัดการ แล้วในที่สุดผู้สอบบัญชีต้องมาตรวจสอบระบบนั้น จากตัวอย่างนี้จะทำให้เกิดข้อกังขาถึงความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี แต่ในอีกมุมมองหนึ่งก็คือว่าผู้สอบบัญชีเป็นผู้ที่เหมาะสมที่สุดในการเสนอบริการวางระบบ เพราะเป็นผู้ที่รู้ถึงความจำเป็นและยังทำให้คุณภาพงานตรวจสอบขยายขอบเขตยิ่งขึ้น เพราะผู้สอบบัญชีได้เรียนรู้และมีประสบการณ์เพิ่มขึ้นในระหว่างให้คำแนะนำปรึกษาด้านการจัดการ

คณะกรรมการต่าง ๆ ในต่างประเทศไม่ว่า Treadway Commission หรือ SEC ต่างให้ความสนใจกับประเด็นดังกล่าวข้างต้น และได้ทำการศึกษาอย่างกว้างขวางในช่วงปี ค.ศ. 1970 และ 1980 ต่างได้ข้อสรุปว่าผู้สอบบัญชีไม่ขาดความเป็นอิสระถ้าให้บริการด้านที่ปรึกษาการจัดการควบคู่ไปด้วย

จากการศึกษาของ IIA ในปี ค.ศ. 1993 พบว่าคณะกรรมการตรวจสอบประมาณ 10 % ไม่เห็นด้วยที่จะให้ผู้สอบบัญชีเสนอบริการด้านที่ปรึกษาการจัดการ แต่คณะกรรมการตรวจสอบจะทำการสอบทานที่ไม่ใช่งานตรวจสอบบ้างเป็นครั้งคราว และมีได้ถือว่าเป็นหน้าที่ปกติของ

คณะกรรมการตรวจสอบที่จะสอบทานงานบริการอื่นที่ผู้สอบบัญชีให้บริการแก่บริษัทที่ตนเป็นผู้สอบบัญชี

คณะกรรมการตรวจสอบควรทำการสอบทานกับผู้บริหารและผู้สอบบัญชีถึงค่าบริการเปรียบเทียบกับงานที่ได้รับบริการว่ามีความสมควรและสมเหตุสมผลหรือไม่ ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้อีกทางหนึ่งว่าความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีได้รับการค้ำประกันจากคณะกรรมการตรวจสอบ

2.2.7 การสื่อสารกับคณะกรรมการตรวจสอบ

การติดต่อสื่อสารนี้อาจจะเป็นการสื่อสารกันเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจา และอาจจะเป็นการรายงานจากผู้สอบบัญชี ฝ่ายจัดการ หรือสำนักตรวจสอบภายใน หรือร่วมกันก็ได้ ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้พอจะรวบรวมไว้ได้ดังนี้

- ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป
คณะกรรมการตรวจสอบต้องเข้าใจว่าความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีได้แก่

ความถูกต้องตามสมควรของงบการเงิน ความเพียงพอของการควบคุมภายใน

- นโยบายการบัญชีที่สำคัญ ผู้สอบบัญชีต้องประเมินว่าคณะกรรมการตรวจสอบได้รับทราบเกี่ยวกับ

- (1) การเลือกหรือการเปลี่ยนนโยบายการบัญชีหรือวิธีการบันทึกบัญชี
- (2) วิธีการที่ใช้บันทึกรายการพิเศษที่มีนัยสำคัญ
- (3) ผลที่เกิดจากนโยบายสำคัญที่ยังไม่มีการยอมรับโดยทั่วไป

- การประมาณการทางบัญชีและการใช้ดุลยพินิจของฝ่ายจัดการ ผู้สอบบัญชีต้องประเมินว่าคณะกรรมการตรวจสอบได้รับทราบถึงกระบวนการที่ฝ่ายจัดการใช้ในการประมาณการรายการทางบัญชีที่มีที่ทำให้ข้อมูลในรายงานทางการเงินมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจนและพื้นฐานที่ผู้สอบบัญชีทำการสรุปถึงความสมเหตุสมผลในการประมาณการของฝ่ายจัดการ

- การปรับปรุงรายการที่สำคัญ ผู้สอบบัญชีควรแจ้งแก่คณะกรรมการตรวจสอบเกี่ยวกับการปรับปรุงรายการที่สำคัญและมีผลสืบเนื่องจากการตรวจสอบ ไม่ว่าจะรายการปรับปรุงนั้นจะมีหรือไม่มีที่รายการก็ตาม

- ข้อมูลอื่นที่ปรากฏในงบการเงินที่ตรวจสอบแล้ว ผู้สอบบัญชีต้องหยิบประเด็นที่จะปรากฏในงบการเงินเพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นกับคณะกรรมการตรวจสอบเกี่ยวกับการวิเคราะห์หรือความเห็นของประธานคณะกรรมการตรวจสอบเกี่ยวกับการวิเคราะห์หรือความเห็นของประธานคณะกรรมการบริษัทและประธานเจ้าหน้าที่บริหาร เป็นต้น

- สิ่งที่คุณสอบบัญชีมีความเห็นแตกต่างจากฝ่ายจัดการ ผู้สอบบัญชีต้องหารือกับคณะกรรมการตรวจสอบถึงประเด็นที่คุณสอบบัญชีมีความเห็นแตกต่างจากฝ่ายจัดการ ไม่ว่าจะถ้อยคำนั้นจะเป็นที่พอใจหรือไม่ก็ตาม แต่ประเด็นที่จะส่งผลกระทบต่อรายงานการเงินนั้นต้องได้รับการหยิบยกขึ้นมาหารือกับคณะกรรมการตรวจสอบ ความเห็นที่แตกต่างกันนั้นอาจจะเกิดขึ้นในประเด็นที่สำคัญ ๆ อาทิ การใช้หลักการบัญชีที่ต่างกัน พื้นฐานที่ใช้ในการประมาณทางการเงิน การเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน และถ้อยคำที่คุณสอบบัญชีใช้ในรายงานของผู้สอบบัญชี
- การปรึกษากับผู้สอบบัญชีอื่น คณะกรรมการตรวจสอบควรจะได้รับทราบถึงกรณีที่ฝ่ายจัดการได้ปรึกษาผู้สอบบัญชีอื่นเกี่ยวกับการตรวจสอบและการบัญชี
- ความยากลำบากที่เกิดในการปฏิบัติงานตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีต้องรายงานแก่คณะกรรมการตรวจสอบถึงความยากลำบากในระหว่างปฏิบัติงานตรวจสอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการติดต่อกับฝ่ายจัดการอันส่งผลกระทบต่อผลการตรวจสอบ
- สาระสำคัญที่หารือกับฝ่ายจัดการก่อนที่จะรับแต่งตั้งเป็นผู้สอบบัญชีต่อไป ผู้สอบบัญชีต้องแจ้งแก่คณะกรรมการตรวจสอบถึงประเด็นหรือสาระสำคัญที่หารือหรือถกกับฝ่ายจัดการก่อนเข้ามาเป็นผู้สอบบัญชีหรือได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้สอบบัญชีต่อไป ตามปกติประเด็นที่มักจะหยิบยกขึ้นมาได้แก่ บัญชีที่สำคัญ การตรวจสอบหรือประเด็นที่เกี่ยวกับการรายงานการตรวจสอบ
- จุดอ่อนที่สำคัญในโครงสร้างการควบคุมภายใน เมื่อผู้สอบบัญชีพบเห็นจุดอ่อนที่สำคัญในโครงสร้างการควบคุมภายในขององค์กรนั้น ผู้สอบบัญชีต้องนำเสนอแก่คณะกรรมการตรวจสอบ
- การจงใจตกแต่งงบการเงินหรือการทำผิดกฎหมายที่พบระหว่างทำการตรวจสอบเหตุการณ์เช่นว่านี้มีความสำคัญมาก ผู้สอบบัญชีต้องนำเสนอแก่คณะกรรมการตรวจสอบทันทีทันใดที่ทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายจัดการและหรือฝ่ายจัดการเพิกเฉยมิได้ดำเนินการแก้ไขทันที ยังต้องนำเสนอแก่คณะกรรมการตรวจสอบโดยพลันเช่นกัน
- ลักษณะของงานที่ปรึกษาและค่าใช้จ่าย ผู้สอบบัญชีต้องแจ้งแก่คณะกรรมการตรวจสอบเพื่อรับทราบ และหากคณะกรรมการตรวจสอบ

ต้องการทราบข้อมูลเพิ่มเติม ผู้สอบบัญชีต้องนำเสนอตามที่เหมาะสม คณะกรรมการตรวจสอบต้องคาดหมายว่าประเด็นต่าง ๆ ที่ AICPA กำหนดไว้นี้ต้องได้รับทราบจากผู้สอบบัญชีของบริษัท

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการตรวจสอบถือว่าเป็นผู้ประสานงานระหว่างคณะกรรมการบริษัทกับผู้สอบบัญชี คณะกรรมการตรวจสอบจะต้องพิจารณาแต่งตั้งหรือเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเสนอค่าตอบแทนแก่ผู้สอบบัญชีให้มีความเหมาะสมกับผลงานที่ได้รับ นอกจากนี้จะต้องส่งเสริมให้ผู้สอบบัญชีมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความรู้ความสามารถ ทั้งนี้เพื่อให้ระบบการรายงานทางการเงินของกิจการมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ

2.3 องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ

ใน ส่วนที่ 2.3 เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม โดยจำแนกตามตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

2.3.1 จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2542: 131) ออกประกาศเรื่อง คุณสมบัติและขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2542 โดยได้กำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบตามที่ระบุไว้ในข้อ 4 ดังนี้

- 4) เป็นกรรมการของบริษัท
- 5) ได้รับแต่งตั้งจากคณะกรรมการของบริษัทหรือที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัท และ
- 6) มีจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน

ตามแนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบ ที่ตลาดหลักทรัพย์จัดทำขึ้นมีดังนี้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2542: 136 - 137) ได้กำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบไว้ดังนี้

- 1) ประกอบด้วยกรรมการที่เป็นอิสระอย่างน้อย 3 คน โดยจำนวนสมาชิกควรขึ้นอยู่กับขนาด ขอบเขตความรับผิดชอบ และควมมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน โดยทั่วไปจำนวนสมาชิกจะอยู่ระหว่าง 3 - 5 คน
- 2) กรรมการตรวจสอบจะต้องมีความชำนาญที่เหมาะสมตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยสมาชิกกรรมการตรวจสอบทุกคนไม่จำเป็นต้องถูกคาดหวังว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบัญชีหรือการเงิน เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบสามารถเรียกหาคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญอิสระเฉพาะด้านได้ แต่ต้องเป็นผู้ที่สามารถตั้งคำถามได้อย่างตรงประเด็น และสามารถตีความและประเมินผลของคำตอบที่ได้รับ
- 3) กรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 1 คนมีความรู้ความเข้าใจหรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน และมีความรู้ต่อเนื่องเกี่ยวกับเหตุที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของการรายงานทางการเงิน ซึ่งจะมีผลให้การดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากหน้าที่หลักของคณะกรรมการตรวจสอบที่ได้รับมอบหมาย คือ สอบทานการรายงานทางการเงินให้มีคุณภาพดีที่สุดในที่สุด
- 4) กรรมการตรวจสอบต้องสามารถอุทิศเวลาอย่างเพียงพอในการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ
- 5) กรรมการตรวจสอบควรได้รับการอบรมและเสริมสร้างความรู้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอในเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น และควรได้เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของบริษัทอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของคณะกรรมการตรวจสอบ

สำนักวิจัยสหกิจและหลักทรัพย์ของรัฐ กระทรวงการคลัง (2543: 28 - 29) กำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบของรัฐวิสาหกิจ ไว้ดังนี้

ประกอบด้วย กรรมการอย่างน้อย 3 คน และไม่เกิน 5 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของแต่ละรัฐวิสาหกิจและขอบเขตความรับผิดชอบในการดำเนินงาน โดยกรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 1 คน ต้องมีความรู้ความเข้าใจ หรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการตรวจสอบต้องเป็นกรรมการบริษัท และต้องได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการหรือที่ประชุมผู้ถือหุ้น กรรมการตรวจสอบควรประกอบด้วยกรรมการอิสระจำนวนของคณะกรรมการตรวจสอบจะอยู่ระหว่าง 3 - 5 คน หรือขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของขนาดองค์กรและขอบเขตในการดำเนินงาน คณะกรรมการตรวจสอบควรมีสมาชิกอย่างน้อย 1

คน เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ หรือมีประสบการณ์ทางการบัญชีหรือการเงิน ซึ่งข้อกำหนดด้านความรู้ทางการบัญชีหรือการเงินนี้ ตลาดหลักทรัพย์ไม่ได้กำหนดไว้ในประกาศตลาดหลักทรัพย์ แต่แนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบได้มีการกำหนดเอาไว้ จะเห็นได้ว่าจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบของแต่ละหน่วยงานจะมีความแตกต่างกันไป ซึ่งความแตกต่างในด้านจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบอาจมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการที่จะทดสอบว่าจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ อย่างไร

2.3.2 ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ

ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบถือว่าเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอย่างหนึ่งของคณะกรรมการตรวจสอบ เนื่องจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กล่าวว่าความเป็นอิสระเป็นข้อกำหนดเชิงโครงสร้างที่สำคัญในกระบวนการกำกับดูแลกิจการที่ดีเพราะความเป็นอิสระจะช่วยให้คณะกรรมการทำหน้าที่สอดส่องดูแลได้ตามวัตถุประสงค์และความรับผิดชอบในการรายงานต่อผู้ถือหุ้นรวมทั้งเป็นผู้วางดุลในการดูแลรักษาผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียในกิจการ ตามหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการที่ดี รวมทั้งแนวปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบของประเทศไทยแนะนำให้บริษัทควรจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบที่ประกอบด้วยกรรมการที่เป็นอิสระ ไม่มีส่วนในการบริหารงานในบริษัทหรือมีความสัมพันธ์ใด ๆ ที่จะกระทบต่อการใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจของกรรมการให้ปราศจากความเที่ยงธรรม ในประเด็นนี้มีการศึกษาพบความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบกับผลลัพธ์ที่น่าสนใจ 2 ประการ คือ (1) ระดับความเข้มงวดในการสอดส่องดูแลที่มีมากขึ้นกับการทุจริตในงบการเงินที่มีน้อยลง และ (2) กรรมการอิสระที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับฝ่ายจัดการในด้านการเงิน ครอบครัวยังหรือความเกี่ยวข้องส่วนตัวที่สำคัญมีแนวโน้มจะประเมินความเหมาะสมในการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการด้านบัญชี ควบคุมภายใน และการรายงานได้อย่างเที่ยงธรรม จึงนับได้ว่าความเป็นอิสระเป็นข้อกำหนดเชิงโครงสร้างที่สำคัญในกระบวนการกำกับดูแลกิจการที่ดีอย่างแท้จริง

ศนิพร จันทรสถาพร (2546: 22-23) ได้สรุปคุณสมบัติด้านความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบตามประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2542 กับความเป็นอิสระตามความหมายของ Report and Recommendations of the Blue Ribbon Committee on Improving the Effectiveness of Corporate Audit Committee โดยมีเนื้อหาสาระดังเปรียบเทียบไว้ในตาราง 2.3 ดังนี้

ตาราง 2.3 เปรียบเทียบคุณสมบัติด้านความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบตาม
ประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกับ Blue Ribbon Committee

ประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	Blue Ribbon Committee
1. ถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 5 ของทุนชำระแล้วของ บริษัท บริษัทในเครือ บริษัทร่วมหรือบริษัทที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ให้นับรวมหุ้นที่ถือโดยผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย	1. ไม่มีข้อกำหนดดังกล่าว
2. ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารงานของบริษัท บริษัทในเครือ บริษัทร่วม บริษัทที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท	2. ไม่เป็นกรรมการที่ได้รับผลตอบแทนอื่นจาก บริษัทหรือบริษัทที่เกี่ยวข้อง นอกเหนือจาก ค่าตอบแทนการทำหน้าที่เป็นกรรมการหรือ ผลประโยชน์อื่นใดตามโครงการเกษียณอายุ ที่เข้าเงื่อนไขได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี
3. ไม่เป็นลูกจ้าง พนักงานหรือที่ปรึกษาที่ได้รับ เงินเดือนประจำจากบริษัท บริษัทในเครือ บริษัทร่วม บริษัทที่เกี่ยวข้องหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่	3. ไม่เป็นลูกจ้างของบริษัทหรือบริษัทที่เกี่ยวข้อง ในปีปัจจุบันหรือในช่วงเวลา 5 ปี ก่อนได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจสอบ
4. ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียไม่ว่า ทางตรงหรือทางอ้อมในด้านการเงินและ บริหารงานของบริษัท บริษัทในเครือ บริษัท ร่วมหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่รวมถึงไม่มี ผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียดังกล่าวในเวลา 1 ปี ก่อนได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการ ตรวจสอบ ยกเว้น คณะกรรมการตรวจสอบ ของบริษัทได้พิจารณาอย่างรอบคอบแล้วว่าการเคยมีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียนั้นจะ ไม่มีผลกระทบต่อกรปฏิบัติหน้าที่และการ ให้ความเห็นที่เป็นอิสระของคณะกรรมการ ตรวจสอบ	4. ไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม หรือผู้บริหารกิจการที่มีความสัมพันธ์เชิง ธุรกิจกับบริษัทโดยมูลค่าของรายการระหว่าง กันมีนัยสำคัญต่อบริษัทหรือต่อกิจการนั้นใน ช่วงเวลา 5 ปี ก่อนได้รับการแต่งตั้งเป็น กรรมการตรวจสอบ

ตาราง 2.3 เปรียบเทียบคุณสมบัติด้านความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบตาม
ประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกับ Blue Ribbon Committee (ต่อ)

ประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	Blue Ribbon Committee
5. ไม่เป็นผู้เกี่ยวข้องหรือญาติสนิทของผู้บริหารหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท	5. ไม่เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องหรือญาติสนิทผู้บริหารหรือผู้เคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารของบริษัทหรือบริษัทที่เกี่ยวข้องในช่วงเวลา 5 ปีก่อนได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจสอบ
6. ไม่ได้รับการแต่งตั้งเป็นตัวแทนเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกรรมการบริษัท ผู้ถือหุ้นรายใหญ่หรือผู้ถือหุ้นซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท	6. ไม่เป็นผู้บริหารของกิจการอีกแห่งหนึ่งที่มีผู้บริหารของบริษัททำหน้าที่เป็นคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนของกิจการนั้น
	หมายเหตุ: ให้ตลาดหุ้น NYSE และ NASD นำคำจำกัดความเป็นอิสระข้างต้นไปใช้กับคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนที่มีมูลค่าตลาดสูงกว่า 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป ความเป็นอิสระตามมุมมองของประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในรายละเอียดแล้วแตกต่างกันกับ Blue Ribbon Committee แต่เมื่อพิจารณาในเชิงโครงสร้างแล้วพบว่ามีเนื้อหาสาระไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ไม่ควรจะเป็นผู้บริหารหรือไม่มีความเกี่ยวข้องกับผู้บริหารทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากความเป็นอิสระจะมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบโดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทดสอบว่าความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่อย่างไร ในเรื่องความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบจะสังเกตเห็นว่ามีประเด็นหนึ่งที่แตกต่างกันระหว่าง 2 องค์กรข้างต้น คือ เรื่องสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบรายละเอียดผู้วิจัยจะนำเสนอในประเด็นถัดไป

2.3.3 สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ

สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบถือว่าเป็นประเด็นย่อยด้านความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ เนื่องจากสัดส่วนการถือหุ้นเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบอีกอย่างหนึ่ง (นอกเหนือจากการเป็นกรรมการภายนอก หรือกรรมการที่มีผู้ใช้ผู้บริหารกิจการ)

ในประเด็นนี้ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้มีการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบไว้อย่างชัดเจนแล้ว กล่าวคือ ถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 5 ของทุนชำระแล้วของบริษัท บริษัทในเครือ บริษัทร่วมหรือบริษัทที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ให้นับรวมหุ้นที่ถือโดยผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย แต่สำหรับกรณี ของ Blue Ribbon Committee ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ จะเห็นว่าข้อบังคับของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกำหนดไว้ชัดเจนกว่า อาจกล่าวได้ว่าการถือหุ้นอาจใช้เป็นตัวแทนของความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบได้อีกประการหนึ่ง

นอกจากนี้ ฤกษ์ฤทธิ์ เพชรวรกุล (2544: 96 – 97) ได้กล่าวไว้ว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา มีข้อแตกต่างที่สำคัญในเรื่องการถือหุ้นกับประเทศไทย กล่าวคือ สหรัฐอเมริกาไม่มีข้อจำกัดในการถือหุ้นของกรรมการตรวจสอบ กรรมการตรวจสอบจึงสามารถเข้าไปถือหุ้นในบริษัทที่ตนเข้าไปเป็นกรรมการตรวจสอบในจำนวนเท่าไรก็ได้ เพราะสหรัฐอเมริกามองว่าเป็นการทำให้ผลประโยชน์ของกรรมการตรวจสอบและผู้ถือหุ้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้กรรมการตรวจสอบมีส่วนได้เสียเช่นเดียวกับผู้ถือหุ้นของบริษัท และทำให้กรรมการตรวจสอบตั้งใจในการทำงานให้กับบริษัทจดทะเบียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งตรงข้ามกับประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีความเห็นว่า ถ้าให้กรรมการตรวจสอบถือหุ้นได้โดยไม่จำกัดแล้ว อาจเกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ขึ้น และอาจกลายเป็นช่องทางให้กรรมการฝ่ายผู้ถือหุ้นรายใหญ่ตั้งกลุ่มของตนเองเข้าไปเป็นกรรมการตรวจสอบ ส่งผลให้กรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนขาดความเป็นอิสระ

กล่าวโดยสรุป ในเรื่องของสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากรณีของประเทศไทยกำหนดสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบไว้ชัดเจน และน่าจะเป็นผลดีต่อปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นโดยเฉพาะเรื่องความขัดแย้งทางผลประโยชน์ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็ยังสนใจที่จะศึกษาตัวแปรสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ ดังนั้นจึง

นำสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบให้เป็นหนึ่งในตัวแปรที่สนใจศึกษา ทั้งนี้เพื่อทดสอบว่าสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ อย่างไร

2.3.4 ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ (Financial Expertise)

ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน ถือเป็นเรื่องที่หน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่กำกับดูแลกิจการทั้งในและต่างประเทศให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยส่วนใหญ่มักจะกำหนดให้คณะกรรมการตรวจสอบจะต้องมีสมาชิกอย่างน้อย 1 คน มีความรู้ด้านการบัญชีหรือการเงิน เพราะหน้าที่หลักของคณะกรรมการตรวจสอบที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริษัท คือ ทำการสอบทานให้บริษัทมีรายงานทางการเงินที่ถูกต้องและเหมาะสม มีระบบการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงพิจารณาการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทในกรณีที่เกิดรายการที่เกี่ยวข้องกันหรือรายการที่อาจมีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ให้มีความถูกต้องครบถ้วน หน้าที่เหล่านี้คณะกรรมการตรวจสอบจะสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นหากสมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบมีความรู้ความเข้าใจทางการบัญชีหรือการเงิน โดยสามารถอ่านและเข้าใจงบการเงินขั้นพื้นฐานได้ (Financial Literacy) หรือมีสมาชิกในคณะกรรมการตรวจสอบบางท่านเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน (Financial Expertise)

ขอบเขตของความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินนั้น ครอบคลุมถึงการมีประสบการณ์ทำงาน หรือมีวุฒิการศึกษาทางการบัญชีหรือการเงินอื่นๆ ด้วย โดยสามารถสรุปความหมายของความรู้ความเข้าใจทางการบัญชีหรือการเงินที่หน่วยงานต่างๆ กำหนด โดยมีเนื้อหาสาระดังที่สรุปไว้ในตาราง 2.4 ดังนี้

ตาราง 2.4 ความหมายของความรู้ความเข้าใจทางการบัญชีหรือการเงิน

หน่วยงาน/ ข้อกำหนด	ความหมาย Financial Literacy	ความหมาย Financial Expertise
กฏหมาย Sarbanes – Oxley Act ¹		<p>ผู้ที่ถูกพิจารณาว่ามี financial expertise จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบทั้ง 5 ข้อ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) มีความรู้ความเข้าใจในหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป (GAAP) และงบการเงิน 2) สามารถประเมินหลักการบัญชีเกี่ยวกับการประมาณการ เกณฑ์คงค้าง และการตั้งสำรองได้ 3) มีประสบการณ์ในการจัดทำ ตรวจสอบ วิเคราะห์และประเมินงบการเงินที่มีความซับซ้อน 4) มีความรู้ความเข้าใจในระบบการควบคุมภายในและกระบวนการรายงานทางการเงิน 5) มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่งานของคณะกรรมการตรวจสอบ
NYSE	คณะกรรมการบริษัทเป็นผู้พิจารณาคูณสมบัติดังกล่าวในเชิงธุรกิจ หรืออาจกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมให้กรรมการตรวจสอบนั้นพัฒนาให้มีคุณสมบัติดังกล่าวภายหลังการแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจสอบแล้ว	

¹ Sarbanes – Oxley Act เป็นกฎหมายเพื่อปฏิรูปการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในประเทศสหรัฐอเมริกา มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2545

ตาราง 2.4 ความหมายของความรู้ความเข้าใจทางการเงินหรือการเงิน (ต่อ)

หน่วยงาน/ ข้อกำหนด	ความหมาย Financial Literacy	ความหมาย Financial Expertise
NASD ²	ความสามารถในการอ่านและเข้าใจงบการเงินขั้นพื้นฐาน อันประกอบด้วยงบดุล งบกำไรขาดทุนและงบกระแสเงินสด หรือสามารถมีคุณสมบัติดังกล่าวได้ภายในระยะเวลาที่เหมาะสมภายหลังการแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจสอบแล้ว	
BRC ³	ความสามารถในการอ่านและเข้าใจงบการเงินขั้นพื้นฐาน อันประกอบด้วยงบดุล งบกำไรขาดทุนและงบกระแสเงินสด หรือสามารถมีคุณสมบัติดังกล่าวได้ภายในระยะเวลาที่เหมาะสมภายหลังการแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจสอบแล้ว	การมีประสบการณ์การทำงานด้านการเงินหรือบัญชี ประกาศนียบัตรด้านวิชาชีพการบัญชี หรือมีประสบการณ์อื่นเทียบเท่า หรือมีประวัติที่มีผลต่อการพัฒนาความรู้ความชำนาญระดับสูงด้านการเงิน ประกอบด้วยประวัติการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร (Chief Executive Officer) ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีและการเงิน (Chief Financial Officer) หรือเจ้าหน้าที่อาวุโสอื่นที่รับผิดชอบในการสอดส่องดูแลด้านการเงิน (Financial oversight responsibilities)

² NASD ย่อมาจากคำว่า The National Association of Securities Dealers ในที่นี้หมายถึง สมาคมผู้ค้าหลักทรัพย์แห่งชาติ ของประเทศสหรัฐอเมริกา

³ BRC ย่อมาจากคำว่า The Blue Ribbon Committee หมายถึง คณะบุคคลซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานของสหรัฐอเมริกา 3 หน่วยงาน คือ SEC NYSE และ NASD เพื่อศึกษาและเสนอแนะแนวทางที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่บทบาทของคณะกรรมการตรวจสอบ ในการสอดส่องดูแลกระบวนการรายงานทางการเงิน

กล่าวโดยสรุป

ความสามารถในการอ่านและเข้าใจงบการเงินขั้นพื้นฐาน (Financial Literacy)

หมายถึง ความสามารถในการอ่านและเข้าใจ งบดุล งบกำไรขาดทุนและงบกระแสเงินสด หรือสามารถมีคุณสมบัติดังกล่าวได้ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม ภายหลังจากการแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจสอบแล้ว

ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน (Financial Expertise)

หมายถึงการมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ และการมีประสบการณ์การทำงานด้านการบัญชีหรือการเงิน ซึ่งพิจารณาได้จากการได้รับประกาศนียบัตรด้านวิชาชีพการบัญชี หรือมีประสบการณ์อื่นเทียบเท่าหรือมีประวัติที่มีผลต่อการพัฒนาความรู้ความชำนาญระดับสูงด้านการเงิน ประกอบด้วยประวัติการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร (Chief Executive Officer) ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีและการเงิน (Chief Financial Officer) หรือเจ้าหน้าที่อาวุโสอื่นที่รับผิดชอบในการสอดส่องดูแลด้านการเงิน (Financial Oversight Responsibilities)

เพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องของความรู้ความสามารถทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบหน่วยงานต่าง ๆ จึงได้ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง 2.5

ตาราง 2.5 ข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบของหน่วยงานต่างๆ

หน่วยงาน	ข้อกำหนดด้านความรู้ความสามารถทางการบัญชีหรือการเงิน
Sarbanes – Oxley Act	สมาชิกอย่างน้อย 1 คนต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการเงิน (financial expert) ตามคำนิยามที่กำหนดโดยคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (Securities and Exchange Commission: SEC) ซึ่งคำนิยามโดยสรุปคือ ต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป (GAAP) และงบการเงิน มีประสบการณ์ในการจัดทำหรือตรวจสอบงบการเงิน มีประสบการณ์เกี่ยวกับระบบการควบคุมภายในทางการบัญชี และมีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่งานของคณะกรรมการตรวจสอบ

ตาราง 2.5 ข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบของหน่วยงานต่างๆ (ต่อ)

หน่วยงาน	ข้อกำหนดด้านความรู้ความสามารถทางการบัญชีหรือการเงิน
NYSE	กรรมการตรวจสอบทุกคนต้องมี Financial Literacy และกรรมการอย่างน้อย 1 คน ต้องมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ (Expertise) ทางด้านการบัญชีหรือเกี่ยวข้องกับการบริหารการเงิน (คณะกรรมการบริษัทเป็นผู้พิจารณาคคุณสมบัติดังกล่าวในเชิงธุรกิจ)
NASD	กรรมการตรวจสอบทุกคนต้องมี Financial Literacy และกรรมการอย่างน้อย 1 คน ต้องมีประสบการณ์การทำงานด้านการเงินหรือบัญชี ประกาศนียบัตรด้านวิชาชีพการบัญชี หรือมีประสบการณ์อื่นเทียบเท่า หรือมีประวัติที่มีผลต่อการพัฒนาความรู้ความชำนาญระดับสูงด้านการเงิน ประกอบด้วยประวัติการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร (Chief Executive Officer) ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีและการเงิน (Chief Financial Officer) หรือเจ้าหน้าที่อาวุโสอื่นที่รับผิดชอบในการสอดส่องดูแลด้านการเงิน (Financial oversight responsibilities)
BRC	กรรมการตรวจสอบทุกคนต้องมี Financial Literacy และกรรมการอย่างน้อย 1 คน ต้องมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ (Expertise) ทางด้านการบัญชีหรือเกี่ยวข้องกับการบริหารการเงิน
ข้อกำหนดของประเทศแคนาดา (Final Report, Joint Committee on Corporate Governance)	กรรมการตรวจสอบทุกคนต้องสามารถอ่านและเข้าใจงบการเงินขั้นพื้นฐานได้ (financially literate) และกรรมการอย่างน้อย 1 คน ต้องมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน ตามการพิจารณาของคณะกรรมการบริษัท
ข้อกำหนดของประเทศสิงคโปร์ (Code of Corporate Governance)	กรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 2 คน ต้องมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ หรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการบริหารการเงิน โดยระดับของความชำนาญหรือประสบการณ์ของคณะกรรมการตรวจสอบจะพิจารณาโดยคณะกรรมการบริษัทตามความเหมาะสม

ตาราง 2.5 ข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบของหน่วยงานต่างๆ (ต่อ)

หน่วยงาน	ข้อกำหนดด้านความรู้ความสามารถทางการบัญชีหรือการเงิน
ประกาศตลาดหลักทรัพย์ โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)	ไม่มีข้อกำหนดด้านความรู้ความสามารถทางการบัญชีหรือการเงิน
แนวทางปฏิบัติที่ดี โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)	คณะกรรมการตรวจสอบไม่จำเป็นต้องถูกคาดหวังว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านบัญชีหรือการเงิน แต่ต้องเป็นผู้ที่สามารถตั้งคำถามได้อย่างตรงประเด็น และสามารถตีความและประเมินผลของคำตอบที่ได้รับ แต่กรรมการอย่างน้อย 1 คน <i>ควรมี</i> ความรู้ความเข้าใจ หรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน และมีความรู้ต่อเนื่องเกี่ยวกับเหตุที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของการรายงานทางการเงิน

เมื่อพิจารณาแล้วจะสังเกตเห็นว่าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ไม่มีข้อกำหนดองค์ประกอบด้านความรู้ความสามารถทางการบัญชีหรือการเงินเพื่อใช้บังคับในประกาศตลาดหลักทรัพย์ เพียงแต่กำหนดไว้ในแนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบเท่านั้นว่า “กรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 1 คน *ควรมี*ความรู้ความเข้าใจหรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน และมีความรู้ต่อเนื่องเกี่ยวกับเหตุที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของการรายงานทางการเงิน” โดยแนวทางปฏิบัติดังกล่าวจะมีผลให้การดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากหน้าที่หลักของคณะกรรมการตรวจสอบที่ได้รับมอบหมาย คือ สอบทานการรายงานทางการเงินให้มีคุณภาพดีที่สุดในเชิงอาจเป็นเพราะแนวคิดเกี่ยวกับการตั้งกฎข้อบังคับในปัจจุบัน ซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วมักจะไม่ตั้งกฎข้อบังคับเป็นกฎหมาย หรือมีบทลงโทษหากไม่ปฏิบัติตาม เพราะถือเป็นวิธีสำหรับประเทศที่ยังไม่พัฒนา แต่มักจะตั้งเป็นแนวทางปฏิบัติไว้เท่านั้น แต่สำหรับประเทศไทยยังไม่มีผลการวิจัยยืนยันข้อดีหรือข้อเสียของการไม่กำหนดคุณสมบัติหรือองค์ประกอบด้านความรู้ความสามารถทางการบัญชีหรือการเงินไว้แต่อย่างใด

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบด้านความเป็นอิสระ และด้านความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินข้างต้น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบด้านความเป็นอิสระไว้ค่อนข้างชัดเจนและรัดกุมแล้ว แต่ยังไม่มีการกำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบด้านความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินขึ้นมาบังคับใช้ เพียงแต่ระบุไว้ในแนวทางปฏิบัติที่ดีเท่านั้นว่า คณะกรรมการตรวจสอบควรประกอบไปด้วยกรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 1 คน ที่มีความรู้ความเข้าใจหรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน และมีความรู้ต่อเนื่องเกี่ยวกับเหตุที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของการรายงานทางการเงิน ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการที่จะทดสอบว่าความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ อย่างไร

2.3.5 ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ

สังเสียน อินทวิชัย (2545: 24-25) กล่าวว่า การดูแลกำกับกิจการหมายถึง ระบบที่จัดให้มีกระบวนการและโครงสร้าง⁴ ของภาวะผู้นำและการควบคุมของกิจการให้มีความรับผิดชอบตามหน้าที่ด้วยความความโปร่งใส และสร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อรักษาเงินลงทุนและเพิ่มคุณค่าให้กับผู้ถือหุ้นระยะยาว ภายในกรอบการมีจริยธรรมที่ดีโดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียอื่นและสังคมโดยรวม

ส.ต.ท. (2546: 4 อ้างถึงใน ศนิพร จันทรสถาพร, 2546: 5-6) กล่าวว่า **ประเด็นหลัก**ในการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีอยู่ 4 ประการ คือ

1. ความยุติธรรม (Fairness)

ผู้บริหารจะต้องมีความยุติธรรมและมีคุณธรรมต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นกรรมการ พนักงาน ลูกค้า เป็นต้น

⁴ กระบวนการหมายถึง ความรับผิดชอบในการทำงานต่าง ๆ ซึ่งหมายถึงว่า ใคร ควรทำอะไร ส่วนโครงสร้าง หมายถึง กรอบความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบอันได้แก่ คณะกรรมการ คณะเจ้าหน้าที่บริหารของบริษัท และกลุ่มผู้ถือหุ้น

2. ความโปร่งใส (Transparency)

คณะกรรมการและผู้บริหารงานควรบริหารงานด้วยความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน เชื่อถือได้ ทันการณ์และสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้ลงทุนภายนอกสามารถประเมินผลการดำเนินงานและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องได้

3. ความรับผิดชอบตามหน้าที่ (Accountability)

คณะกรรมการควรต้องรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นในการดำเนินงานของบริษัทให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และเป็นไปตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายเกี่ยวกับบริษัท การทำงานหรือสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4. การรู้จักภาระหน้าที่ (Responsibility)

คณะกรรมการควรจะปฏิบัติหน้าที่ที่กำหนดทุกประการด้วยความตั้งใจและรับผิดชอบต่อกรรมการทุกคนควรจะต้องเข้าประชุมอย่างสม่ำเสมอและปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดีแล้ว จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่เกิดความโปร่งใส ยุติธรรม และเพิ่มคุณค่าให้กับผู้ถือหุ้น ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียในระยะยาว ดังนั้นความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการจึงเป็นตัวแปรหนึ่งซึ่งผู้วิจัยต้องการจะทดสอบว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ อย่างไร

2.4 รายงานของผู้สอบบัญชี

ผู้สอบบัญชีควรสอบทานและประเมินข้อสรุปจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้มาเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงินซึ่งการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีควรเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนต่องบการเงินโดยรวม ความเห็นดังกล่าวสามารถแสดงไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะจัดประเภทรายงานของผู้สอบบัญชีออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ 1) รายงานอย่างไม่มีเงื่อนไขและ 2) รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

2.4.1 รายงานของผู้สอบบัญชีแบบไม่มีเงื่อนไข

โดยทั่วไปแล้วจะจัดประเภทรายงานของผู้สอบบัญชีออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ 1) รายงานอย่างไม่มีเงื่อนไขและ 2) รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีจะ

แสดงความเห็น “อย่างไม่มีเงื่อนไข” เมื่อผู้สอบบัญชีสรุปว่างบการเงินถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป และตามแม่บทการบัญชีในการรายงานทางการเงิน นอกจากนั้นยังแสดงว่าการเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชีหรือวิธีการใช้หลักการบัญชีและผลกระทบดังกล่าว ได้คำนวณและเปิดเผยอย่างเหมาะสมในงบการเงิน (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย)

2.4.2 รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปสามารถเปลี่ยนแปลงไปในสถานการณ์ดังต่อไปนี้ (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย)

2.4.2.1 ข้อมูลและเหตุการณ์ซึ่งไม่กระทบต่อความเห็นของผู้สอบบัญชี

ในบางกรณีผู้สอบบัญชีอาจเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชี โดยเพิ่มวรรคอธิบายเพื่อเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ใด ๆ วรรคที่เพิ่มขึ้นนี้ ควรอ้างถึงหมายเหตุประกอบงบการเงินซึ่งขยายความข้อมูลและเหตุการณ์อย่างละเอียด การเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ดังกล่าวไม่กระทบความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขของผู้สอบบัญชี วรรคดังกล่าวควรแสดงต่อท้ายวรรคความเห็นและควรเน้นว่าความเห็นของผู้สอบบัญชียังเป็นความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข อาทิการเน้นถึงข้อมูลและเหตุการณ์ที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับปัญหาต่อการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของกิจการ หรือความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ ซึ่งผลของความไม่แน่นอนดังกล่าวขึ้นอยู่กับผลของเหตุการณ์ในอนาคตซึ่งอาจกระทบต่องบการเงิน

2.4.2.2 ข้อมูลและเหตุการณ์ซึ่งกระทบต่อความเห็นของผู้สอบบัญชี

บางกรณีผู้สอบบัญชีอาจต้องแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข การไม่แสดงความเห็น หรือการแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้องทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ รวมถึงความมีสาระสำคัญของรายการที่เกิดขึ้นดังนี้

2.4.2.2.1 การแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข ควรใช้เมื่อผู้สอบบัญชีสรุปว่าไม่สามารถแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขได้ อันเป็นผลกระทบของความขัดแย้งกับผู้บริหารหรือการถูกจำกัดขอบเขตแต่ไม่ถึงกับมีสาระสำคัญจนถึงกับต้องแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้องหรือไม่แสดงความเห็น การแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขควรใช้ข้อความ “ยกเว้น” สำหรับผลกระทบของเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องมีเงื่อนไข

2.4.2.2.2 การไม่แสดงความเห็น ควรใช้เมื่อผลกระทบที่เป็นไปได้ของการถูกจำกัดขอบเขตมีสาระสำคัญมากจนถึงขั้นผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานที่เหมาะสมอย่างเพียงพอได้ และมีผลให้ผู้สอบบัญชีไม่สามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินได้

2.4.2.2.3 การแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง ควรใช้เมื่อผลกระทบของความขัดแย้งกับผู้บริหารมีสาระสำคัญต่องบการเงินมากจนถึงขั้นที่ผู้สอบบัญชี

สรุปว่าการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขไม่เพียงพอต่อการเปิดเผยข้อผิดพลาดหรือความไม่สมบูรณ์ของงบการเงินนั้น

กล่าวโดยสรุป หลังจากที่ผู้สอบบัญชีได้เก็บรวมหลักฐานที่เพียงพอต่อการแสดงความเห็นแล้ว ผู้สอบบัญชีก็จะพิจารณาประเภทของรายงานที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นต่องบการเงินที่ได้ตรวจสอบ ส่วนจะแสดงความเห็นในรูปแบบใดก็ขึ้นอยู่กับความเพียงพอและเหมาะสมของหลักฐานที่ตรวจสอบได้ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในเชิงโครงสร้างจะพบว่ารูปแบบของรายงานที่ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นได้มี 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ รายงานแบบที่ไม่มีเงื่อนไข และรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2.5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบ

2.5.1.1 จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2544: 31) ศึกษาเกี่ยวกับ ปัญหาและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2543 ด้วยวิธีการส่งแบบสอบถามไปยังคณะกรรมการตรวจสอบ และกรรมการผู้จัดการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 353 บริษัท ผลการสำรวจจากฝ่ายจัดการพบว่า ณ วันที่ 30 เมษายน 2543 บริษัทจดทะเบียนเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93) มีคณะกรรมการตรวจสอบครบ 3 ท่าน ซึ่งเป็นไปตามที่ตลาดหลักทรัพย์กำหนด หากพิจารณาแต่ละหมวดธุรกิจพบว่า ทั้ง 3 หมวดธุรกิจยังมีบริษัทจดทะเบียนที่มีกรรมการตรวจสอบไม่ครบ 3 ท่าน ได้แก่หมวดบริการ ร้อยละ 15 หมวดการเงิน ร้อยละ 5 และหมวดอุตสาหกรรม ร้อยละ 1 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามมีบริษัทจดทะเบียน 1 แห่งที่อยู่ในหมวดบริการมีกรรมการตรวจสอบจำนวนมากที่สุดถึง 6 ท่าน

ศนิพร จันทรสถาพร (2546: 89) ศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความสัมพันธ์กับความมีประสิทธิภาพในการกำกับดูแลกิจการ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ และกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ตรวจสอบภายในของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่ง

ประเทศไทยจำนวน 300 ท่าน จากการสำรวจพบว่า จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท ผู้ตอบแบบสอบถามมีประมาณ 3 คน (สูงสุด 5 คน ต่ำสุด 2 คน) ซึ่งเท่ากับจำนวนขั้นต่ำที่ตลาดหลักทรัพย์กำหนด อย่างไรก็ตามจากการสุ่มตัวอย่างพบว่า มีเพียง 1 บริษัทจากหมวดบริการที่ จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบไม่ถึง 3 คน เป็นไปได้ว่าในช่วงนั้นบริษัทดังกล่าวอาจกำลังอยู่ ระหว่างการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ

ตาราง 2.6 สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ

A: ผู้วิจัย B: ประเด็นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	ผลการวิจัย
A: ตลาดหลักทรัพย์ (2544: 31) B: ปัญหาและวิธีปฏิบัติ เกี่ยวกับคณะกรรมการ ตรวจสอบในประเทศไทย	สอบถามฝ่ายจัดการและ คณะกรรมการตรวจสอบของ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาด หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 353 บริษัท	ร้อยละ 93 มีคณะกรรมการ ตรวจสอบครบ 3 ท่าน ซึ่ง เท่ากับจำนวนขั้นต่ำที่ตลาด หลักทรัพย์กำหนด
A: ศนิพร จันทรสถาพร (2546: 89) B: ปัจจัยเกี่ยวกับ คณะกรรมการตรวจสอบที่ มีความสัมพันธ์กับความมี ประสิทธิภาพในการกำกับ ดูแลกิจการ	สอบถามผู้ตรวจสอบภายใน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาด หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 300 ท่าน	โดยเฉลี่ยมีคณะกรรมการ ตรวจสอบ 3 ท่าน (ต่ำสุด 2 ท่าน สูงสุด 5 ท่าน) ซึ่งเท่ากับ จำนวนขั้นต่ำที่ตลาด หลักทรัพย์กำหนด

2.5.1.2 ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ

ศนิพร จันทรสถาพร (2546: 89) ศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความสัมพันธ์กับความมีประสิทธิภาพในการกำกับดูแลกิจการ ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ และกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ตรวจสอบภายในของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 300 ท่าน จากการสำรวจพบว่า ส่วนใหญ่จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระซึ่งสูงถึงร้อยละ 87.50 (12.50 % ขาดความเป็นอิสระ) โดยหมวดบริการมีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระสูงสุด (91.70 %) รองลงมาคือ หมวดการเงิน (86.20 %)

Beasley et al. (2000: 441 – 454) ศึกษาเกี่ยวกับการทุจริตในการรายงานทางการเงิน โดยพิจารณาจากลักษณะเฉพาะตามอุตสาหกรรมและกลไกของการกำกับดูแลกิจการ โดยทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นบริษัทที่มีการทุจริตในรายงานทางการเงินในช่วงปลาย ค.ศ. 1980 - 1990 ใน 3 กลุ่มอุตสาหกรรม ได้แก่ เทคโนโลยี การแพทย์ และสถาบันการเงิน โดยเน้นความสำคัญในเรื่องความต่างของการกำกับดูแลกิจการระหว่างบริษัทที่มีการทุจริตกับบริษัทที่ไม่มีการทุจริต เทคนิคการทุจริตในแต่ละอุตสาหกรรมก็มีความแตกต่างกันออกไป โดยบริษัทที่อยู่ในกลุ่มเทคโนโลยีจะมีการทุจริตด้านรายได้ ส่วนบริษัทที่อยู่ในกลุ่มสถาบันการเงินจะมีการทุจริตด้านสินทรัพย์ บริษัทที่มีการทุจริตจะมีกลไกด้านการกำกับดูแลกิจการที่อ่อนแอ โดยบริษัทในกลุ่มเทคโนโลยีและกลุ่มธุรกิจการเงินที่มีการทุจริต มีคณะกรรมการตรวจสอบน้อยกว่าบริษัทที่ไม่มีการทุจริต รวมถึงมีคณะกรรมการตรวจสอบและคณะกรรมการบริษัทที่เป็นอิสระน้อยกว่าบริษัทที่ไม่มีการทุจริต จากการศึกษายังพบว่าบริษัทที่ทุจริตในกลุ่มเทคโนโลยี และกลุ่มการแพทย์มีการประชุมคณะกรรมการตรวจสอบน้อยกว่าบริษัทที่ไม่มีการทุจริตอีกด้วย

Collier and Gregory (1999: 311 - 332) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมของคณะกรรมการตรวจสอบกับต้นทุนของการมีตัวแทน โดยใช้จำนวนครั้งของการประชุมคณะกรรมการตรวจสอบต่อปี กับระยะเวลาที่ใช้ในการประชุมโดยเฉลี่ยเป็นตัวแทนของกิจกรรมของคณะกรรมการตรวจสอบ สำหรับตัวแปรเรื่อง agency costs ที่นำมาทดสอบมีทั้งหมด 8 ตัว คือ (1) สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารและกรรมการบริษัท (2) ความเสี่ยงทางการเงิน (3) ขนาดของบริษัท (4) ประเภทของผู้สอบบัญชี (5) สัดส่วนของกรรมการที่ไม่ใช่ผู้บริหารต่อกรรมการทั้งหมด (6) จำนวนสมาชิกในคณะกรรมการบริษัท (7) การควมรวมตำแหน่งของประธานบริษัทกับกรรมการผู้จัดการ และ (8) จำนวนของผู้ถือหุ้น จากการศึกษาพบว่า ประเภทของผู้สอบบัญชีและความเสี่ยงทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกิจกรรมของคณะกรรมการตรวจสอบ ส่วน

ตัวแปรเรื่องการควมรวมตำแหน่งของประธานบริษัทกับกรรมการผู้จัดการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับกิจกรรมของคณะกรรมการตรวจสอบ หรือหากคณะกรรมการตรวจสอบขาดความเป็นอิสระหรือเป็นบุคคลภายในจะทำให้มีการประชุมลดลง และระยะเวลาในการประชุมต่อครั้งก็ลดลงด้วย

Goodwin (2003: 263 – 278) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง

คณะกรรมการตรวจสอบกับหน้าที่งานการตรวจสอบภายในของประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับหน้าที่งานการตรวจสอบภายใน โดยแยกองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบออกเป็น 2 ปัจจัย คือ ด้านความเป็นอิสระ และด้านการมีประสบการณ์ทางการบัญชีและการเงิน การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการส่งแบบสอบถามให้แก่หัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายในของประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ทั้งสิ้น 370 ชุด ผลการศึกษา (เฉพาะความเป็นอิสระ) พบว่าตัวแปรด้านความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์กับประเด็นด้านกระบวนการ (Process) ของการตรวจสอบภายใน ดังนี้คือ (1) ความถี่ในการประชุม (2) ระยะเวลาที่ใช้ในการประชุม และ (3) การจัดประชุมเป็นการส่วนตัวกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน

Menon and Williams (1994: 121 - 139) ศึกษาเกี่ยวกับการให้คณะกรรมการ

ตรวจสอบทำหน้าที่ในการควบคุมดูแล คณะผู้วิจัยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบว่า บริษัทอาจจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบเพียงเพราะต้องการชื่อเสียงและภาพลักษณ์ว่ามีการกำกับดูแลกิจการที่ดี เนื่องจากหน่วยงานที่กำกับดูแลกิจการในประเทศนั้น ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าบริษัทควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ แต่การมีคณะกรรมการตรวจสอบนั้นก็ไม่ได้หมายความว่าคณะกรรมการบริษัทจะเชื่อถือคณะกรรมการตรวจสอบได้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาว่าบริษัทมีความเชื่อถือในคณะกรรมการตรวจสอบจริงหรือไม่ โดยมีตัววัดความเชื่อถือที่คณะกรรมการบริษัทมีต่อคณะกรรมการตรวจสอบ 2 ตัว คือ (1) ความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ และ (2) องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้คือ บริษัทที่ไม่มีข้อบังคับให้จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ บริษัทส่วนใหญ่เหล่านี้มักจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบขึ้นโดยสมัครใจ ในหลายๆ บริษัทคณะกรรมการบริษัทอาจจะไม่ได้มีความเชื่อถือต่อคณะกรรมการตรวจสอบที่ตนตั้งไว้แต่อย่างใด เช่น บางบริษัทก็มีการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบแค่ปีละครั้ง ในจำนวนกลุ่มตัวอย่างมีหลายบริษัทที่สมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 1 คน เป็นผู้บริหารของบริษัท ซึ่งขัดกับหลักการของการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบที่ดี เนื่องจากหน้าที่หนึ่งของคณะกรรมการตรวจสอบก็คือคอยควบคุมดูแลการทำงานของฝ่ายบริหาร (Monitor of management) หากผู้บริหารทำหน้าที่

เป็นกรรมการตรวจสอบเสียเองก็คงไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่นี้ได้อย่างโปร่งใส และผลการศึกษายังพบว่า การเชื่อถือในคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของคณะกรรมการบริษัท โดยถ้าสัดส่วนของคณะกรรมการบริษัทมีกรรมการภายนอกเป็นกรรมการอยู่สูง บริษัทก็มีแนวโน้มที่จะมีคณะกรรมการตรวจสอบที่มาจากกรรมการที่มีความเป็นอิสระสูง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคณะกรรมการบริษัทจะเชื่อถือคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระสูง

Raghunandan et al. (2001: 105-118) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภายใน โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภายในของคณะกรรมการตรวจสอบไว้ 5 ประเด็นดังนี้คือ (1) จำนวนครั้งของการประชุมระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน (2) ระยะเวลาที่ใช้ในการประชุมระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน (3) การจัดให้มีการประชุมเป็นการเฉพาะเจาะจงระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน (4) การสอบทานแผนงานและผลงานการตรวจสอบภายใน และ (5) การสอบทานการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภายในของฝ่ายบริหาร โดยตัวแปรอิสระที่สนใจศึกษาคือ ตัวแปรด้านองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบที่ต่อมืองค์ประกอบครบ 2 ข้อ คือ (1) ประกอบไปด้วยสมาชิกที่เป็นกรรมการอิสระทั้งหมด และ (2) มีสมาชิกอย่างน้อย 1 คน มีความรู้พื้นฐานด้านการบัญชีและการเงิน นอกจากนี้ยังมีตัวแปรควบคุมอื่นๆ ที่อาจมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภายในอีก 4 ตัว คือ (1) ขนาดของบริษัท (2) ประเภทของตลาดหลักทรัพย์ที่บริษัทจดทะเบียนอยู่ (3) สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารและกรรมการบริษัท และ (4) ความเสี่ยงทางการเงิน โดยทำการส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายในของบริษัทจดทะเบียน 114 บริษัท ผลการวิจัยสรุปว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่ประกอบไปด้วยสมาชิกที่เป็นกรรมการอิสระทั้งหมด และมีสมาชิกอย่างน้อย 1 คน มีความรู้พื้นฐานด้านการบัญชีและการเงิน มีความเป็นไปได้ที่จะ (1) ใช้ระยะเวลาในการประชุมกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายในยาวนานมากกว่า (2) จัดให้มีการประชุมเป็นการส่วนตัวกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน และ (3) สอบทานแผนงานและผลงานการตรวจสอบภายในมากกว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระหรือคณะกรรมการตรวจสอบที่ไม่มีความรู้พื้นฐานด้านการบัญชีและการเงิน

Scarborough et al. (1998: 51 - 62) ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของ

คณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภายในของประเทศแคนาดา โดยมีแนวคิดว่าการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบ ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมที่ต้องเกี่ยวข้องกับฝ่ายบริหาร ผู้ตรวจสอบภายใน และผู้สอบบัญชีภายนอก การศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษา กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบภายใน 3 ประเด็น คือ (1) อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาแต่งตั้ง โยกย้ายหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน (2) จำนวนครั้งของการประชุมระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน และ (3) การสอบทานแผนงานและผลงานการตรวจสอบภายใน คณะผู้วิจัยทำการทดสอบกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน ของอุตสาหกรรมที่เป็นผู้ผลิตสินค้าในประเทศแคนาดาที่มียอดขายมากกว่า 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ (ประกอบไปด้วยกรรมการที่ไม่ได้เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของบริษัท) มีแนวโน้มที่จะ (1) เข้าร่วมประชุมกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายในบ่อยครั้ง และ (2) สอบทานแผนงานและผลงานการตรวจสอบภายใน ส่วนประเด็นด้านอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาแต่งตั้ง โยกย้ายหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายในนั้นผลการทดสอบระบุว่าไม่มีนัยสำคัญ

ตาราง 2.7 สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ

A: ผู้วิจัย B: ประเด็นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	ผลการวิจัย
A: ศนิพร จันทรสถาพร (2546: 89) B: ปัจจัยเกี่ยวกับ คณะกรรมการตรวจสอบที่ มีความสัมพันธ์กับความมี ประสิทธิผลในการกำกับ ดูแลกิจการ	สอบถามผู้ตรวจสอบภายใน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาด หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 300 ท่าน	87.50 % เป็นกรรมการอิสระ สัดส่วนความเป็นอิสระสูงสุด คือ หมวดบริการ (91.70 %) รองลงมาคือ หมวดการเงิน (86.20 %)
A: Beasley et al. (2000: 441-454) B: การทุจริตทางการเงิน ภายใต้กลไกการกำกับดูแล กิจการ	ตรวจสอบบริษัทที่มีประวัติการ ทุจริต 66 บริษัทใน 3 กลุ่ม อุตสาหกรรม (เทคโนโลยี การแพทย์ และการเงิน)	บริษัทที่มีการทุจริตในกลุ่ม อุตสาหกรรมเทคโนโลยี การแพทย์ และการเงิน คณะกรรมการตรวจสอบมี ความเป็นอิสระน้อยกว่าบริษัท ที่ไม่มีการทุจริต

ตาราง 2.7 สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (ต่อ)

A: ผู้วิจัย B: ประเด็นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	ผลการวิจัย
A: Collier and Gregory (1999: 331-332) B: ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมของคณะกรรมการตรวจสอบกับต้นทุนของการมีตัวแทน	บริษัทในตลาดหลักทรัพย์ลอนดอน 141 บริษัท กิจกรรมของคณะกรรมการตรวจสอบคือ จำนวนครั้ง และระยะเวลาในการประชุม	การควบคุมตำแหน่งของคณะกรรมการบริษัทจะบั่นทอนกิจกรรมของคณะกรรมการตรวจสอบ
A: Goodwin (2003: 263-278) B: ความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับหน้าที่งานการตรวจสอบภายใน	หัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน (CIA) จากประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์	ความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์กับกระบวนการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภายใน
A: Menon and Williams (1994: 121-139) B: การให้คณะกรรมการตรวจสอบทำหน้าที่ในการควบคุมดูแล	บริษัทในกลุ่ม OTC ⁵ 200 บริษัท	คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระจะมีความน่าเชื่อถือมากกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระ
A: Raghunandan et al. (2001: 105-118) B: ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนร่วมในการ	หัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน (CIA) 114 คน	คณะกรรมการตรวจสอบที่มีสมาชิกเป็นกรรมการอิสระทั้งหมด และมีสมาชิกอย่างน้อย 1 คน มีความรู้พื้นฐานทางการบัญชีและการเงิน มีความเป็นไปได้สูงที่จะ:

⁵ OTC ย่อมาจากคำว่า Over the Counter หมายถึง บริษัทที่มีหลักทรัพย์ที่ยังมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ของตลาดหลักทรัพย์หลัก แต่เป็นบริษัทที่มีศักยภาพ มีระบบการจัดการที่ดีตามสมควร และต้องการระดมทุนจากประชาชน สำหรับประเทศไทย OTC หมายถึง บริษัทที่อยู่ในศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์กรุงเทพ

ตาราง 2.7 สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (ต่อ)

A: ผู้วิจัย B: ประเด็นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	ผลการวิจัย
ตรวจสอบภายใน		1) ประชุมกับ CIA นานขึ้น 2) มีการประชุมเป็นการส่วนตัวกับ CIA 3) สอบทานแผนงานและผลงานการตรวจสอบภายใน
A: Scarbrough et al. (1998: 51 - 62) B: องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภายใน	หัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน (Chief Internal Auditor: CIA) 72 คน	คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระจะประชุมและตรวจสอบแผนงานและผลงานของผู้ตรวจสอบภายในบ่อยครั้ง

2.5.1.3 สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ

Carcello and Neal (2003: 95-117) ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบกับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเมื่อออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวว่าคุณสมบัติของคณะกรรมการตรวจสอบที่ถือหุ้นจำนวนน้อยมีแนวโน้มที่จะยอมรับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในทางตรงกันข้าม ผู้ถือหุ้นรายใหญ่จะไม่ยอมรับรายงานประเภทดังกล่าว และเพื่อทดสอบคำกล่าวข้างต้น โดยใช้บริษัทที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจาก Big 6 ระหว่างปี ค.ศ. 1988 – 1999 ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่ถือหุ้นในสัดส่วนที่ต่ำ จะยอมรับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมากกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่ถือหุ้นในสัดส่วนที่สูง เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบที่ถือหุ้นในสัดส่วนที่ต่ำจะไม่เปลี่ยนผู้สอบบัญชีเมื่อออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่ถือหุ้นในสัดส่วนที่ต่ำจะปกป้องผู้สอบบัญชีด้วยความมีประสิทธิภาพมากกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่ถือหุ้นในสัดส่วนที่สูง

ตาราง 2.8 สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ

A: ผู้วิจัย B: ประเด็นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	ผลการวิจัย
A: Carcello and Neal (2003: 95-117) B: ลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบกับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเมื่อออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป	บริษัทที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจาก Big 6 ระหว่างปี ค.ศ.1988 – 1999 และใช้การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ในการทดสอบข้อมูล	คณะกรรมการตรวจสอบที่ถือหุ้นในสัดส่วนที่ต่ำ มีแนวโน้มสูงที่จะปกป้องผู้สอบบัญชีจากการถูกเปลี่ยน ซึ่งตรงกันข้ามกับคณะกรรมการตรวจสอบที่ถือหุ้นในสัดส่วนที่สูง

2.5.1.4 ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2544: 5) ศึกษาเกี่ยวกับ ปัญหาและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2543 ด้วยวิธีการส่งแบบสอบถามไปยังคณะกรรมการตรวจสอบ และกรรมการผู้จัดการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 353 บริษัท ผลการสำรวจพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบเกือบ 3 ใน 4 เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจหรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน ซึ่งหากพิจารณาแยกตามหมวดธุรกิจพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีคุณสมบัตินี้สัดส่วนสูงที่สุดอยู่ที่หมวดการเงิน (81 %) รองลงมา หมวดอุตสาหกรรม (71 %) และหมวดบริการ (65 %) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดลึกลงไปพบว่าเกือบทั้งหมด (98 %) ของผู้ตอบทั้ง 2 กลุ่ม ตอบว่าบริษัทมีกรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 1 คนที่มีความรู้ความเข้าใจหรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน โดยกว่า 90 % ตอบเห็นด้วยกับข้อเสนอที่ว่า “คณะกรรมการตรวจสอบควรมีอย่างน้อย 3 คน แต่ละคนต้องพออ่านและเข้าใจงบการเงินได้ตามสมควร และอย่างน้อย 1 คน ต้องมีความชำนาญ (Expertise) ทางด้านการบัญชีและการจัดการการเงินที่เกี่ยวข้อง

ศนิพร จันทรสถาพร (2546: 89) ศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความสัมพันธ์กับความมีประสิทธิภาพในการกำกับดูแลกิจการ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ และกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ตรวจสอบภายในของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 300 ท่าน จากการสำรวจพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบส่วนใหญ่มีสมาชิกที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาหรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการบริหารการเงินโดยเฉลี่ยบริษัทละ 1 คน (สูงสุด 4 คน ต่ำสุด 0 หรือไม่มีเลย)

DeZoort and Salterio (2001: 31 - 47) ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากประสบการณ์ในการกำกับดูแลกิจการ การรายงานทางการเงิน และความรู้ด้านการตรวจสอบ ที่มีต่อการใช้วิจารณญาณของคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งทำการศึกษาประเด็นด้านความรู้เกี่ยวกับการบัญชีและการตรวจสอบ โดยการใช้กรณีศึกษาเรื่องนโยบายการบัญชี เป็นเครื่องมือเพื่อทดสอบความรู้และประสบการณ์ของคณะกรรมการตรวจสอบ ผลการศึกษาพบว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ในการเป็นกรรมการอิสระ และมีความรู้ด้านการตรวจสอบมากกว่า จะช่วยสนับสนุนผู้สอบบัญชีในการโต้แย้งกับฝ่ายบริหาร ซึ่งตรงข้ามกับคณะกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริษัท หรือเป็นสมาชิกอาวุโสของฝ่ายบริหาร โดยกรรมการเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนฝ่ายบริหารมากกว่า

Goodwin (2003: 263 - 278) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับหน้าที่การตรวจสอบภายในของประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับหน้าที่การตรวจสอบภายใน โดยแยกองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบออกเป็น 2 ปัจจัย คือ ด้านความเป็นอิสระ และด้านการมีประสบการณ์ทางการบัญชีและการเงิน การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการส่งแบบสอบถามให้แก่หัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายในของประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ทั้งสิ้น 370 ชุด ผลการศึกษา (เฉพาะด้านการมีประสบการณ์ทางการบัญชีและการเงิน) พบว่าประสบการณ์ทางการบัญชีและการเงินมีความสัมพันธ์กับการที่คณะกรรมการตรวจสอบจะสอบทานการทำงานด้านต่างๆ ของฝ่ายตรวจสอบภายใน ซึ่งผลการศึกษาที่ได้ชี้ให้เห็นว่าสมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบควรมีความรู้ด้านการบัญชีและการเงิน

McMullen and Raghunandan (1996: 78 - 81) ศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพของคณะกรรมการตรวจสอบ โดยกล่าวสรุปเกี่ยวกับความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ (Expertise) ทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบว่า การมีสมาชิกใน

คณะกรรมการตรวจสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (CPA) จะช่วยให้คณะกรรมการตรวจสอบมีคุณสมบัติด้านความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ (expertise) ทางการบัญชี การควบคุมภายใน และการตรวจสอบ โดยผลการสำรวจพบว่าบริษัทที่มีปัญหาเกี่ยวกับการรายงานทางการเงิน มีสมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็น CPA น้อยกว่าบริษัทที่ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการรายงานทางการเงิน ซึ่งบริษัทที่มีปัญหาเกี่ยวกับการรายงานทางการเงินมีสมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็น CPA เพียง 6% เมื่อเทียบกับบริษัทที่ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการรายงานทางการเงิน ซึ่งมีสมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็น CPA อยู่ถึง 25%

Raghunandan et al. (1998: 181 – 194) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภายใน กับระดับความรู้เกี่ยวกับการบัญชีและการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบ โดยทำการสำรวจความเข้าใจของหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายในเกี่ยวกับระดับความรู้ของคณะกรรมการตรวจสอบ มีตัวแปรที่ใช้วัดการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภายในของคณะกรรมการตรวจสอบ ดังนี้ คือ (1) อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาแต่งตั้ง โยกย้ายหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน (2) ความถี่ในการเข้าประชุมระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน (3) การจัดให้มีการประชุมเป็นการส่วนตัวกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน และ (4) การสอบทานแผนงานและผลงานการตรวจสอบภายใน โดยสำรวจจากหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน 72 คน ผลการวิจัยที่ได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่อนุญาตให้มีการจัดประชุมเฉพาะเจาะจงกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน และสอบทานแผนงานและผลงานการตรวจสอบภายใน จะถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านการบัญชี และการตรวจสอบ ส่วนการที่คณะกรรมการตรวจสอบเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาแต่งตั้ง โยกย้ายหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน และประเด็นเรื่องความถี่ของการประชุมกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.9 สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ

A: ผู้วิจัย B: ประเด็นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	ผลการวิจัย
<p>A: ตลาดหลักทรัพย์ฯ (2544: 5)</p> <p>B: ปัญหาและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบในประเทศไทย</p>	<p>สอบถามฝ่ายจัดการและคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 353 บริษัท</p>	<p>คณะกรรมการตรวจสอบเกือบ 3 ใน 4 เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจหรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน ซึ่งหากพิจารณาแยกตามหมวดธุรกิจพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีคุณสมบัตินี้ สัดส่วนสูงที่สุดอยู่ที่หมวดการเงิน (81 %) รองลงมา หมวดอุตสาหกรรม (71 %) และหมวดบริการ (65 %)</p>
<p>A: ศนิพร จันทรสถาวร (2546: 89)</p> <p>B: ปัจจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความสัมพันธ์กับความมีประสิทธิภาพ</p>	<p>สอบถามผู้ตรวจสอบภายในของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 300 ท่าน</p>	<p>คณะกรรมการตรวจสอบส่วนใหญ่มีสมาชิกที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาหรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการบริหารการเงินโดยเฉลี่ยบริษัทละ 1 คน (สูงสุด 4 คน ต่ำสุด 0 หรือไม่มีเลย)</p>

ตาราง 2.9   สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือ
การเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ (ต่อ)

A: ผู้วิจัย B: ประเด็นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	ผลการวิจัย
<p>A: DeZort and Salterio (2001: 31-47)</p> <p>B: ผลกระทบจากประสบการณ์ของการกำกับดูแลกิจการ การรายงานทางการเงิน และความรู้ด้านการตรวจสอบที่มีต่อการใช้วิจารณญาณของคณะกรรมการตรวจสอบ</p>	<p>สมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบ 68 คน</p>	<p>การมีประสบการณ์เป็นกรรมการอิสระและประสบการณ์ด้านการบัญชีในการตรวจสอบ มีความสัมพันธ์กับการที่คณะกรรมการตรวจสอบจะสนับสนุนผู้สอบบัญชีมากกว่าสนับสนุนฝ่ายบริหารในประเด็นเรื่อง “เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ”</p>
<p>A: Goodwin (2003: 263-278)</p> <p>B: ความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับหน้าที่งานการตรวจสอบภายใน</p>	<p>หัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน (CIA) จากประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์</p>	<p>ประสบการณ์ทางการบัญชีและการเงินมีความสัมพันธ์กับการที่คณะกรรมการตรวจสอบจะสอบทานการทำงานด้านต่าง ๆ ของฝ่ายตรวจสอบภายใน</p>
<p>A: McMullen and Raghunandan (1996: 78-81)</p> <p>B: การเสริมสร้างความมีประสิทธิผลของคณะกรรมการตรวจสอบ</p>	<p>บริษัทที่มีปัญหาในการรายงานทางการเงิน 51 บริษัท</p>	<p>บริษัทที่มีปัญหาในการจัดทำรายงานทางการเงิน มีแนวโน้มที่จะมีสมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็น CPA น้อยกว่าบริษัทที่ไม่มีปัญหาดังกล่าว</p>

ตาราง 2.9   สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือ
การเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ (ต่อ)

A: ผู้วิจัย B: ประเด็นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	ผลการวิจัย
A: Raghunandan et al. (1998: 181-194) B: ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภายใน กับระดับความรู้เกี่ยวกับการบัญชีและการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบ	หัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน (CIA) 72 คน	คณะกรรมการตรวจสอบที่จัดให้มีการประชุมเป็นการส่วนตัวกับ CIA และ สอบทานแผนงานและผลงานการตรวจสอบภายใน จะถือว่าเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับการบัญชีและการตรวจสอบ”

2.5.1.5 ความรู้ความสามารถด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ

ศนิพร จันทรสถาพร (2546: 89) ศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความสัมพันธ์กับความมีประสิทธิภาพในการกำกับดูแลกิจการ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ และกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ตรวจสอบภายในของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 300 ท่าน จากการสำรวจพบว่า ในภาพรวมแล้วร้อยละ 31 ของบริษัทที่ตอบแบบสอบถาม มีสมาชิกคณะกรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 2 ท่านเป็นกรรมการบริษัทอื่นตั้งแต่ 3 บริษัทขึ้นไป ประเด็นนี้ ศนิพร จันทรสถาพร เห็นว่าอาจมีความบกพร่องต่อความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบก็ได้ เนื่องจากอาจจะมีเวลาในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ

Carcello and Neal (2003: 95-117) ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบกับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเมื่อออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยใช้บริษัทที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจาก Big 6 ระหว่างปี ค.ศ.1988 – 1999 เป็นกลุ่มตัวอย่างและมีสมมติฐานในการวิจัยคือ คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแล

กิจการสูง มีแนวโน้มต่ำที่จะเปลี่ยนผู้สอบบัญชีออกจากกิจการ เมื่อออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (มีความสัมพันธ์เชิงลบ) จากการทดสอบสมมติฐานข้างต้นพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เหตุผลที่อยู่เบื้องหลังก็คือ คณะกรรมการตรวจสอบเหล่านี้จะปกป้องผู้สอบบัญชี เนื่องจากกลัวเสียชื่อเสียง หากมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี (กรณีนี้ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการวัดจากจำนวนการดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัทอื่น นอกเหนือจากบริษัทที่ตนเป็นกรรมการตรวจสอบ)

จะเห็นว่างานวิจัยของ ศนิพร จันทรสถาพร กับ Carcello and Neal จะมีความเห็นขัดแย้งกัน เนื่องจาก ผู้วิจัยท่านแรกคิดว่าการดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัทอื่นจะบั่นทอนความมีประสิทธิผลของคณะกรรมการตรวจสอบ แต่สำหรับผู้วิจัยท่านหลัง ให้ความเห็นว่าการดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัทอื่นหลาย ๆ บริษัท แสดงว่ามีความรู้ความสามารถด้านการกำกับดูแลกิจการสูงซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบสูงด้วยเช่นกัน

ตาราง 2.10 สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ

A: ผู้วิจัย B: ประเด็นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	ผลการวิจัย
A: ศนิพร จันทรสถาพร (2546,) B: ปัจจัยเกี่ยวกับ คณะกรรมการตรวจสอบที่ มีความสัมพันธ์กับความมี ประสิทธิภาพในการกำกับ ดูแลกิจการ	สอบถามผู้ตรวจสอบภายใน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาด หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 300 ท่าน	ในภาพรวมแล้วร้อยละ 31 ของ บริษัทที่ตอบแบบสอบถาม มี สมาชิกคณะกรรมการ ตรวจสอบอย่างน้อย 2 ท่าน เป็นกรรมการบริษัทอื่นตั้งแต่ 3 บริษัทขึ้นไป

ตาราง 2.10 สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของ
คณะกรรมการตรวจสอบ (ต่อ)

A: ผู้วิจัย B: ประเด็นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	ผลการวิจัย
A: Carcello and Neal (2003: 95-117) B: ลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบกับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเมื่อออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป	บริษัทที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจาก Big 6 ระหว่างปี ค.ศ.1988 – 1999 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โลจิสติก	คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการสูง มีแนวโน้มต่ำที่จะเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเมื่อออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากกลัวเสียชื่อเสียง

2. งานวิจัยเกี่ยวกับรายงานของผู้สอบบัญชี

Blay and Geiger (2001: 209-226) ศึกษาเกี่ยวกับการตอบสนองของตลาดต่อการออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป การวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุปัจจัยโดยควบคุมปัจจัยด้านขนาดกิจการ ความน่าจะเป็นที่กิจการจะล้มละลาย การเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางการเงินของกิจการ การผิנדชำระหนี้ และกิจการที่ได้เฟิกถอนจากตลาดหลักทรัพย์ ผลการวิจัยพบว่าตลาดมีการตอบสนองในทางลบเมื่อกิจการได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ รายงานประเภทนี้ทำให้ให้ราคาตลาดของหลักทรัพย์ลดต่ำลง

Chen, Chen and Su (2001: 9-30) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรตามข้อบังคับของกฎหมาย การตกแต่งกำไร และการแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีของประเทศจีน และใช้ข้อมูลจากตลาดหลักทรัพย์ของประเทศจีน ทั้งสามนักวิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับพัฒนาการวิชาชีพทางการบัญชีและความเป็นอิสระในการตรวจสอบ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในสภาพแวดล้อมการตรวจสอบของประเทศจีน

การวิจัยนี้ใช้รายงานประจำปีที่ออกโดยบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จาก ค.ศ. 1995 - 1997 การศึกษานี้ได้วิเคราะห์ถึงเหตุผลสำหรับการแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงวิเคราะห์ถึงระดับกำไรที่เพิ่มขึ้นจากกำไรตามเป้าหมายที่ทางการได้กำหนดไว้ ตัวแปรที่สนใจศึกษา ประกอบด้วย ระดับของ ROE สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหาร สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ จำนวนวันล่าช้าในการออกรายงานประจำปี (ผลต่างระหว่างวันสิ้นสุดปีบัญชีกับวันที่ลงในรายงานประจำปี) และตัวแปรควบคุมที่น่าสนใจคือ ประเภทของผู้สอบบัญชี ขนาดกิจการ อัตราส่วนทางการเงิน อาทิ อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (Leverage) อัตราส่วนของเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดต่อสินทรัพย์รวม (Cash and cash equivalent to total assets) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อ ผู้ถือหุ้น (Return on equity : ROE) และรายงานของผู้สอบบัญชีจากงวดที่แล้ว เป็นต้น ผลการวิจัยพบว่าโอกาสที่บริษัทจะได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับของ ROE สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า กฎระเบียบเกี่ยวกับความสามารถในการทำกำไรที่ไม่สมดุล ทำให้ผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะตกแต่งกำไร ซึ่งการตกแต่งกำไรมีความสัมพันธ์กับการได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ รายงานผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปครอบคลุมถึง รายงานแบบที่ไม่มีเงื่อนไขแต่มีวรรคอธิบายเพิ่มเติม รายงานแบบที่มีเงื่อนไข รายงานที่ไม่แสดงความเห็นต่องบการเงิน และรายงานที่แสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง ในส่วนของตัวแปรควบคุมพบว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ (1) จำนวนวันล่าช้าในการออกรายงานประจำปี (2) ประเภทของผู้สอบบัญชี และ (3) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (Leverage)

Chen and Church (1992: 30-49) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการผิมนัดชำระหนี้กับการแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะงานวิจัยในอดีตศึกษาเฉพาะตัวแปรทางการเงิน กลุ่มตัวอย่างคือ บริษัทที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ในฐานข้อมูลของ National Automated Accounting Research System (NAARS) ระหว่าง ค.ศ. 1983-1986 ผลการวิจัยพบว่าการผิมนัดชำระหนี้มีความสัมพันธ์กับการแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป อยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ยังได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการผิมนัดชำระหนี้กับสถานภาพทางการเงินของกิจการ ผลปรากฏว่าการผิมนัดชำระหนี้มีความสัมพันธ์กับความย่ำแย่ของสถานภาพทางการเงินของกิจการ และผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่ค่อนข้างเชื่อมั่นว่าตัวแปรนี้มีผลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี อย่างไรก็ตามตัวแปรนี้ก็ไม่ได้เป็นตัวชี้วัดที่ดีที่สุดสำหรับการล้มละลายของกิจการ ผลการวิจัยนี้ให้ข้อบ่งชี้ที่สำคัญสำหรับการตรวจสอบการ

เปลี่ยนแปลงหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี กล่าวคือ เมื่อกิจการผิณฑ์ชำระหนี้เมื่อนั้นผู้สอบบัญชี จะเปลี่ยนแปลงหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี

Firth (1980: 257-267) ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของรายงานของผู้สอบบัญชี แบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยต้องการทราบว่าหน้ารายงานที่เปลี่ยนแปลงไปจะมีผลกระทบต่อ การตัดสินใจปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินหรือไม่ ทดสอบการวิจัยโดยการส่งงบการเงิน (ที่มี รายงานผู้สอบบัญชีแนบไปด้วย) ให้กับธนาคารกลุ่มตัวอย่างและนักวิเคราะห์สินเชื่อ พร้อมกันนี้ได้ สอบถามไปยังธนาคารและนักวิเคราะห์สินเชื่อเหล่านี้ว่า วงเงินที่จะอนุมัติได้มีจำนวนเท่าใด ผลการวิจัยบางส่วนสะท้อนให้เห็นว่ารายงานผู้สอบบัญชีกรณีที่มีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง และรายงานที่มีประเด็นปัญหาของการวัดมูลค่าทรัพย์สิน ได้รับวงเงินแตกต่างจากรายงานของ ผู้สอบบัญชีกรณีอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงสรุปว่ารายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่ เปลี่ยนแปลงไปจะทำให้ศักยภาพในการกู้ยืมเงินลดลง

Mutchler (1985: 668-682) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรายงานของ ผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปกับสารสนเทศทางการเงิน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างของบริษัทที่อยู่ใน อุตสาหกรรมการผลิตซึ่งอาจจะได้รับหรือไม่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป แต่มีเงื่อนไขว่า บริษัทเหล่านี้ต้องมีสภาพปัญหาเหมือนกัน สารสนเทศทางการเงินที่สนใจศึกษา คืออัตราส่วน ทางการเงินยอดนิยม 6 อัตราส่วน ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้สอบบัญชีจำนวน 16 คน และได้ จัดลำดับอัตราส่วนทางการเงินไว้ดังนี้ (1) อัตราส่วนของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อ หนี้สินรวม (2) อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (3) อัตราส่วนของสินทรัพย์ สุทธิต่อหนี้สินรวม (4) อัตราส่วนของหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวม (5) อัตราส่วนของหนี้สิน รวมต่อสินทรัพย์รวม และ (6) อัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ ต่อยอดขายสุทธิ ซึ่ง Muchler เชื่อว่าอัตราส่วนทางการเงินเหล่านี้สามารถใช้พยากรณ์การ ตัดสินใจแสดงความเห็นต่องบการเงินด้วยความแม่นยำและถูกต้องในระดับสูง ผลการวิจัย สะท้อนให้เห็นว่าตัวแบบที่มีอัตราส่วนทางการเงินเหล่านี้รวมอยู่ด้วย โดยภาพรวมมีความถูกต้อง ในการพยากรณ์การแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีอยู่ในระดับสูง

ตาราง 2.11 สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับรายงานของผู้สอบบัญชี

A: ผู้วิจัย B: ประเด็นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	ผลการวิจัย
<p>A: Blay and Geiger (2001: 209-226)</p> <p>B: ความคาดหวังของตลาดที่มีต่อการออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นครั้งแรก</p>	<p>บริษัทที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากตลาด NYSE Amex และ NASDAQ</p>	<p>รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจะทำให้ราคาหลักทรัพย์ลดลง</p>
<p>A: Chen , Chen and Su (2001: 9-30)</p> <p>B: ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรตามข้อบังคับของกฎหมาย การตกแต่งกำไร และการแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป</p>	<p>บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศจีนจาก ค.ศ. 1995 – 1997</p>	<p>บริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรในระดับสูง มีแนวโน้มที่จะตกแต่งกำไร ดังนั้นโอกาสที่จะได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจึงอยู่ในระดับสูงเช่นกัน</p>
<p>A: Chen and Church (1992: 30-49)</p> <p>B: ความสัมพันธ์ระหว่างการผิมนัดชำระหนี้กับการแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป</p>	<p>บริษัทที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ในฐานข้อมูลของ National Automated Accounting Research System (NAARS) ในระหว่าง ค.ศ. 1983-1986</p>	<p>การผิมนัดชำระหนี้ทำให้โอกาสที่จะได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ในระดับสูง</p>

ตาราง 2.11 สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับรายงานของผู้สอบบัญชี (ต่อ)

A: ผู้วิจัย B: ประเด็นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	ผลการวิจัย
A: Firth (1980: 257-267) B: ผลกระทบของรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปกับการขอสินเชื่อ	นักวิเคราะห์สินเชื่อและสถาบันการเงิน	รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจะได้รับวงเงินแตกต่างจากรายงานประเภทอื่น
A: Mutchler (1985: 668-682) B: ความสัมพันธ์ระหว่างรายงานผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปกับสารสนเทศทางการเงิน	บริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมการผลิต	อัตราส่วนทางการเงินมีความสัมพันธ์กับโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

2.5.3 งานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

Carcello and Neal (2000: 453-467) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากกิจการที่ประสบปัญหาทางการเงินในระหว่างปี ค.ศ.1994 ตัวแปรที่สนใจศึกษา คือ สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระหรือมีความเกี่ยวข้องกับบริษัท การศึกษานี้ได้ควบคุมตัวแปรที่อาจจะมีผลกระทบต่อการใช้รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป อันประกอบด้วย (1) การผิदनัดชำระหนี้ (2) รายงานของผู้สอบบัญชีงวดที่แล้ว (3) ขนาดของกิจการ (4) ดัชนีวัดสถานภาพทางการเงิน (ดัชนี ZFC) และ (5) ช่วงของการพัฒนากิจการ จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าสัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระหรือเป็นกรรมการที่มีความเกี่ยวข้องกับบริษัท (Affiliated Directors) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบเหล่านี้จะเจรจากับผู้สอบบัญชีเพื่อมิให้เปลี่ยนแปลงหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี ผลการวิจัยนี้สนับสนุนหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลภาครัฐเกี่ยวกับคุณภาพการ

รายงานทางการเงิน และจำเป็นต้องให้คณะกรรมการตรวจสอบมีความเป็นอิสระเพิ่มมากขึ้น ส่วนตัวแปรควบคุมพบว่า ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปถ้า (1) กิจกรรมผิดนัดชำระหนี้ (2) งวดที่แล้วได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และ (3) สถานภาพทางการเงินย่ำแย่ ในทางตรงกันข้าม ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปถ้า (1) กิจกรรมของลูกค้ำมีขนาดใหญ่ และ (2) ลูกค้ำอยู่ในช่วงของวงจรการพัฒนา

Carcello and Neal (2003: 289-299) ได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบกับการเปิดเผยข้อมูลของกิจการที่ประสบปัญหาทางการเงินในอเมริกา การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากหมายเหตุประกอบงบการเงินกับบทวิเคราะห์และการรายงานจากฝ่ายบริหาร (Management Discussion and Analysis: MD&A) ที่เปิดเผยไว้ในรายงานประจำปี การศึกษานี้ได้ควบคุมตัวแปรที่อาจจะมีผลกระทบต่อ การเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินหรือในรายงานประจำปี ตัวแปรเหล่านั้นได้แก่ (1) ขนาดของกิจการ (2) ประเภทความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชี (รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป) และ (3) ดัชนีวัดสถานภาพทางการเงินของกิจการ (ดัชนี ZFC) ผลการวิจัยพบว่าสัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระหรือมีความเกี่ยวข้องกับบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมองโลกในแง่ดีเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของกิจการมากกว่าการมองโลกในแง่ร้าย ซึ่งสังเกตได้จากหมายเหตุประกอบงบการเงินและบทวิเคราะห์และการรายงานจากฝ่ายบริหาร ผลการวิจัยนี้ช่วยสนับสนุนแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบกับคุณภาพการรายงานทางการเงิน กล่าวคือหากคณะกรรมการตรวจสอบขาดความเป็นอิสระ เมื่อนั้นคุณภาพการรายงานทางการเงินของบริษัทจะถูกบั่นทอน เนื่องจากไม่ชอบเปิดเผยสารสนเทศทางการเงินที่จำเป็นต่อสาธารณชน ส่วนตัวแปรควบคุม พบว่าขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดเผยข้อมูล ส่วนรายงานผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กับดัชนีวัดสถานภาพทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบ ตามลำดับ

Carcello and Neal (2003: 95-117) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของกรรมการตรวจสอบกับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเมื่อออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป การทดสอบครั้งนี้ได้ใช้รายงานสอบบัญชีที่ Big 6 ออกระหว่างปี ค.ศ. 1988 – 1999 ลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบที่สนใจศึกษาประกอบด้วย 4 ตัวแปรคือ (1) คณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระ (2) ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษด้านการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ (3) ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการ

ตรวจสอบ และ (4) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ การศึกษานี้ได้ควบคุมตัวแปรที่อาจจะมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี นอกเหนือจากลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบ อันประกอบด้วย (1) ขนาดของกิจการ (2) ความเชี่ยวชาญเฉพาะอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชี (3) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอบบัญชีกับลูกค้า (จำนวนปี) (4) สถานภาพทางการเงินของกิจการ (ดัชนี ZFC) และ (5) การเปลี่ยนแปลงประธานฝ่ายบริหาร (CEO) ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มี (1) ความเป็นอิสระสูง (2) มีความเชี่ยวชาญในการกำกับดูแลองค์กรสูง และ (3) ถือหุ้นในสัดส่วนต่ำจะมีประสิทธิผลในการคุ้มกันไม่ให้เปลี่ยนผู้สอบบัญชี เมื่อได้ออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินไม่นัยสำคัญ ทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่า เมื่อกิจการได้เปลี่ยนผู้สอบบัญชีไปแล้ว คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระก็จะมีอัตราการหมุนเวียนสูงตามไปด้วย ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อใดที่ คณะกรรมการตรวจสอบขาดความเป็นอิสระหรือมีความเกี่ยวข้องกับบริษัทแล้ว ผู้บริหารของบริษัทเหล่านั้นมีแนวโน้มที่จะ (1) กัดดันผู้สอบบัญชีไม่ให้เปลี่ยนแปลงหน้ารายงานทั้ง ๆ ที่มีประเด็นที่ควรเปลี่ยนแปลงหรืออธิบายเพิ่มเติม และ (2) เปลี่ยนผู้สอบบัญชีคนดังกล่าว หากพบว่าผู้สอบบัญชีคนนั้นยืนยันที่จะเปลี่ยนแปลงหน้ารายงาน ผลการทดสอบตัวแปรควบคุมพบว่า โอกาสที่จะเปลี่ยนผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงลบกับ (1) ขนาดของกิจการ (2) ความเชี่ยวชาญเฉพาะอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชี และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอบบัญชีกับลูกค้า และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ (1) ดัชนีวัดสถานภาพทางการเงินของกิจการ และ (2) การเปลี่ยนแปลงประธานฝ่ายบริหาร กล่าวคือ หากกิจการฐานะการเงินไม่ดี หรือมีการเปลี่ยนแปลงในตัวประธานฝ่ายบริหาร แนวโน้มที่ผู้สอบบัญชีจะถูกเปลี่ยนตัวก็จะอยู่ในระดับสูงเช่นกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทดสอบด้วยว่าการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเป็นผลมาจากอิทธิพลของลักษณะผู้บริหารหรือไม่ เพื่อจัดข้อสงสัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ขยายการทดสอบเพิ่มเติม ผลปรากฏว่าลักษณะของผู้บริหารไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ

Knapp (1985: 202-211) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความเป็นไปได้ที่ คณะกรรมการตรวจสอบจะสนับสนุน ผู้สอบบัญชีมากกว่าสนับสนุนผู้บริหาร กรณีที่มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นในระหว่างการตรวจสอบ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากคณะกรรมการตรวจสอบจำนวน 178 คน จากการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนพบว่า ภูมิหลังของคณะกรรมการตรวจสอบอาจจะเป็นตัวแปรที่ใช้พยากรณ์ถึงความเต็มใจในการสนับสนุนผู้สอบบัญชีเมื่อมีกรณีพิพาทเกิดขึ้นกับผู้บริหาร นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอย่างอื่นที่สำคัญ 2 ตัวแปรคือ (1) มาตรฐานทางวิชาชีพ และ (2) สถานภาพทางการเงินของสำนักงานสอบบัญชี กล่าวคือ คณะกรรมการตรวจสอบไม่ค่อยอยากสนับสนุนผู้สอบบัญชี หากกรณีพิพาทไม่ใช่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานทางวิชาชีพ และหาก

คณะกรรมการตรวจสอบอยู่ในกิจการที่มีสถานภาพทางการเงินมั่นคง จะส่งผลให้คณะกรรมการตรวจสอบเหล่านั้นไม่ค่อยอยากสนับสนุนผู้สอบบัญชีเช่นกัน หากในช่วงนั้นสำนักงานสอบบัญชีมีปัญหาทางการเงิน แต่ประเด็นนี้ยังขาดหลักฐานสนับสนุนพอสมควร

ตาราง 2.12 สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมกรออกรายงานของผู้สอบบัญชี

A: ผู้วิจัย B: ประเด็นที่ศึกษา	A: ระเบียบวิธีวิจัย B: ตัวแปรที่ใช้	ผลการวิจัย (เฉพาะตัวแปรที่สนใจศึกษา)
A: Carcello and Neal (2000: 453-467) B: ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ (ด้านความเป็นอิสระ) กับรายงานผู้สอบบัญชี	A: การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก B: ตัวแปรที่สนใจศึกษาคือ สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระ ส่วนตัวแปรควบคุมประกอบด้วย (1) การผิנדชำระหนี้ (2) รายงานของผู้สอบบัญชีงวดที่แล้ว (3) ขนาดของกิจการ (4) ดัชนีวัดสถานภาพทางการเงินของกิจการ และ (5) ช่วงของการพัฒนากิจการ	สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความน่าจะเป็นที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

ตาราง 2.12 สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการ
ตรวจสอบกับพฤติกรรมกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี (ต่อ)

A: ผู้วิจัย B: ประเด็นที่ศึกษา	A: ระเบียบวิธีวิจัย B: ตัวแปรที่ใช้	ผลการวิจัย (เฉพาะตัวแปรที่สนใจศึกษา)
<p>A: Carcello and Neal (2003: 289-299)</p> <p>B: ตรวจสอบความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบกับการเปิดเผยข้อมูล</p>	<p>A: การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก</p> <p>B: ตัวแปรที่สนใจศึกษาคือ สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระ ส่วนตัวแปรควบคุมประกอบด้วย</p> <p>(1) ขนาดของกิจการ</p> <p>(2) ความเห็นของผู้สอบบัญชี</p> <p>(3) ดัชนีวัดสถานภาพทางการเงินของกิจการ</p>	<p>คณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระไม่ชอบเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานของบริษัท</p>
<p>A: Carcello and Neal (2003: 95-117)</p> <p>B: ศึกษาลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบกับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเมื่อออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป</p>	<p>A: การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก</p> <p>B: ตัวแปรที่สนใจศึกษาประกอบด้วย</p> <p>(1) สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระ</p> <p>(2) สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญ</p>	<p>คณะกรรมการตรวจสอบที่มี (1) ความเป็นอิสระสูง (2) มีความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการสูง และ (3) ถูหนุนในสัดส่วนที่ต่ำจะมีประสิทธิผลในการปกป้องผู้สอบบัญชีจากการถูกเปลี่ยนเมื่อแสดงความคิดเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนตัวแปรด้านความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ</p>

ตาราง 2.12 สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการ
ตรวจสอบกับพฤติกรรมกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี (ต่อ)

A: ผู้วิจัย B: ประเด็นที่ศึกษา	A: ระเบียบวิธีวิจัย B: ตัวแปรที่ใช้	ผลการวิจัย (เฉพาะตัวแปรที่สนใจศึกษา)
	<p>เป็นพิเศษด้านการบัญชีหรือการเงิน</p> <p>(3) ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแล กิจการ และ</p> <p>(4) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ</p> <p>ส่วนตัวแปรควบคุมประกอบด้วย</p> <p>(1) ขนาดของกิจการ</p> <p>(2) ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของผู้สอบบัญชี</p> <p>(3) ความสัมพันธ์ของลูกค้ากับผู้สอบบัญชี</p> <p>(4) ดัชนีวัดสถานภาพทางการเงินของกิจการ</p> <p>(5) การเปลี่ยนแปลงประธานฝ่ายบริหาร</p>	
<p>A: Knapp (1985: 202-211)</p> <p>B: ศึกษาปัจจัยที่ทำให้คณะกรรมการตรวจสอบสนับสนุนผู้สอบบัญชีมากกว่าผู้บริหารหากเกิดกรณีพิพาท</p>	<p>A: วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA)</p> <p>B: ภูมิหลังของคณะกรรมการตรวจสอบ มาตรฐานวิชาชีพ และฐานะการเงินของสำนักงานสอบบัญชี</p>	<p>ภูมิหลังของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนผู้สอบบัญชีหากเกิดกรณีพิพาท ถ้ากรณีพิพาทเกี่ยวข้องกับมาตรฐานทางวิชาชีพ คณะกรรมการตรวจสอบจะสนับสนุน</p>

ตาราง 2.12 สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการ
ตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี (ต่อ)

A: ผู้วิจัย B: ประเด็นที่ศึกษา	A: ระเบียบวิธีวิจัย B: ตัวแปรที่ใช้	ผลการวิจัย (เฉพาะตัวแปรที่สนใจศึกษา)
		ผู้สอบบัญชี และถ้าหากผู้สอบบัญชีอยู่ในบริษัทที่สถานะทางการเงินไม่มั่นคง คณะกรรมการตรวจสอบก็ไม่เต็มใจที่จะสนับสนุนผู้สอบบัญชี

กล่าวโดยสรุป จากการทบทวนวรรณกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี พบว่า องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ที่มีต่อการออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบของแต่ละกิจการ กล่าวคือ หากคณะกรรมการตรวจสอบมีความเกี่ยวพันกับบริษัทในระดับสูง คณะกรรมการเหล่านั้นก็มักจะเจาะต่อรองผู้สอบบัญชีเพื่อให้ออกรายงานตามที่คณะกรรมการบริษัทปรารถนา ซึ่งส่วนมากก็คือรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง จากงานวิจัยข้างต้นจะเน้นประเด็นด้านความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยต้องการที่จะขยายการศึกษาให้มากขึ้น ซึ่งตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา ประกอบด้วย (1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (2) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (3) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ (4) ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ และ (5) ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการ ทั้งนี้เพื่อทดสอบว่าตัวแปรเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์อย่างไรกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นหลักที่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะค้นหาคำตอบต่อไป เนื่องจากหลักฐานดังกล่าวดังกล่าวยังไม่เป็นที่ประจักษ์ต่อกรณีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนั้นการศึกษาในประเด็นขององค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาต่อไป

ตาราง 2.13   รูปแหล่งที่มาของตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัย	ตัวแปรที่นำมาศึกษา (และการวัดค่า)
ตัวแปรที่สนใจศึกษา	
Beasley et al. (2000: 441 – 454)	(1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ
Carcello and Neal (2000: 453-467); Carcello and Neal (2003: 289-299); Carcello and Neal (2003: 95-117)	(2) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (วัดค่าโดยใช้สัดส่วนของคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระ)
Carcello and Neal (2003: 289-299) และ McMullen and Raghunandan (1996)	(3) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ (4) ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ (วัดค่าโดยใช้สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน) (5) ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ (วัดค่าโดยใช้จำนวนการดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการโดยเฉลี่ยในบริษัทมหาชนอื่น เนื่องจากสะท้อนถึงความมีประสบการณ์)
ตัวแปรควบคุม	
Carcello and Neal (2000: 453-467) และ Mutchler (1985:668-682)	(1) รายงานผู้สอบบัญชีงวดที่แล้ว (เนื่องจากเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพจึงใช้ตัวแปรเทียมในการวัดค่า (Dummy variables))
Blay and Geiger (2001: 209-226); Chen and Church (1992: 30-49); Chen, Chen and Su (2001: 9-30) และ Mutchler (1985: 668-682)	อัตราส่วนทางการเงิน: (2) อัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ (3) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (Leverage)

ตาราง 2.13   รูปแหล่งที่มาของตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย (ต่อ)

ผู้วิจัย	ตัวแปรที่นำมาศึกษา (และการวัดค่า)
Chen and Church (1992: 30-49) และ Carcello and Neal (2000: 453-467),	(4) การผิदनัดชำระหนี้ (Default) การผิदनัดชำระหนี้ครอบคลุมถึงการไม่ได้ชำระเงินต้น ดอกเบี้ย หรืออยู่ในระหว่างการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ (เนื่องจากเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ จึงใช้ตัวแปรเทียมในการวัดค่า (Dummy variables))
ตัวแปรตาม	
Chen and Church (1992: 30-49); Carcello and Neal (2000: 453-467); Chen, Chen and Su (2001: 9-30) และ Mutchler (1985: 668-682)	โอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (เนื่องจากเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพจึงใช้ตัวแปรเทียมในการวัดค่า (Dummy variables))

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับรายงานของผู้สอบบัญชี เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research)⁶ กรณีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ (1) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนา ทั้งนี้เพื่อนำเสนอผลการวิจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างและหรือตัวแปรที่เก็บรวบรวมได้ นำเสนอในมุมมองต่าง ๆ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ และ (2) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic regression analysis) เนื่องจากตัวแปรตามเป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่มหรือเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ (Dichotomous or Qualitative Dependent Variable) สำหรับการศึกษานี้ตัวแปรตามคือ รายงานของผู้สอบบัญชี รายงานของผู้สอบบัญชีที่สนใจศึกษา คือ รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (Modified Reports) ในการนำเสนอผลการวิจัยจะเปรียบเทียบกับรายงานประเภทอื่น ซึ่งในกรณีนี้ผู้วิจัยเรียกว่า รายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง (Unmodified Reports) ส่วนตัวแปรอิสระจะประกอบด้วย (1) ตัวแปรที่สนใจศึกษาหรือตัวแปรอธิบาย (Explanatory Variable) และ (2) ตัวแปรควบคุม (Control Variables) ในส่วนของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกจะใช้ตัวแบบในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีทั้งหมดจำนวน 6 ตัวแบบในแต่ละตัวแบบจะประกอบด้วยตัวแปรที่สนใจศึกษาและตัวแปรควบคุม ตัวแปรเหล่านี้ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมตามที่ได้สรุปไว้ในตาราง 2.13 บทที่ 2 สำหรับรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิดจะกล่าวไว้ในส่วนของตัวแบบและคำอธิบายเกี่ยวกับตัวแปรหัวข้อ 3.3

⁶ การวิจัยเชิงประจักษ์ เป็นรูปแบบของการวิจัยที่อ้างอิงกับหลักเหตุผล (Reasoning-based) ทั้งนี้เพื่อทดสอบบริบทของทฤษฎีจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ส่วนมากนิยมใช้เทคนิคทางสถิติในการทดสอบและวิเคราะห์ข้อมูล รูปแบบของการวิจัยเชิงประจักษ์มีอยู่ 2 รูปแบบด้วยกันคือ (1) เหตุผลเชิงอุปนัย (Inductive reasoning) และ (2) เหตุผลเชิงนิรนัย (Deductive reasoning) งานวิจัยนี้เป็นการทดสอบเหตุผลในเชิงนิรนัย เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่ออธิบายเหตุผลหรือทดสอบทฤษฎีเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบที่มีอยู่แล้ว มิได้เป็นการวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีขึ้นมาใหม่

3.2 การพัฒนาสมมติฐานการวิจัย

3.2.1 สมมติฐานเกี่ยวกับจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ

จากการศึกษาของ Beasley et al. (2000: 441 – 454) ในเรื่องความแตกต่างของการกำกับดูแลกิจการระหว่างบริษัทที่มีการทุจริตกับบริษัทที่ไม่มีการทุจริต ผลการวิจัยพบว่า (1) กิจการที่อยู่ในกลุ่มเทคโนโลยีจะมีการทุจริตด้านรายได้ (2) กิจการที่อยู่ในกลุ่มสถาบันการเงินจะมีการทุจริตด้านสินทรัพย์ กิจการที่มีการทุจริตเหล่านี้มีกลไกด้านการกำกับดูแลกิจการที่อ่อนแอ กลไกการกำกับดูแลกิจการที่อ่อนแอคือ การมีคณะกรรมการตรวจสอบน้อยกว่าบริษัทที่ไม่มีการทุจริต ในกรณีนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นในทำนองเดียวกันกับ Beasley กล่าวคือ การมีคณะกรรมการตรวจสอบจำนวนมาก ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางความรู้ ความสามารถของคณะกรรมการตรวจสอบ หรือสะท้อนให้เห็นถึงการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่า การมีคณะกรรมการตรวจสอบจำนวนมากน่าจะส่งผลดีต่อประสิทธิภาพของคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งความหลากหลายของคณะกรรมการตรวจสอบนี้น่าจะเป็นผลดีต่อการสนับสนุนการปฏิบัติงานให้กับผู้สอบบัญชีในด้านต่าง ๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่า สำหรับกิจการที่มีคณะกรรมการตรวจสอบจำนวนมาก อาจทำให้ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี จึงสามารถตั้งสมมติฐานการวิจัยที่ 1 ได้ดังนี้

H1 : จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

3.2.2 สมมติฐานเกี่ยวกับความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชี จะพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบจะเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างผู้สอบบัญชีกับผู้บริหารของกิจการ โดยปกติคณะกรรมการตรวจสอบจะประชุมกับผู้สอบบัญชีอยู่แล้ว ทั้งนี้เพื่อสอบถามว่าผู้สอบบัญชีมีข้อสงสัยเกี่ยวกับตัวเลขที่ฝ่ายจัดการรายงานหรือไม่ รวมถึงเหตุผลที่ทำให้ผู้สอบบัญชีเชื่อว่าฝ่ายจัดการของบริษัทได้ปกปิดสารสนเทศที่สำคัญไว้หรือไม่ ซึ่งเป็นการบ่งชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการตรวจสอบจะสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี และจากงานวิจัยของ Menon and Williams (1994: 121 - 139) สะท้อนให้เห็นว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระจะมีความน่าเชื่อถือมากกว่าคณะกรรมการที่ขาดความเป็นอิสระ เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสอบทานรายงานทางการเงินรวมถึงการตรวจสอบ

ภายในของกิจการมากกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระ (Raghunandan et al., 2001: 105 - 118 และ Scarbrough et al., 1998: 51 - 62) ประเด็นนี้สามารถสนับสนุนได้จากงานวิจัยของ Beasley et al. (2000: 441 - 454) ซึ่งได้ค้นพบข้อเท็จจริงที่ว่า กิจการที่มีการทุจริตทางการเงินจะมีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระน้อยกว่ากิจการที่ไม่มีการทุจริตทางการเงิน จากผลของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระเป็นพื้นฐาน ซึ่งอาจจะมีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี โดยเฉพาะในแง่ของส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอบบัญชีปฏิบัติงานตรวจสอบได้ด้วยควมมีประสิทธิผล ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่าถ้าคณะกรรมการตรวจสอบมีความเป็นอิสระสูง ผู้สอบบัญชีอาจมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมกรออกรายงานของผู้สอบบัญชี จึงสามารถตั้งสมมติฐานการวิจัยที่ 2 ได้ดังนี้

H2 : สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

3.2.3 สมมติฐานเกี่ยวกับสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ

Carcello and Neal (2003: 95-117) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบกับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี เมื่อออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยหนึ่งในตัวแปรที่สนใจศึกษาคือสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ ผลการวิจัยพบว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่ถือหุ้นในสัดส่วนที่ต่ำจะปกป้องผู้สอบบัญชีไม่ให้ถูกเปลี่ยนตัวเมื่อออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ว่าสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบสามารถบ่งชี้ความเป็นอิสระได้อีกอย่างหนึ่ง (นอกเหนือจากการเป็นกรรมการภายนอกหรือกรรมการที่มิใช่เป็นผู้บริหาร) และเมื่อใดที่คณะกรรมการตรวจสอบถือหุ้นในสัดส่วนที่สูงย่อมหมายถึงความเป็นอิสระที่ลดน้อยถอยลง เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบเหล่านี้จะเจรจาต่อรองกับผู้สอบบัญชีเพื่อมิให้เปลี่ยนแปลงหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งทำให้ผู้สอบบัญชีลังเลใจที่จะออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากเกรงที่จะสูญเสียลูกค้า นอกจากนี้ผู้บริหารอาจจะบอกเป็นนัยว่าการออกรายงานประเภทนี้จะมีผลกระทบเชิงลบต่อผู้สอบบัญชี อาทิ การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีหรือลดการใช้บริการอย่างอื่น (Chow and Rice, 1982: 326-335; Geiger et al., 1998: 117-139 และ Mutchler, 1984: 17-30) จากกรณีนี้ผู้วิจัยคาดว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่ถือหุ้นอยู่ในสัดส่วนที่สูงมีแนวโน้มสูงที่จะเจรจากับผู้สอบบัญชีเพื่อมิให้ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่

เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งตรงกันข้ามกับคณะกรรมการตรวจสอบที่ถือหุ้นในสัดส่วนที่ต่ำ ที่จะไม่ต่อรองกับผู้สอบบัญชีเมื่อผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี จึงสามารถตั้งสมมติฐานการวิจัยที่ 3 ได้ดังนี้

H3 : สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

3.2.4 สมมติฐานเกี่ยวกับความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ

ตามแนวทางปฏิบัติที่ดีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ให้ข้อเสนอแนะว่า คณะกรรมการตรวจสอบไม่จำเป็นต้องถูกคาดหวังว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบัญชีหรือการเงิน แต่ต้องเป็นผู้ที่สามารถตั้งคำถามได้อย่างตรงประเด็น และสามารถตีความและประเมินผลของคำตอบที่ได้รับ แต่กรรมการอย่างน้อย 1 คน *ควร* มีความรู้ความเข้าใจ หรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน และมีความรู้ต่อเนื่องเกี่ยวกับเหตุที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของงบการเงิน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรายงานทางการเงิน ถูกษฤทธิ เพชรวรกุล (2544) ให้แนวคิดเพิ่มเติมว่า คณะกรรมการตรวจสอบมีหน้าที่ในอันที่จะทำให้ตัวเลขที่ปรากฏในรายงานทางการเงินได้จัดทำขึ้นตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป อันเป็นผลมาจากความสามารถในการตั้งคำถามที่ลึกซึ้งจากผู้จัดทำรายงานทางการเงิน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จากงานวิจัยของ DeZoort and Salterio (2001: 31 - 47) สะท้อนให้เห็นว่าประสบการณ์ด้านการบัญชี และการตรวจสอบ มีความสัมพันธ์กับการที่คณะกรรมการตรวจสอบจะสนับสนุนผู้สอบบัญชีมากกว่าสนับสนุนฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะในประเด็นเรื่อง “เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ” ส่วนงานวิจัยของ McMullen and Raghunandan (1996: 78 - 81) ซึ่งให้เห็นว่าบริษัทที่มีปัญหาในการจัดทำรายงานทางการเงิน มีแนวโน้มที่จะมีสมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นผู้สอบบัญชี น้อยกว่าบริษัทที่ไม่มีปัญหาดังกล่าว หรือหากพิจารณาในแง่ของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน จะพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบเหล่านี้จะมีส่วนร่วมในการสอบทานงานด้านการตรวจสอบภายในมากกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่ไม่มีคุณสมบัติดังกล่าว (Goodwin, 2003: 263 - 268) จากความสามารถของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน อาจจะมีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี โดยเฉพาะในแง่ของส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอบบัญชีปฏิบัติงานตรวจสอบได้ด้วยคามมี

ประสิทธิผล อันจะส่งผลต่อการตัดสินใจแสดงความเห็นต่องบการเงินต่อไป ซึ่งในกรณีนี้ผู้วิจัยคาดว่าถ้าคณะกรรมการตรวจสอบมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินอยู่ในระดับสูง แนวโน้มที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปน่าจะอยู่ในระดับต่ำ และเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี จึงสามารถตั้งสมมติฐานการวิจัยที่ 4 ได้ดังนี้

H4 : สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

3.2.5 สมมติฐานเกี่ยวกับความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ

Carcello and Neal (2003: 95-117) ซึ่งให้เห็นว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการจะปฏิบัติงานได้ด้วยความมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการส่งเสริมการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี ส่งเสริมให้ผู้สอบบัญชีมีการปฏิบัติงานได้ด้วยความเป็นอิสระ ดังนั้นคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการจะพยายามที่จะทำให้กิจการมีความน่าเชื่อถือในสายตาของสาธารณชน และหนึ่งในกิจกรรมที่คณะกรรมการต้องมีส่วนร่วมก็คือการสอบทานรายงานทางการเงิน ผู้วิจัยจึงคาดการณ์ว่าความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบอาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี ดังนั้นจึงสนใจที่จะทดสอบตัวแปรดังกล่าว ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการวัดค่าโดยใช้จำนวนการดำรงตำแหน่งกรรมการโดยเฉลี่ยในบริษัทมหาชนอื่น (Average number of directorship positions they hold in other public companies) และผู้วิจัยคาดว่าสำหรับกิจการที่คณะกรรมการตรวจสอบมีความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการในระดับสูง แนวโน้มที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปน่าจะอยู่ในระดับต่ำ และเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี จึงสามารถตั้งสมมติฐานการวิจัยที่ 5 ได้ดังนี้

H5 : ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

3.3 ตัวแบบและคำอธิบายเกี่ยวกับตัวแปร

3.3.1 ตัวแบบ

เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และสมมติฐานการวิจัยทั้ง 5 และเพื่อเป็นการไขปมปัญหาที่ว่า องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ อย่างไร ในกระบวนการค้นหาคำตอบที่ต้องการจากปัญหาดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ตัวแบบ (Models) การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic regression analysis) ในการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี ผู้วิจัยได้ออกแบบตัวแบบที่ใช้ในการทดสอบ 6 ตัวแบบ โดยจำแนกตามตัวแปรที่สนใจศึกษา แต่ละตัวแบบจะประกอบด้วย (1) ตัวแปรที่สนใจและศึกษา และ (2) ตัวแปรควบคุม ในตัวแบบที่ 1 ถึงตัวแบบที่ 5 เป็นตัวแบบที่แยกตัวแปรเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบออกจากกัน และตัวแบบที่ 6 จะรวมตัวแปรที่เกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบไว้ด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อยืนยันว่าผลการวิจัยที่ได้รับจากตัวแบบที่แยกตัวแปรออกจากกันให้ผลไม่แตกต่างกันกับตัวแบบที่รวมตัวแปรไว้ด้วยกัน ลักษณะของตัวแบบสามารถนำเสนอได้ตามลำดับดังนี้

3.3.1.1 ตัวแบบทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 [\text{NO}] + \beta_2 [\text{PRIOROPN}] + \beta_3 [\text{NIBITS}] + \beta_4 [\text{TLTA}] + \beta_5 [\text{DEFAULT}] + \epsilon$$

3.3.1.2 ตัวแบบทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 [\text{IND}] + \beta_2 [\text{PRIOROPN}] + \beta_3 [\text{NIBITS}] \\ + \beta_4 [\text{TLTA}] + \beta_5 [\text{DEFAULT}] + \epsilon$$

3.3.1.3 ตัวแบบทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 [\text{ACSHARES}] + \beta_2 [\text{PRIOROPN}] + \beta_3 [\text{NIBITS}] \\ + \beta_4 [\text{TLTA}] + \beta_5 [\text{DEFAULT}] + \epsilon$$

3.3.1.4 ตัวแบบทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 [\text{ACC\&FIN}] + \beta_2 [\text{PRIOROPN}] + \beta_3 [\text{NIBITS}] \\ + \beta_4 [\text{TLTA}] + \beta_5 [\text{DEFAULT}] + \epsilon$$

3.3.1.5 ตัวแบบทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\begin{aligned} \text{โดยที่ } z &= \beta_0 + \beta_1 [\text{COGO}] + \beta_2 [\text{PRIOROPN}] + \beta_3 [\text{NIBITS}] \\ &+ \beta_4 [\text{TLTA}] + \beta_5 [\text{DEFAULT}] + \epsilon \end{aligned}$$

3.3.1.6 ตัวแบบทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีในภาพรวม

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\begin{aligned} \text{โดยที่ } z &= \beta_0 + \beta_1 [\text{NO}] + \beta_2 [\text{IND}] + \beta_3 [\text{ACSHARES}] \\ &+ \beta_4 [\text{ACC\&FIN}] + \beta_5 [\text{COGO}] + \beta_6 [\text{PRIOROPN}] \\ &+ \beta_7 [\text{NIBITS}] + \beta_8 [\text{TLTA}] + \beta_9 [\text{DEFAULT}] + \epsilon \end{aligned}$$

3.3.2 คำอธิบายเกี่ยวกับตัวแปร

3.3.2.1 ตัวแปรอิสระ: ตัวแปรที่สนใจศึกษา⁷

ในส่วนของตัวแปรที่สนใจศึกษาในแต่ละตัวแบบจะมีความแตกต่างกันออกไป แต่อย่างไรก็ตามตัวแปรแต่ละตัวต่างก็เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบ กล่าวคือ ตัวแบบที่ 1 ถึงตัวแบบที่ 5 เป็นตัวแบบที่แยกตัวแปรเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบออกจากกัน ส่วนตัวแบบที่ 6 เป็นตัวแบบที่รวมตัวแปรเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบไว้ด้วยกัน แหล่งที่มาของตัวแปรได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 แล้ว สำหรับรายละเอียดของตัวแปรที่สนใจศึกษาในแต่ละตัวแบบสามารถอธิบายได้ดังตาราง 3.1

⁷ ตัวแปรที่สนใจศึกษา (Interest variables) หมายถึง ตัวแปรที่มีผลกระทบต่อตัวแปรตาม

ตาราง 3.1 ตัวแปรที่สนใจศึกษาในแต่ละตัวแบบ

ตัวแบบที่	ตัวแปรที่สนใจศึกษา
1	จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (NO)
2	ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (IND)
3	สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ (ACSHARES)
4	ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของ คณะกรรมการตรวจสอบ (ACC&FIN)
5	ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการ ตรวจสอบ (COGO)
6	(1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (NO)
	(2) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (IND)
	(3) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ (ACSHARES)
	(4) ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของ คณะกรรมการตรวจสอบ (ACC&FIN) และ
	(5) ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของ คณะกรรมการตรวจสอบ (COGO)

จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (NO)

จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีต พบว่าจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับความมีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบ กล่าวคือ ยังมีจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบมากประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบก็จะเพิ่มมากขึ้นไปด้วย (Beasley et al, 2000: 441 – 454) และเนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอบบัญชี ดังนั้นจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา เนื่องจากอาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (IND)

จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีต พบว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมีประสิทธิภาพมากกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระ เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบเหล่านี้จะมีส่วนร่วมในการสอบทานรายงานทางการเงินของกิจการมากกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระ ทั้งยังมีความน่าเชื่อถือมากกว่าด้วย งานวิจัยในอดีตบางส่วนสะท้อนให้เห็นว่ากิจการที่มีการทุจริตเกิดขึ้นเนื่องจากมีคณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระจะมีความน่าเชื่อถือมากกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระ ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบวัดค่าโดยใช้ สัดส่วนของคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระ (จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ / จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบทั้งหมดโดยนิยามของความเป็นอิสระได้นำเสนอไว้ในบทที่ 1 แล้ว) ดังนั้นความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา เนื่องจากอาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ (ACSHARES)

จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีต พบว่าในประเด็นของสัดส่วนการถือหุ้นมีอยู่ 2 มุมมองด้วยกัน กล่าวคือ มุมมองที่ 1 กำหนดสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อมิให้คณะกรรมการตรวจสอบมีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ สำหรับมุมมองที่ 2 ไม่ได้กำหนดสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากให้ความคิดเห็นว่ายิ่งถือหุ้นในสัดส่วนที่สูงย่อมจะทำให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพราะมีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของอยู่มาก ดังนั้นคณะกรรมการตรวจสอบเหล่านี้มีแนวโน้มสูงที่จะเจรจาต่อรองกับผู้สอบบัญชีเพื่อมิให้เปลี่ยนแปลงหน้ารายงาน ซึ่งตรงกันข้ามกับคณะกรรมการตรวจสอบที่ถือหุ้นในสัดส่วนที่ต่ำ ดังนั้นสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา เนื่องจากอาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ (ACC&FIN)

จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีต พบว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินจะสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีมากกว่าสนับสนุนผู้บริหาร โดยเฉพาะในประเด็นของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ” หนึ่งคณะกรรมการตรวจสอบเหล่านี้จะสามารถตั้งคำถามที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับหลักการบัญชีที่ใช้ในการ

จัดทำรายงานทางการเงินของกิจการเพื่อให้เป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป และเมื่อพิจารณางานวิจัยในอดีตบางส่วนพบว่ากิจการที่ไม่มีปัญหาการรายงานทางการเงินมักจะมีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินมากกว่ากิจการที่มีปัญหาการรายงานทางการเงิน เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินจะมีส่วนร่วมในการสอบทานรายงานทางการเงินหรือการตรวจสอบภายในให้มีประสิทธิภาพ และเนื่องจากผู้สอบบัญชีต้องใช้ผลงานของผู้ตรวจสอบภายในควบคู่ไปกับหลักฐานที่ได้จากการตรวจสอบ สิ่งเหล่านี้บ่งชี้ให้เห็นว่าเป็นการสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ **วัดค่า** โดยใช้ สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน (จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน / จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบทั้งหมด โดยนิยามความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบได้นำเสนอไว้ในบทที่ 1 แล้ว) ดังนั้นความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา เนื่องจากอาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ (COGO)

จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีต พบว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่เกิดความโปร่งใส ยุติธรรม และเพิ่มคุณค่าให้กับผู้ถือหุ้นตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียในระยะยาว คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการมักจะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในจำนวนหลายบริษัทในเวลาเดียวกัน จำนวนการดำรงตำแหน่งจึงเป็นตัวชี้วัดถึงการเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ **วัดค่า** โดยใช้ จำนวนการดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการโดยเฉลี่ยในบริษัทมหาชนอื่น (คำนวณจาก ผลรวมของการดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทมหาชนอื่นของคณะกรรมการตรวจสอบ / จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบทั้งหมด ข้อมูลดังกล่าวดูได้จากแบบรายงานประจำปี 56-1) ดังนั้นความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษด้านการกำกับดูแลกิจการ จึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา เนื่องจากอาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

3.3.2.2 ตัวแปรอิสระ: ตัวแปรควบคุม⁸

เพื่อควบคุมผลกระทบจากปัจจัยอื่นที่อาจมีความสัมพันธ์กับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (นอกเหนือจากตัวแปรที่สนใจศึกษา) ดังนั้นจึงต้องมีการควบคุมตัวแปรที่มีอาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแสดงความคิดเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมผลการศึกษาคั้งนี้ในแต่ละตัวแบบจะใช้ตัวแปรควบคุมชุดเดียวกัน จะต่างกันในส่วนของตัวแปรที่สนใจศึกษา ดังนั้นในส่วนของ การอธิบายเกี่ยวกับตัวแปรควบคุมจึงไม่ได้แยกตัวแบบในการอธิบาย รายละเอียดของตัวแปรควบคุมมีดังนี้

ประเภทรายงานของผู้สอบบัญชีงวดที่แล้ว (PRIOROPN)

จากการวิจัยของ Mutchler (1985: 668-682) ซึ่งให้เห็นว่าบริษัทที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในงวดที่ผ่านมาจะมีแนวโน้มสูงที่ปัจจุบันจะได้รับรายงานที่มีความเห็นประเภทเดียวกัน ประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกันกับ Mutchler ดังนั้นจึงคาดว่ากิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในงวดที่แล้ว ย่อมมีแนวโน้มสูงที่ปัจจุบันจะได้รับรายงานที่มีความเห็นประเภทเดียวกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มจะแสดงความเห็นซ้ำแบบเดิม และเนื่องจากเป็นตัวแปรอิสระเชิงกลุ่มหรือตัวแปรเชิงคุณภาพ จึงใช้ตัวแปรเทียม (Dummy variables) ในการวัดค่าตัวแปร โดยให้ 1 = รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และ 0 = กรณีอื่น ๆ

อัตราส่วนทางการเงิน (FINANCIAL RATIOS)

จากการศึกษาของ Mutchler (1985: 668-682) และ Chen and Church (1992: 30-49) สะท้อนให้เห็นว่าอัตราส่วนทางการเงินมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจออกรายงานของผู้สอบบัญชี ดังนั้นเพื่อตรวจสอบข้อสรุปข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะตรวจสอบว่าอัตราส่วนทางการเงินใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และจากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ผู้วิจัยเลือกใช้อัตราส่วนทางการเงิน 2 อัตราส่วน คือ

⁸ ตัวแปรควบคุม (Control variables) หมายถึง ตัวแปรที่มีผลกระทบต่อตัวแปรตามนอกเหนือจากตัวแปรที่สนใจศึกษา

- 1) อัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ (Net Income before Interest and Taxes expenses / Net sales : NIBITS)
- 2) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (Total liabilities / Total assets : TLTA)

อัตราส่วนทางการเงินทั้งสองข้างต้นล้วนต่างก็เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดสถานภาพทางการเงินของกิจการ (Financial health) กล่าวคือ (1) อัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่ใช้วัดความสามารถในการทำกำไรของกิจการ (Profitability) และ (2) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (Leverage) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่ใช้วัดความเสี่ยงทางการเงินของกิจการ แต่ถ้าพิจารณาในด้านความสัมพันธ์ที่มีต่อรายงานผู้สอบบัญชีก็น่าจะคาดการณ์ได้ว่า อัตราส่วนทางการเงินแรก (NIBITS) น่าจะมีความสัมพันธ์ในเชิงตรงกันข้าม (ลบ) กับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากความสามารถในการทำกำไรของกิจการอยู่ในระดับสูง (อัตราส่วนยิ่งสูงโอกาสที่จะได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปยังอยู่ในระดับต่ำ) ซึ่งตรงข้ามกับอัตราส่วนทางการเงินสุดท้าย (TLTA) กล่าวคือ อัตราส่วนทางการเงินนี้น่าจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากความเสี่ยงทางการเงินอยู่ในระดับสูง (อัตราส่วนยิ่งสูงโอกาสที่จะได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปก็ยิ่งอยู่ในระดับสูง)

การผิณัดชำระหนี้ (DEFAULT)

จากการศึกษาของ Chen and Church (1992: 30-49) ซึ่งให้เห็นว่าผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปสำหรับกิจการที่มีการผิณัดชำระหนี้ประเด็นนี้ Chen and Church ให้เหตุผลสนับสนุนว่าการที่กิจการไม่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงของการกู้ยืม อาทิ การไม่ได้ชำระเงินต้น หรือ การละเมิดข้อตกลง หรือการที่กิจการอยู่ในช่วงของการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ สิ่งเหล่านี้ย่อมสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่ากิจการประสบปัญหาทางการเงิน และผู้สอบบัญชีก็มักจะถูกตำหนิหากไม่มีการเปลี่ยนแปลงหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี เมื่อพิจารณาแล้วว่าการผิณัดชำระหนี้มีความเหมาะสมที่จะเปลี่ยนแปลงหน้ารายงาน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าลูกค้ผิณัดชำระหนี้ และเนื่องจากเป็นตัวแปรอิสระเชิงกลุ่มหรือตัวแปรเชิงคุณภาพ จึงใช้ตัวแปรเทียม (Dummy variables) ในการวัดค่า ตัวแปร โดยให้ 1 = ผิณัดชำระหนี้ (การผิณัดชำระหนี้

ครอบคลุมถึงการไม่ได้ชำระเงินต้น ดอกเบี้ย หรืออยู่ในระหว่างการปรับปรุงโครงสร้างหนี้) และ 0 = กรณีอื่น ๆ

3.3.2.3 ตัวแปรตาม⁹

ตามที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้แล้วว่า ตัวแปรอิสระ (ตัวแปรที่สนใจศึกษาและตัวแปรควบคุม) อาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีในทิศทางที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นรายงานของผู้สอบบัญชีจึงเป็นตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษานี้ ซึ่งประเภทของรายงานที่ต้องการศึกษาคือ รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (Modified Reports) และเนื่องจากเป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่มหรือตัวแปรเชิงคุณภาพจึงวัดค่าโดยใช้ตัวแปรเทียม (Dummy variables) ในการวัดค่าตัวแปร โดยให้ 1 = รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และ 0 = กรณีอื่น ๆ สำหรับนิยามของรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปได้อธิบายไว้ในบทที่ 1 แล้ว

ตาราง 3.2 สรุปรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิด

บทบาทของตัวแปร	สัญลักษณ์	การวัดค่า	สัญลักษณ์ที่คาดหวัง
ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
1. จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ	NO	วัดค่าโดยใช้จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (จำนวนคน)	-
2. ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ	IND	วัดค่าโดยใช้สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ โดยคำนวณจากจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ / จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบทั้งหมด	-
3. สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ	ACSHARES	วัดค่าโดยใช้สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบทั้งหมด	-

⁹ ตัวแปรตาม (Dependent variable) หมายถึง ตัวแปรที่ได้รับผลกระทบจากตัวแปรอธิบาย

ตาราง 3.2 สรุปรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิด (ต่อ)

บทบาทของตัวแปร	สัญลักษณ์	การวัดค่า	สัญลักษณ์ที่คาดหวัง
ตัวแปรที่สนใจศึกษา (ต่อ)			
4. ความรู้ความชำนาญ เป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ	ACC&FIN	วัดค่าโดยใช้สัดส่วนของคณะกรรมการที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน โดยคำนวณจากจำนวนคณะกรรมการที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน / จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบทั้งหมด	-
5. ความรู้ความชำนาญ ด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ	COGO	วัดค่าโดยใช้จำนวนการดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการโดยเฉลี่ยในบริษัทมหาชนอื่นโดยคำนวณจาก ผลรวมของการดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทมหาชนอื่นของคณะกรรมการตรวจสอบ / จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบทั้งหมด	-
ตัวแปรควบคุม			
1. รายงานของผู้สอบบัญชีที่งวดที่แล้ว	PRIOROPN	1 ถ้ารายงานของผู้สอบบัญชีที่งวดที่แล้วเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป 0 กรณีอื่น ๆ	+

ตาราง 3.2 สรุปรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิด (ต่อ)

บทบาทของตัวแปร	สัญลักษณ์	การวัดค่า	สัญลักษณ์ที่คาดหวัง
ตัวแปรควบคุม (ต่อ)			
2. อัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีต่อจ่ายและภาษีต่อยอดขายสุทธิ	NIBITS	กำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้หารด้วยยอดขายสุทธิ	-
3. อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม	TLTA	หนี้สินรวมหารด้วยสินทรัพย์รวม	+
4. การผิดนัดชำระหนี้	DEFAULT	1 ถ้ากิจการผิดนัดชำระหนี้ (การผิดนัดชำระหนี้ครอบคลุมถึงการไม่ได้ชำระเงินต้น ดอกเบี้ย หรืออยู่ในระหว่างการปรับปรุงโครงสร้างหนี้) 0 กรณีอื่น ๆ	+
ตัวแปรตาม			
โอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป	Prob (Mo)	1 รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป 0 กรณีอื่น ๆ	ไม่มี
อื่น ๆ	ϵ	ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแบบ	ไม่มี

3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.4.1 ประชากร คือบริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2546 โดยมีทั้งหมด 418¹⁰ บริษัท (ไม่รวมบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ใหม่ (Market Alternative Investment: MAI) และกองทุนรวม 9 บริษัท) ตามที่ได้นำเสนอไว้ในตาราง 3.3

ตาราง 3.3 ประชากรในการศึกษา

กลุ่มที่	หมวดธุรกิจ	จำนวน (บริษัท)
1	ธุรกิจการเกษตร	21
2	อาหารและเครื่องดื่ม	23
3	ของใช้ในครัวเรือน	7
4	อัญมณีและเครื่องประดับ	2
5	เวชภัณฑ์และเครื่องสำอาง	3
6	สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	22
7	ธนาคาร	14
8	เงินทุนหลักทรัพย์	30
9	ประกันชีวิตและประกันภัย	20
10	เคมีภัณฑ์และพลาสติก	12
11	เครื่องมือและเครื่องจักร	2
12	บรรจุภัณฑ์	14
13	เยื่อกระดาษและกระดาษ	3
14	ยานพาหนะและอุปกรณ์	10
15	วัสดุก่อสร้างและตกแต่ง	23
16	พัฒนาอสังหาริมทรัพย์	38
17	พลังงาน	12
18	เหมืองแร่	1
19	พาณิชย์	15

¹⁰ ยอดรวมบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จากข้อมูลที่เปิดเผยในเว็บไซต์ www.set.or.th ณ. วันที่ 15 พฤษภาคม 2547

ตาราง 3.3 ประชากรในการศึกษา (ต่อ)

กลุ่มที่	หมวดธุรกิจ	จำนวน (บริษัท)
20	บันเทิงและสันทนาการ	14
21	การแพทย์	12
22	โรงแรมและบริการท่องเที่ยว	11
23	การพิมพ์และสิ่งพิมพ์	8
24	บริการเฉพาะกิจ	2
25	ขนส่ง	8
26	คลังสินค้าและไซโล	5
27	สื่อสาร	16
28	เครื่องใช้ไฟฟ้าและคอมพิวเตอร์	13
29	ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์	10
30	อื่น	5
31	REHABCO	42
	รวม	418

3.4.2 กลุ่มตัวอย่าง มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคือ เป็นบริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและมีคณะกรรมการตรวจสอบ ในปี พ.ศ. 2546 โดยยกเว้นกลุ่มธนาคาร เงินทุนหลักทรัพย์ ประกันชีวิตและประกันภัย เนื่องจากกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่น และกลุ่มตัวอย่างจะต้องเป็นบริษัทที่มีข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครบถ้วน เมื่อพิจารณาอย่างคร่าว ๆ พบว่ามีจำนวนกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้น 354 บริษัท [418-(14+30+20)]

3.4.3 วิธีการเลือกตัวอย่าง วิธีการเลือกตัวอย่างสำหรับการศึกษานี้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบริษัทจดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเท่านั้น ประการสำคัญคือหลักเกณฑ์ในการพิจารณากลุ่มตัวอย่างก็เพื่อใช้ในการศึกษาและตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยเฉพาะ

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่สำคัญสำหรับงานวิจัยฉบับนี้ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ข้อมูลดังกล่าวได้มาจากการทบทวนเอกสาร รายงานการวิจัย และสื่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้เพื่อจะได้เข้าใจภาพรวมในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ ตลอดจนความสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี ข้อมูลทุติยภูมิที่สำคัญและจำเป็นต้องใช้ในการศึกษาส่วนมากได้มาจากฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือ I-SIMS (Integrated-SET Information Management Systems) และแบบรายงานประจำปี 56-1 ข้อมูลดังกล่าวประกอบด้วย รายงานของผู้สอบบัญชีทั้งในงวดปัจจุบัน (พ.ศ. 2546) และในงวดที่แล้ว (พ.ศ. 2545) ข้อมูลเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบ อัตราส่วนทางการเงินที่ต้องการ และสถานภาพของการชำระหนี้

3.6 แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อนำเสนอผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เทคนิคทางสถิติในการอธิบายและวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการศึกษานี้ จำแนกตามเทคนิคทางสถิติที่นำมาใช้ อันประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน ความสำคัญของเทคนิคทางสถิติแต่ละชนิดสามารถสรุปพอสังเขปได้ดังนี้

3.6.1 สถิติเชิงพรรณนา

วิเคราะห์ข้อมูลออกมาในรูปของค่าสถิติพื้นฐาน เพื่อเสนอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวแปรที่เก็บรวบรวมได้ โดยเสนอตามมุมมองต่าง ๆ รวมทั้งเพื่อเป็นการพรรณนาถึงลักษณะของรายงานแต่ละประเภทของกิจการ สถิติเชิงพรรณนาที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลในการศึกษานี้ประกอบด้วย (1) ความถี่และร้อยละ (Frequency and Proportion) (2) ค่าต่ำสุด (Minimum : Min) (3) ค่าสูงสุด (Maximum : Max) (4) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) (5) ค่ามัธยฐาน (Median) (6) ค่าฐานนิยม (Mode) และ (7) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3.6.2 สถิติเชิงอนุมาน

สถิติอนุมานในงานวิจัยฉบับนี้ประกอบด้วยเทคนิคที่ใช้ในการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของ 2 ประชากร และเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก¹¹ แต่ละเทคนิคมีความสำคัญ ดังมีสาระพอสั่งเขปดังนี้

3.6.2.1 สถิติทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของ 2 ประชากร

เป็นเทคนิคที่ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของ 2 ประชากร หรือ 2 กลุ่ม ประชากรในกรณีนี้หมายถึง (1) รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และ (2) รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง โดยที่สุ่มตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มอย่างเป็นอิสระกัน สำหรับตัวแปรเชิงปริมาณ (ตัวแปรต่อเนื่อง) กำหนดให้ตัวแปรมีการแจกแจงปกติ หรือใกล้เคียงปกติ ส่วนตัวแปรเชิงกลุ่ม (ตัวแปรเชิงคุณภาพ) ไม่จำเป็นต้องมีการแจกแจงปกติหรือใกล้เคียงปกติ เทคนิคนี้จะใช้ทดสอบว่าตัวแปรแต่ละชนิดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ ทั้งนี้พิจารณาจากค่า p-value (ของค่าสถิติ t สำหรับหรือตัวแปรเชิงปริมาณหรือตัวแปรต่อเนื่อง) เทียบกับระดับนัยสำคัญที่กำหนดซึ่งก็คือ 0.05 (ส่วนตัวแปรเชิงกลุ่มหรือตัวแปรเชิงคุณภาพจะใช้การทดสอบผลต่างของค่าสัดส่วนของ 2 ประชากร โดยพิจารณาจากค่าสถิติ z)

3.6.2.2 การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก มีดังต่อไปนี้

- (1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีต่อโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ (ตัวแปรตาม) พร้อมทั้งศึกษาระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว
- (2) เพื่อพยากรณ์โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจ จากสมการที่เหมาะสม โดยการเลือกตัวแปรอิสระที่เหมาะสมเพื่อทำให้เปอร์เซ็นต์ของความถูกต้องในการพยากรณ์มีค่าสูงสุด

¹¹ การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Logistic Regressions Analysis) เป็นการวิเคราะห์ความถดถอยที่ไม่ได้อยู่ในรูปเชิงเส้น จะใช้การประมาณโอกาสที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ เพื่อนำสมการถดถอยที่ได้ไปประมาณหรือพยากรณ์ค่าตัวแปรตาม เมื่อทราบค่าตัวแปรอิสระ โดยที่ตัวแปรตามจะเป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่ม ส่วนตัวแปรอิสระสามารถเป็นได้ทั้งตัวแปรเชิงปริมาณและตัวแปรเชิงกลุ่ม

ผู้วิจัยมุ่งที่จะตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับรายงานของผู้สอบบัญชี โดยใช้ตัวแบบการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก เนื่องจากตัวแปรตามมีลักษณะเป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่มหรือตัวแปรเชิงคุณภาพ (Dichotomous or Qualitative Dependent Variable) ไม่ได้มีการแจกแจงแบบปกติ ทำให้ตัวแปรตาม (y) มีค่าได้ 2 ค่า ซึ่งในกรณีนี้คือ (1) รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และ (2) รายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงใช้ตัวแปรเทียมในการวัดค่า (Dummy variables) คือ 0 กับ 1 โดยกำหนดให้ 1 คือ สิ่งที่น่าสนใจ (กรณีนี้คือรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป) และ 0 แทนกรณีอื่น ๆ ดังนั้นตัวแปรตามจึงมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1

ตามที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วว่าการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกเป็นเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยที่นิยมมากสำหรับตัวแบบที่มีตัวแปรตามเป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อคำนวณหาความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ก็คือความน่าจะเป็นที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ($Y = 1$) และใช้วิธีความควรจะเป็นสูงสุด (Maximum likelihood procedures) ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ของตัวแบบ

สำหรับการศึกษานี้ก็นำเทคนิคนี้มาใช้เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม หรือเพื่อตรวจสอบว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด ทั้งนี้พิจารณาจากทิศทางสัญลักษณ์ของค่าสหสัมพันธ์ที่ได้จากการทดสอบ (อาจเป็นบวกหรือลบ) จะเห็นว่าเทคนิคดังกล่าวสามารถตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยนี้ได้อย่างครบถ้วน สำหรับผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาจะนำเสนอไว้ในบทที่ 4 และ บทที่ 5 เป็นลำดับถัดไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ในบทที่ 4 เป็นการนำเสนอผลการวิจัย เกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาหรือค่าสถิติพื้นฐาน ดังที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วว่างานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี โดยองค์ประกอบที่สนใจศึกษาประกอบด้วย (1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (2) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (3) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ (4) ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ และ (5) ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ทำให้สามารถนำเสนอผลการวิจัยได้ 3 ส่วนดังนี้

- 4.1 ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ศึกษาในภาพรวม
- 4.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายงานของผู้สอบบัญชีแต่ละประเภท

โดยจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ก่อนที่จะนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยขอสรุปถึงข้อตกลงเกี่ยวกับสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต่าง ๆ เป็นลำดับแรก เนื่องจากสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต้องใช้ในการวิเคราะห์และตีความหมายในเกือบทุกส่วนของการนำเสนอผลการวิจัย และเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอไว้ดังตาราง 4.1

ตาราง 4.1 สรุปสัญลักษณ์และความหมายตัวแปร

สัญลักษณ์	ความหมาย
	ตัวแปรที่สนใจศึกษา
NO	จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ
IND	ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (วัดค่าโดยใช้สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ)
ACSHARES	สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ
ACC&FIN	ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ (วัดค่าโดยใช้สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน)
COGO	ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ (วัดค่าโดยใช้จำนวนการดำรงตำแหน่งกรรมการโดยเฉลี่ยในบริษัทมหาชนอื่น เนื่องจากสะท้อนถึงความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ในการกำกับดูแลกิจการ)
	ตัวแปรควบคุม
PRIOROPN	รายงานของผู้สอบบัญชีงวดที่แล้ว
NIBITS	อัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ
TLTA	อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม
DEFAULT	การผิดนัดชำระหนี้

4.1 ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 4.2 ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	จำนวน (บริษัท)	ร้อยละ
1. กลุ่มตัวอย่างเบื้องต้น	354	100
2. บริษัทที่ไม่มีคณะกรรมการ ตรวจสอบ	6	2
3. บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน สมบูรณ์	41	11
4. กลุ่มตัวอย่างที่มีครบถ้วนความ สมบูรณ์	307	87

จากตาราง 4.2 สรุปได้ว่ามีกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้นจำนวน 354 บริษัท ซึ่งเป็นจำนวนบริษัททุกกลุ่มอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยปี พ.ศ. 2546 ทั้งนี้ **ยกเว้นกลุ่มธนาคารเงินทุนหลักทรัพย์ ประกันชีวิตและประกันภัย** เนื่องจากกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่น จากจำนวน 354 บริษัท สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลได้ร้อยละ 87 (307 บริษัท) ของกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้น ที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 13 (47 บริษัท) แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีคณะกรรมการตรวจสอบร้อยละ 2 (6 บริษัท) สาเหตุที่ไม่มีคณะกรรมการตรวจสอบเนื่องจากกิจการให้เหตุผลว่าอยู่ในช่วงของการฟื้นฟูกิจการ (REHABCO) ดังนั้นจึงไม่ได้จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ และที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 11 (41 บริษัท) เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครบถ้วนสมบูรณ์ กล่าวคือ ไม่ได้รายงานข้อมูลทางการเงิน หรือรายงานแต่ไม่ครบถ้วน ไม่มีรายงานของผู้สอบบัญชีแล้วและหรืองวดปัจจุบัน รวมถึงไม่มีข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการศึกษาอื่น ๆ เป็นต้น

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ศึกษาในภาพรวม

ในส่วนที่ 4.2 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ได้จากการศึกษาในภาพรวม การนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ๆ คือ (1) ตัวแปรที่สนใจศึกษา (2) ตัวแปรควบคุม และ (3) ตัวแปรตาม สำหรับค่าสถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ความถี่และร้อยละ (Frequency and Proportion) ค่าต่ำสุด (Minimum : Min) ค่าสูงสุด (Maximum : Max) ค่าฐานนิยม (Mode) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ข้อมูลของตัวแปรที่สนใจศึกษาสามารถนำเสนอได้ตามลำดับดังนี้

4.2.1 ตัวแปรที่สนใจศึกษา

ตามที่กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วว่า ตัวแปรที่สนใจศึกษาประกอบด้วย (1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (2) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (3) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ (4) ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ และ (5) ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐานสามารถนำเสนอได้ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2.1.1 จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (NO)

ตาราง 4.3 ค่าสถิติพื้นฐานของจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ

ส่วนที่ 1				
จำนวน (คน)	ความถี่	ร้อยละ		
2	1	0.30		
3	294	95.80		
4	9	2.90		
5	3	1.00		
รวม	307	100.00		
ส่วนที่ 2				
Min	Max	Mode	Mean	S.D.
2.00	5.00	3.00	3.05	0.26

จากตาราง 4.3 สรุปได้ว่า

1. ส่วนที่ 1 จากการพิจารณาจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 3 ลำดับแรก พบว่า ร้อยละ 95.80 มีคณะกรรมการตรวจสอบอยู่จำนวน 3 คน รองลงมาคือ ร้อยละ 2.90 และ 1.00 มีคณะกรรมการตรวจสอบอยู่จำนวน 4 คน 5 คน ตามลำดับ
2. ส่วนที่ 2 จากการพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า โดยเฉลี่ยมีคณะกรรมการตรวจสอบอยู่บริษัทละ 3 คน (Mean = Mode) ซึ่งเท่ากับจำนวนขั้นต่ำตามที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ออกข้อกำหนดไว้ จำนวนคณะกรรมการตรวจในบางบริษัทมีอยู่เพียง 2 คน (Min) เนื่องจากลาออกในระหว่างปี และอาจจะอยู่ในระหว่างการแต่งตั้งเพิ่มเติม ในทางตรงกันข้ามบางบริษัทมีคณะกรรมการตรวจสอบสูงถึง 5 คน (Max)

4.2.1.2 ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (IND)

ตาราง 4.4 ค่าสถิติพื้นฐานความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ

ส่วนที่ 1					
จำนวน (คน)	ความถี่	ร้อยละ			
0	56	18.20			
1	10	3.30			
2	34	11.10			
3	199	64.80			
4	5	1.60			
5	3	1.00			
รวม	307	100.00			
ส่วนที่ 2					
สัดส่วนความเป็นอิสระ*	ความถี่	ร้อยละ			
0.00	58	18.90			
33.33	11	3.60			
66.67	32	10.40			
75.00	2	0.70			
100.00	204	66.40			
รวม	307	100.00			
ส่วนที่ 3					
	Min	Max	Mode	Mean	S.D.
คน	0.00	5.00	3.00	3.00	1.21
%*	0.00	100.00	100.00	75.08	39.40

* สัดส่วนความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบในแต่ละบริษัทคำนวณจากสูตร:

จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ / จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบทั้งหมด

จากตาราง 4.4 สรุปได้ว่า

1. ส่วนที่ 1 จากการพิจารณาจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 3 ลำดับแรกพบว่า ร้อยละ 64.80 มีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระอยู่จำนวน 3 คน รองลงมาคือร้อยละ 18.20 และ 11.10 ที่คณะกรรมการตรวจสอบขาดความเป็นอิสระทั้งหมด และคณะกรรมการตรวจสอบมีความเป็นอิสระอยู่จำนวน 2 คน ตามลำดับ

2. ส่วนที่ 2 จากการพิจารณาสัดส่วนความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 3 ลำดับแรกพบว่า ร้อยละ 66.40 มีสัดส่วนความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบอยู่สูงถึง 100 เปอร์เซ็นต์ (แสดงว่าคณะกรรมการตรวจสอบมีความเป็นอิสระทุกคน) รองลงมาคือร้อยละ 18.90 และ 10.40 ที่คณะกรรมการตรวจสอบขาดความเป็นอิสระทั้งหมด และมีสัดส่วนความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบอยู่ที่ 66.67 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ

3. ส่วนที่ 3 จากการพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า โดยเฉลี่ยแต่ละบริษัทมีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระอยู่จำนวน 3 คน (Mean = Mode) หรือมีสัดส่วนความเป็นอิสระอยู่ที่ 75.08 เปอร์เซ็นต์ (Mean) บางบริษัทไม่มีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระเลยหรือสัดส่วนความเป็นอิสระเท่ากับ 0 เปอร์เซ็นต์ (Min) ในทางตรงกันข้ามบางบริษัทมีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระอยู่สูงถึง 5 คน หรือมีสัดส่วนความเป็นอิสระอยู่สูงถึง 100 เปอร์เซ็นต์ (Max)

4.2.1.3 สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ (ACSHARES)

ตาราง 4.5 ค่าสถิติพื้นฐานสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ

จำนวน 307 บริษัท				
Min	Max	Mode	Mean	S.D.
0.00	6.76	0.00	0.14	0.54

จากตาราง 4.5 สรุปได้ว่า สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเฉลี่ยแล้วมีสัดส่วนการถือหุ้นอยู่ที่ 0.14 (ต่อบริษัท) (Mean) ของหุ้นที่ออกจำหน่ายและเรียกชำระแล้ว เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบในบางบริษัทไม่ได้ถือหุ้นเลย (Min = Mode) ในทางตรงกันข้าม คณะกรรมการตรวจสอบในบางบริษัทถือหุ้นสูงถึงร้อยละ 6.76 (Max) จากการตรวจสอบข้อมูล พบว่าเป็นสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ 2 ท่าน กล่าวคือ ท่านแรกถือหุ้นร้อยละ 3.51 ท่านที่สองถือหุ้นร้อยละ 3.25 ตามลำดับ ซึ่งไม่สูงไปกว่าสัดส่วนการถือหุ้นที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ออกข้อกำหนดไว้นั้นคือ ไม่เกินร้อยละ 5 ต่อคน (รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้อง)

4.2.1.4 ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของ คณะกรรมการตรวจสอบ (ACC&FIN)

ตาราง 4.6 ค่าสถิติพื้นฐานความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือ
การเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ

ส่วนที่ 1					
จำนวนผู้ที่มีความรู้		ความถี่	ร้อยละ		
0		63	20.50		
1		136	44.30		
2		75	24.50		
3		32	10.40		
5		1	0.30		
รวม		307	100.00		
ส่วนที่ 2					
สัดส่วนของ คณะกรรมการ ตรวจสอบที่มีความรู้*		ความถี่	ร้อยละ		
0.00		63	20.50		
25.00		1	0.30		
33.33		133	43.30		
50.00		4	1.30		
66.67		73	23.80		
75.00		3	1.00		
100.00		30	9.80		
รวม		307	100.00		
ส่วนที่ 3					
	Min	Max	Mode	Mean	S.D.
คน	0.00	5.00	1.00	1.00	0.92
%*	0.00	100.00	33.33	41.53	29.72

* สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของแต่ละ
บริษัทคำนวณจากสูตร:

จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน / จำนวน
คณะกรรมการตรวจสอบทั้งหมด

จากตาราง 4.6 สรุปได้ว่า

1. ส่วนที่ 1 จากการพิจารณาจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 3 ลำดับแรกพบว่า ร้อยละ 44.30 มีคณะกรรมการตรวจสอบจำนวน 1 คน เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน รองลงมาคือ ร้อยละ 24.50 และ 20.50 ซึ่งมีคณะกรรมการตรวจสอบจำนวน 2 ท่านและไม่มีคณะกรรมการตรวจสอบท่านใดที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินเลย ตามลำดับ

2. ส่วนที่ 2 จากการพิจารณาสัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 3 ลำดับแรกพบว่า ร้อยละ 43.30 มีสัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินอยู่ที่ 33.33 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคือ ร้อยละ 23.80 และ 20.50 มีสัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินอยู่ที่ 66.67 เปอร์เซ็นต์ และ 0 เปอร์เซ็นต์ (ไม่มีคณะกรรมการตรวจสอบท่านใดที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน) ตามลำดับ

3. ส่วนที่ 3 จากการพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า โดยเฉลี่ยมีคณะกรรมการตรวจสอบจำนวน 1 คน (Mean = Mode) เป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน หรือมีสัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินอยู่ที่ 41.53 เปอร์เซ็นต์ (Mean) บางบริษัทไม่มีคณะกรรมการตรวจสอบท่านใดที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน หรือมีสัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินเท่ากับ 0 เปอร์เซ็นต์ (Min) ในทางตรงกันข้ามบางบริษัทคณะกรรมการตรวจสอบมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินสูงถึง 5 คน หรือมีสัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินอยู่ที่ 100 เปอร์เซ็นต์ (Max)

4.2.1.5 ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการ ตรวจสอบ (COGO)

ตาราง 4.7 ค่าสถิติพื้นฐานความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการ
ตรวจสอบ

ส่วนที่ 1				
ความรู้ความชำนาญ*	ความถี่		ร้อยละ	
0.00 – 2.00	262		85.30	
2.01 - 4.00	38		12.40	
4.01 – 6.00	4		1.30	
6.01 – 8.00	3		1.00	
รวม	307		100.00	
ส่วนที่ 2				
Min	Max	Mode	Mean	S.D.
0.00	6.33	0.00	1.00	1.15

* ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ วัดค่าโดยใช้จำนวนการดำรง
ตำแหน่งกรรมการโดยเฉลี่ยในบริษัทมหาชนอื่น ซึ่งคำนวณจาก:

ผลรวมของจำนวนตำแหน่งกรรมการที่ดำรงอยู่ในบริษัทมหาชนอื่นของคณะกรรมการตรวจสอบ /
จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบทั้งหมด

จากตาราง 4.7 สรุปได้ว่า

1. ส่วนที่ 1 จากการพิจารณาความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของ
คณะกรรมการตรวจสอบ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 3 ลำดับแรก
พบว่า ร้อยละ 85.30 ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทมหาชนอื่นไม่เกิน 2 ตำแหน่ง รองลงมา
คือ ร้อยละ 12.40 และ 1.30 ที่ดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัทมหาชนอื่นไม่เกิน 4 ตำแหน่ง และ
6 ตำแหน่งตามลำดับ

2. ส่วนที่ 2 จากการพิจารณาในรายละเอียดพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วกรรมการ
ตรวจสอบดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทมหาชนอื่นเพิ่มอีก 1 ตำแหน่ง (Mean) (ความรู้
ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการวัดจากจำนวนการดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการโดยเฉลี่ยใน
บริษัทมหาชนอื่น เนื่องจากการมีประสบการณ์สูง จะทำให้ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการในบริษัท

อื่นเพิ่ม ดังนั้นจำนวนการดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทมหาชนอื่น จึงเป็นตัวชี้วัดถึงความรู้ ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ) กรรมการตรวจสอบบางท่านไม่ได้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทอื่นอีก (Min) (นอกเหนือจากบริษัทที่ตนเป็นกรรมการตรวจสอบ) ในทางตรงกันข้ามกรรมการตรวจสอบบางท่านดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทอื่นอีกถึง 6 ตำแหน่ง (Max) อย่างไรก็ตามส่วนมากพบว่ากรรมการตรวจสอบมิได้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทมหาชนอื่นเพิ่มเติม (Mode)

4.2.2 ตัวแปรควบคุม

ตัวแปรควบคุมที่ใช้ในการศึกษานี้ประกอบด้วย (1) รายงานของผู้สอบบัญชีงวดที่แล้ว (2) อัตราส่วนของการกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ (3) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม และ (4) การผิณฑ์ชำระหนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำเสนอได้ดังนี้

4.2.2.1 รายงานของผู้สอบบัญชีงวดที่แล้ว (PRIOROPN)

ตาราง 4.8 ค่าสถิติพื้นฐานรายงานของผู้สอบบัญชีงวดที่แล้ว

ส่วนที่ 1 รายงานของผู้สอบบัญชีงวดที่แล้วในภาพรวม		
รายงานงวดที่แล้ว	ความถี่	ร้อยละ
แบบที่เปลี่ยนแปลงไป	63	20.50
แบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	244	79.50
รวม	307	100.00
ส่วนที่ 2 รายงานของผู้สอบบัญชีงวดที่แล้วจำแนกตามประเภทรายงานงวดปัจจุบัน		
	ประเภทรายงานงวดปัจจุบัน	
	แบบที่เปลี่ยนแปลงไป (83)	แบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง (224)
ความถี่	44	19
สัดส่วน	53	8.50

จากตาราง 4.8 สรุปได้ว่า

1. ส่วนที่ 1 จากการพิจารณารายงานของผู้สอบบัญชีงวดที่แล้วในภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 307 บริษัท เคยได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (จากงวดที่แล้ว) อยู่ร้อยละ 20.50 (63 บริษัท) ในทางตรงกันข้าม มีกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง (จากงวดที่แล้ว) อยู่สูงถึงร้อยละ 79.50 (244 บริษัท)

2. ส่วนที่ 2 จากการพิจารณารายงานของผู้สอบบัญชีงวดที่แล้วโดยแยกตามรายงานของผู้สอบบัญชีงวดปัจจุบันพบว่า กิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในงวดปัจจุบันมีสัดส่วนของการได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากงวดที่แล้วอยู่สูงถึงร้อยละ 53 ($44/83 \times 100$) ในทางตรงกันข้าม กิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมีสัดส่วนของการได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากงวดที่แล้วอยู่เพียงร้อยละ 8.50 ($19/224 \times 100$) เท่านั้น

4.2.2.2 อัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ (NIBITS)

ตาราง 4.9 ค่าสถิติพื้นฐานอัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ

จำนวน 307 บริษัท				
Min	Max	Mode	Mean	S.D.
-4.41	0.58	0.11	0.08	0.37

จากตาราง 4.9 สรุปได้ว่า อัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ 0.08 (Mean) แสดงว่าความสามารถในการทำกำไรยังคงเป็นบวก แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า บางบริษัทมีอัตราส่วนทางการเงินนี้ติดลบอยู่ที่ 4.41 ทำให้ผู้ศึกษาต้องตรวจทานข้อมูลใหม่อีกรอบ ผลจากการตรวจทานพบว่า เป็นบริษัทที่อยู่ในกลุ่มฟื้นฟูกิจการ ดังนั้นจึงมีผลขาดทุนอย่างมหาศาล (Min) ในทางตรงกันข้ามบางบริษัทมีอัตราส่วนทางการเงินนี้อยู่สูงถึง 0.58 (Max) อย่างไรก็ตามส่วนมากมีอัตราส่วนทางการเงินนี้อยู่ที่ 0.11 (Mode) ซึ่งก็ยังคงเป็นบวก

4.2.2.3 อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (TLTA)

ตาราง 4.10 ค่าสถิติพื้นฐานอัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม

จำนวน 307 บริษัท				
Min	Max	Mode	Mean	S.D.
0.01	10.80	0.18	0.54	0.72

จากตาราง 4.10 สรุปได้ว่า อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ 0.54 เท่า (Mean) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่าบางบริษัทมีอัตราส่วนทางการเงินนี้อยู่ที่ 0.01 เท่า ซึ่งต่ำมาก (Min) แสดงว่ามีความเสี่ยงทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ ในทางตรงกันข้ามบางบริษัทมีอยู่สูงถึง 10.80 เท่า แสดงว่ามีความเสี่ยงทางการเงินอยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตามส่วนมากมีอัตราส่วนทางการเงินนี้อยู่ที่ 0.18 เท่า (Mode)

4.2.2.4 การผิदनัดชำระหนี้ (DEFAULT)

ตาราง 4.11 ค่าสถิติพื้นฐานของสถานภาพการผิदनัดชำระหนี้

ส่วนที่ 1 สถานภาพการผิदनัดชำระหนี้ในภาพรวม		
สถานภาพการชำระหนี้	ความถี่	ร้อยละ
ผิदनัดชำระหนี้	39	12.70
ไม่ผิदनัดชำระหนี้	268	87.30
รวม	307	100.00
ส่วนที่ 2 สถานภาพการผิदनัดชำระหนี้แยกตามรายงานของผู้สอบบัญชี		
	ประเภทรายงาน	
	แบบที่เปลี่ยนแปลงไป (83)	แบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง (224)
ความถี่	37	2
สัดส่วน	0.45	0.01

จากตาราง 4.11 สรุปได้ว่า

1. ส่วนที่ 1 จากการพิจารณาสถานภาพการผิदनัดชำระหนี้ในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 307 บริษัท มีการผิदनัดชำระหนี้อยู่ร้อยละ 12.70 (39 บริษัท) ในทางตรงกันข้ามมีอยู่ร้อยละ 87.30 (268 บริษัท) ที่มิได้มีการผิदनัดชำระหนี้

2. ส่วนที่ 2 จากการพิจารณาสถานภาพการผิदनัดชำระหนี้โดยแยกตามรายงานของผู้สอบบัญชีพบว่า กิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมีสัดส่วนของการผิदनัดชำระหนี้สูงถึง 45 เปอร์เซ็นต์ ($37/83 \times 100$) ในทางตรงกันข้าม กิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมีสัดส่วนของการผิदनัดชำระหนี้อยู่เพียง 0.01 ($2/224 \times 100$) เปอร์เซ็นต์ เท่านั้น

4.1.3 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามสำหรับการศึกษานี้คือ ประเภทรายงานของผู้สอบบัญชี เพื่อให้เกิดความชัดเจนการนำเสนอผลการวิจัยหรือการตีความในเชิงของการเปรียบเทียบ ผู้วิจัยได้จำแนกรายงานของผู้สอบบัญชีออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และ รายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง รายงานประเภทแรกเป็นรายงานที่ผู้วิจัยสนใจจะใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์กับคณะกรรมการตรวจสอบ รายละเอียดของข้อมูลนำเสนอไว้ในตาราง 4.12 ดังนี้

ตาราง 4.12 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรตาม (รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป)

ประเภทรายงานงวดปัจจุบัน	ความถี่	ร้อยละ
แบบที่เปลี่ยนแปลงไป	83	27.00
แบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	224	73.00
รวม	307	100.00

จากตาราง 4.12 สรุปได้ว่า มีบริษัทที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ร้อยละ 27 ในทางตรงกันข้าม มีบริษัทที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ร้อยละ 73 จะเห็นว่าบริษัทส่วนมากที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

4.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายงานของผู้สอบบัญชีแต่ละประเภทโดยจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา

ในส่วนที่ 4.3 ของการนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 4 เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปรต่าง ๆ ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานของผู้สอบบัญชีแต่ละประเภทที่ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 2 ประเภทคือ (1) รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และ (2) รายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง การนำเสนอผลการวิจัยในส่วนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นว่าตัวแปรที่ศึกษาสำหรับรายงานของผู้สอบบัญชีแต่ละประเภท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่และอย่างไร

ตามที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นของบทที่ 4 ว่าบทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิจัยด้วยค่าสถิติพื้นฐาน แต่สำหรับการนำเสนอผลการวิจัยในส่วนที่ 3 นี้จะมีการใช้เทคนิคของสถิติเชิงอนุมานบางเทคนิคเข้ามาช่วยวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้การอธิบายผลการวิจัยมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบมีรายละเอียดดังเสนอไว้ในตาราง 4.13 ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.13 เปรียบเทียบลักษณะรายงานของผู้สอบบัญชีโดยจำแนกตามตัวแปร

ตัวแปร	Mean (Median)		ผลต่าง ^a
	[Standard Deviation]		
ตัวแปร	รายงานแบบที่ เปลี่ยนแปลงไป (83 บริษัท)	รายงานแบบที่ไม่มี การเปลี่ยนแปลง (224 บริษัท)	
ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
NO	3.05 (3.00) [0.35]	3.04 (3.00) [0.23]	0.01
IND	67.07 (100.00) [43.40]	78.05 (100.00) [37.48]	-10.98***
ACSHARES	0.08 (0.00) [0.21]	0.17 (0.00) [0.62]	-0.09
ACC & FIN	34.74 (33.33) [29.70]	44.05 (33.33) [29.39]	-9.31***

ตาราง 4.13 เปรียบเทียบลักษณะรายงานของผู้สอบบัญชีโดยจำแนกตามตัวแปร
(ต่อ)

ตัวแปร	Mean (Median)		ผลต่าง ^a
	รายงานแบบที่ เปลี่ยนแปลงไป (83 บริษัท)	รายงานแบบที่ไม่มี การเปลี่ยนแปลง (224 บริษัท)	
COGO	0.77 (0.33) [0.92]	1.10 (0.67) [1.22]	-0.33***
ตัวแปรควบคุม			
PRIOROPN	53.00 (1.00) [0.50]	8.50 (0.00) [0.28]	44.50***
NIBITS	-0.06 (0.08) [0.65]	0.14 (0.11) [0.13]	-0.20***
TLTA	0.89 (0.67) [1.27]	0.41 (0.43) [0.23]	0.48***

ตาราง 4.13 เปรียบเทียบลักษณะรายงานของผู้สอบบัญชีโดยจำแนกตามตัวแปร
(ต่อ)

ตัวแปร	Mean (Median)		ผลต่าง ^a
	รายงานแบบที่ เปลี่ยนแปลงไป (83 บริษัท)	รายงานแบบที่ไม่มี การเปลี่ยนแปลง (224 บริษัท)	
DEFAULT	45.00 (0.00) [0.50]	1.00 (0.00) [0.10]	44.00***

*** ปังบอกถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (ทดสอบแบบทางเดียว)

a ทดสอบผลต่างของค่าเฉลี่ยพิจารณาจากค่า z-statistics สำหรับตัวแปรเชิงคุณภาพ (PRIOROPN, DEFAULT) และพิจารณาจากค่า t-statistics สำหรับตัวแปรเชิงปริมาณ

จากตาราง 4.13 สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตัวแปรที่สนใจศึกษา

1. จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (NO) ของทั้งกิจการที่ได้รับหรือไม่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉลี่ยแล้วพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบมีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน นั่นคือ จำนวน 3 คน และเป็นจำนวนที่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$) ประเด็นนี้สามารถสรุปได้ว่า จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบของกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีทั้งสองประเภทนี้ ไม่มีความแตกต่างกัน

2. ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (IND) โดยเฉลี่ยแล้วพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมีความเป็นอิสระต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง พิจารณาได้จากสัดส่วนความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีอยู่เพียงร้อยละ 67.07 และ 78.05 ตามลำดับ ซึ่งเป็นจำนวนที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ประเด็นนี้สามารถสรุปได้ว่า กิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมีสัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระอยู่ต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

3. สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ (ACSHARES) โดยเฉลี่ยแล้วพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปถือหุ้นอยู่ในสัดส่วนที่ต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง หรือถือหุ้นอยู่ร้อยละ 0.08 และ 0.17 ตามลำดับ ประเด็นนี้ตรงกับความคาดหวังของผู้วิจัย เนื่องจากผู้วิจัยคาดว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมีสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบอยู่ต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามจากการพิจารณาแล้วพบว่าสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$) ประเด็นนี้สามารถสรุปได้ว่า สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีทั้งสองประเภทนี้ ไม่มีความแตกต่างกัน

4. ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ (ACC&FIN) โดยเฉลี่ยแล้วพบว่า กิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมีสัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไป หรือมีอยู่ร้อยละ 34.74 และ 44.05 ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ประเด็นนี้สามารถสรุปได้ว่า คณะกรรมการตรวจสอบของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินน้อยกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง จะสังเกตเห็นว่าประเด็นนี้สอดคล้องกับประเด็นในเรื่องของความเป็นอิสระ

5. ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ (COGO) โดยเฉลี่ยพบว่า กิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป คณะกรรมการตรวจสอบเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการน้อยกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง หรือมีอยู่ 0.77 (ตำแหน่ง) และ 1.10 (ตำแหน่ง) ตามลำดับ และเป็นสัดส่วนที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ประเด็นนี้สามารถสรุปได้ว่า คณะกรรมการ

ตรวจสอบของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป มีความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการน้อยกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ตัวแปรควบคุม

1. รายงานของผู้สอบบัญชีที่แล้ว (PRIOROPN) โดยเฉลี่ยพบว่า กิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในงวดปัจจุบัน (83 บริษัท) เคยได้รับรายงานประเภทเดียวกันนี้จากงวดที่แล้วอยู่ประมาณร้อยละ 53 (44 บริษัท) ในทางตรงกันข้าม กิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง (224 บริษัท) เคยได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากงวดที่แล้วอยู่เพียงร้อยละ 8.50 เท่านั้น (19 บริษัท) ซึ่งเป็นจำนวนที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ประเด็นนี้สามารถสรุปได้ว่า หากงวดที่แล้วกิจการได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ปีปัจจุบันมีแนวโน้มสูงที่จะได้รับรายงานประเภทเดียวกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มที่จะแสดงความเห็นซ้ำแบบเดิม

2. อัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ (NIBITS) โดยเฉลี่ยพบว่า กิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมีอัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิต่ำกว่า กิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ มีอยู่ที่ -0.06 และ 0.14 ตามลำดับ ซึ่งเป็นจำนวนที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ดังที่ได้กล่าวไว้ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรม (บทที่ 2) ว่า อัตราส่วนทางการเงินนี้จะใช้วัดความสามารถในการทำกำไรของกิจการ หากอัตราส่วนทางการเงินนี้ต่ำแสดงว่าความสามารถในการทำกำไรลดลง ดังนั้นผู้สอบบัญชีจึงมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ประเด็นนี้จึงสามารถสรุปได้ว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป มีอัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

3. อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (TLTA) โดยเฉลี่ยพบว่า กิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป มีอัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมสูงกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ มีอยู่ที่ 0.89 เท่า และ 0.41 เท่า ตามลำดับ ซึ่งเป็นจำนวนที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ดังที่ได้กล่าวไว้ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรม (บทที่ 2) ว่า อัตราส่วนทางการเงินนี้จะใช้วัดความเสี่ยงทางการเงินของกิจการ ดังนั้นถ้าอัตราส่วนนี้สูงสะท้อนให้เห็นว่า กิจการมีความเสี่ยงทางการเงินอยู่ในระดับสูง ผู้สอบบัญชีจึงมี

แนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ประเด็นนี้สามารถสรุปได้ว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป มีอัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (มีความเสี่ยงทางการเงิน) สูงกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

4. การผิติดนัดชำระหนี้ (DEFAULT) โดยเฉลี่ยพบว่า กิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป มีอัตราการผิติดนัดชำระหนี้สูงกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ มีอยู่ร้อยละ 45 และ 1 ตามลำดับ ซึ่งเป็นจำนวนที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) และเป็นไปตามความคาดหมาย เนื่องจากการผิติดนัดชำระหนี้ จะทำให้ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป หลังจากพิจารณาแล้วว่าการแสดงความเห็นดังกล่าวมีความเหมาะสม ประเด็นนี้สามารถสรุปได้ว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป มีสัดส่วนของการผิติดนัดชำระหนี้สูงกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายงานของผู้สอบบัญชี

ตัวแปรที่สนใจศึกษาพบว่า (1) คณะกรรมการตรวจสอบของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป มีความเป็นอิสระต่ำกว่า คณะกรรมการตรวจสอบของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ($p < 0.05$) (2) คณะกรรมการตรวจสอบของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินต่ำกว่า กิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ($p < 0.05$) และ (3) คณะกรรมการตรวจสอบของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป มีความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ($p < 0.05$) ในทางตรงกันข้ามพบว่า (1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบและ (2) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบทั้งของกิจการที่ได้รับ / ไม่ได้รายงานแบบที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$)

ตัวแปรควบคุมพบว่า (1) ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นซ้ำแบบเดิม กล่าวคือ หากงวดที่แล้วได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป งวดปัจจุบันก็มีแนวโน้มสูงที่จะได้รับรายงานประเภทเดียวกัน ($p < 0.05$) (2) อัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ($p < 0.05$) (3) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป สูงกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ($p < 0.05$) และ

(4) สัดส่วนการผิบนัดชำระหนี้ของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป สูงกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ($p < 0.05$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน

ในบทที่ 5 เป็นการนำเสนอผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน เทคนิคที่ใช้คือ การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis)¹² ทั้งนี้เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการศึกษานี้ องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบที่สนใจศึกษาประกอบด้วย (1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (2) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (3) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ (4) ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ และ (5) ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ เนื้อหาของการนำเสนอในบทที่ 5 แบ่งออกเป็น 6 ส่วนหลัก ๆ ดังนี้

- 5.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี
- 5.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี
- 5.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี
- 5.4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

---

¹² ผู้วิจัยได้ทดสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก และพบว่าสอดคล้องกับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ทุกประการ ดังนี้ (1) ค่าเฉลี่ยของค่าคลาดเคลื่อน = 0 (เงื่อนไขข้อนี้เป็นจริงเสมอ) (2) การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงอิสระ (ค่าคลาดเคลื่อนต้องเป็นอิสระกัน) และ (3) ตัวแปรอิสระทุกตัวต้องเป็นอิสระกันหรือไม่เกิดปัญหา **Multicollinearity**

- 5.5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี
- 5.6 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับรายงานของผู้สอบบัญชีในภาพรวม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ก่อนที่จะนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยขอสรุปถึงข้อตกลงเกี่ยวกับสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต่าง ๆ เพิ่มเติมจากบทที่ 4 เนื่องจากสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต้องใช้ในการวิเคราะห์และตีความหมายในเกือบทุกส่วนของการนำเสนอผลการวิจัย และเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอเพิ่มเติมดังนี้

ตาราง 5.1 สรุปสัญลักษณ์และความหมายตัวแปร (เพิ่มเติม)

สัญลักษณ์	ความหมาย
	ตัวแปรที่สนใจศึกษา
NO	จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ
IND	ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (วัดค่าโดยใช้สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ)
ACSHARES	สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ
ACC&FIN	ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ (วัดค่าโดยใช้สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน)
COGO	ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ (วัดค่าโดยใช้จำนวนการดำรงตำแหน่งกรรมการโดยเฉลี่ยในบริษัทมหาชนอื่น เนื่องจากสะท้อนถึงความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ในการกำกับดูแลกิจการ)
	ตัวแปรควบคุม
PRIOROPN	รายงานของผู้สอบบัญชีงวดที่แล้ว
NIBITS	อัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ
TLTA	อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม
DEFAULT	การผิดนัดชำระหนี้
	ตัวแปรตาม
Prob (Mo)	โอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป
	อื่น ๆ
ϵ	ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแบบ

5.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

ในส่วนที่ 5.1 เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี โดยใช้ตัวแบบที่ 1 ในการทดสอบดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 [\text{NO}] + \beta_2 [\text{PRIOROPN}] + \beta_3 [\text{NIBITS}] \\ + \beta_4 [\text{TLTA}] + \beta_5 [\text{DEFAULT}] + \epsilon$$

ตาราง 5.2 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

ตัวแปร	ทิศทางความสัมพันธ์ที่คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยประมาณ (β)	ค่าผิดพลาดมาตรฐาน (Standard errors)	p-value
INTERCEPT	None	-1.902	1.901	0.317
NO	-	-0.226	0.631	0.720
PRIOROPN	+	2.563	0.407	0.000***
NIBITS	-	-3.635	1.206	0.003***
TLTA	+	1.410	0.702	0.045***
DEFAULT	+	4.211	0.799	0.000***

*** บ่งบอกถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05,

p-value ของตัวแบบ = 0.000

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 307 บริษัท,

Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R² = 0.588

5.1.1 ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 1

ตัวแบบโดยรวมมีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ค่าสถิติดังกล่าวจะใช้ตรวจสอบ สมมติฐานที่ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร จากผลการทดสอบทำให้ยอมรับ สมมติฐานดังกล่าว จึงสามารถสรุปได้ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ในจำนวนตัวแปรอิสระ 5 ตัว เมื่อพิจารณาค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo $R^2 = 58.80\%$ สามารถอธิบายได้ว่า 58.80 % ของโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัว ในตัวแบบที่ 1

5.1.2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1

จากตาราง 5.2 สามารถใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1 ที่ว่า:

H_1 : จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกพบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์กับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$) ดังนั้นจึง **ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ 1**

ผลการทดสอบนี้ขัดแย้ง จากการศึกษานี้ของ Beasley et al. (2000: 441 – 454) ในเรื่อง ความแตกต่างของการกำกับดูแลกิจการระหว่างบริษัทที่มีการทุจริตกับบริษัทที่ไม่มีการทุจริต ผลการวิจัยพบว่า กิจการที่มีการทุจริต มีคณะกรรมการตรวจสอบน้อยกว่ากิจการที่ไม่มีการทุจริต สะท้อนให้เห็นว่ากลไกการกำกับดูแลกิจการไม่มีความเข้มแข็ง กรณีนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นในทำนองเดียวกันกับ Beasley กล่าวคือ การมีคณะกรรมการตรวจสอบจำนวนมาก ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางความรู้ความสามารถของคณะกรรมการตรวจสอบ หรือสะท้อนให้เห็นถึงการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่า การมีคณะกรรมการตรวจสอบจำนวนมากน่าจะส่งผลดีต่อประสิทธิผลของคณะกรรมการตรวจสอบ และเนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบต้องปฏิสัมพันธ์กับผู้สอบบัญชี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคาดว่าจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ

อาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี แต่จากผลการทดสอบพบว่า จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี อย่างมีนัยสำคัญ อาจเป็นไปได้ว่าจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบสำหรับบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีจำนวนไม่แตกต่างกันมากนัก ทำให้ผลการทดสอบตัวแปรนี้ไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีได้

5.1.3 ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม

ผลการทดสอบตัวแปรควบคุมเป็นไปตามความคาดหมายทุกอย่าง กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้า (1) งวดที่แล้วลูกค้าได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ($p < 0.05$) (2) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์อยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) และ (3) ถ้าลูกค้ามีการผิดนัดชำระหนี้ ($p < 0.05$) ในทางตรงกันข้าม ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปถ้าอัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$)

5.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

ในส่วนที่ 5.2 เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี โดยใช้ตัวแบบที่ 2 ในการทดสอบดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 [\text{IND}] + \beta_2 [\text{PRIOROPN}] + \beta_3 [\text{INIBITS}] + \beta_4 [\text{TLTA}] + \beta_5 [\text{DEFAULT}] + \varepsilon$$

ตาราง 5.3 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบกับ
พฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

ตัวแปร	ทิศทาง ความสัมพันธ์ที่ คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ โดยประมาณ (β)	ค่าผิดพลาด มาตรฐาน (Standard errors)	p-value
INTERCEPT	None	-1.964	0.502	0.000***
IND	-	-0.009	0.004	0.040***
PRIOROPN	+	2.542	0.410	0.000***
NIBITS	-	-3.643	1.176	0.002***
TLTA	+	1.465	0.697	0.035***
DEFAULT	+	4.307	0.805	0.000***

*** บ่งบอกถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, p-value ของตัวแบบ = 0.000

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 307 บริษัท, Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R² = 0.600

5.2.1 ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 2

ตัวแบบโดยรวมมีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ค่าสถิติดังกล่าวจะใช้ตรวจสอบ สมมติฐานที่ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร จากผลการทดสอบทำให้ยอมรับ สมมติฐานดังกล่าว จึงสามารถสรุปได้ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ในจำนวนตัวแปรอิสระ 5 ตัว เมื่อพิจารณาค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R² = 60 % สามารถอธิบายได้ว่า 60 % ของ

โอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระ ทั้ง 5 ตัว ในตัวแบบที่ 2

5.2.2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2

จากตาราง 5.3 สามารถใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2 ที่ว่า:

H2 : สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 2 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ยิ่งคณะกรรมการตรวจสอบมีความเป็นอิสระสูงมากเท่าใด แนวโน้มที่ผู้สอบบัญชีจะออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปก็ยิ่งอยู่ในระดับต่ำ ในทางตรงกันข้าม ถ้าคณะกรรมการตรวจสอบขาดความเป็นอิสระมากเท่าใด แนวโน้มที่ผู้สอบบัญชีจะออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปก็จะอยู่ในระดับสูง

ผลการทดสอบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีต ที่สะท้อนให้เห็นว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระจะมีความน่าเชื่อถือมากกว่าคณะกรรมการที่ขาดความเป็นอิสระ (Menon and Williams, 1994: 121-139) เนื่องจากความเป็นอิสระถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งเสริมให้คณะกรรมการตรวจสอบปฏิบัติงานด้วยความมีประสิทธิภาพ แต่ความมีประสิทธิภาพในการศึกษานี้ มิได้หมายความว่า การที่นำรายงานมิได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่หมายถึงความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอบทานรายงานทางการเงิน เนื่องจากผลการวิจัยในอดีตล้วนแต่สะท้อนให้เห็นว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระจะมีส่วนร่วมในการสอบทานรายงานทางการเงินของกิจการมากกว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระ (Raghunandan et al., 2001: 105-118 และ Scarbrough et al., 1998: 51 - 62)

อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยของ Carcello and Neal (2000: 453-467) พบว่าสัดส่วนของคณะกรรมการที่ขาดความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความน่าจะเป็นที่ ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป จะสังเกตเห็นว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับ

ผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษานี้ ทั้ง ๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการขาดความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งตรงกันข้ามกับการศึกษานี้ ที่ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบแต่กลับให้ผลไปในทิศทางเดียวกัน เหตุผลที่สนับสนุนผลการวิจัยของ Carcello and Neal ก็คือว่า คณะกรรมการที่ขาดความเป็นอิสระ มีแนวโน้มที่จะเจรจาต่อรองกับผู้สอบบัญชีเพื่อมิให้มีการเปลี่ยนแปลงหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี ดังนั้น แนวโน้มที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจึงอยู่ในระดับต่ำ (มีความสัมพันธ์เชิงลบ) แต่เหตุผลที่สนับสนุนงานวิจัยนี้มีอยู่ว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระจะมีประสิทธิผลในการปฏิบัติงานสูงกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระ ซึ่งการมีประสิทธิผลของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ อาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรอกรายงานของผู้สอบบัญชี กล่าวคือ อาจทำให้ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และจากผลการทดสอบพบว่า สอดคล้องกับสันนิษฐานดังกล่าว กล่าวคือ สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ

5.2.3 ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม

ผลการทดสอบตัวแปรควบคุมเป็นไปตามความคาดหมายทุกอย่าง กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้า (1) งวดที่แล้วลูกค้าได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ($p < 0.05$) (2) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์อยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) และ (3) ถ้าลูกค้ามีการผิดนัดชำระหนี้ ($p < 0.05$) ในทางตรงกันข้าม ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปถ้าอัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$)

5.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมกรอกรายงานของผู้สอบบัญชี

ในส่วนที่ 5.3 เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมกรอกรายงานของผู้สอบบัญชี โดยใช้ตัวแบบที่ 3 ในการทดสอบดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 [\text{ACSHARES}] + \beta_2 [\text{PRIOROPN}] + \beta_3 [\text{NIBITS}] \\ + \beta_4 [\text{TLTA}] + \beta_5 [\text{DEFAULT}] + \varepsilon$$

ตาราง 5.4 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ
กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

ตัวแปร	ทิศทาง ความสัมพันธ์ที่ คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ โดยประมาณ (β)	ค่าผิดพลาด มาตรฐาน (Standard errors)	p-value
INTERCEPT	None	-2.498	0.432	0.000***
ACSHARES	-	-0.410	0.482	0.395
PRIOROPN	+	2.607	0.414	0.000***
NIBITS	-	-3.682	1.205	0.002***
TLTA	+	1.324	0.691	0.055
DEFAULT	+	4.177	0.798	0.000***

*** ปงบอกระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05,

p-value ของตัวแบบ = 0.000

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 307 บริษัท,

Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R² = 0.590

5.3.1 ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 3

ตัวแบบโดยรวมมีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ค่าสถิติดังกล่าวจะใช้ตรวจสอบ สมมติฐานที่ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร จากผลการทดสอบทำให้ยอมรับ สมมติฐานดังกล่าว จึงสามารถสรุปได้ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ในจำนวนตัวแปรอิสระ 5 ตัว เมื่อพิจารณาค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo $R^2 = 59\%$ สามารถอธิบายได้ว่า 59% ของโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระ ทั้ง 5 ตัว ในตัวแบบที่ 3

5.3.2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3

จากตาราง 5.4 สามารถใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3 ที่ว่า:

H_3 : สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกพบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์กับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$) ดังนั้นจึง **ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ 3**

ผลการทดสอบนี้ขัดแย้งกับ Carcello and Neal (2003: 95-117) ตามที่ได้กล่าวไว้ใน บทที่ 2 ว่าสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบสามารถบ่งชี้ความเป็นอิสระได้อีกอย่างหนึ่ง (นอกเหนือจากการเป็นกรรมการภายนอก หรือกรรมการที่มีใช่เป็นผู้บริหาร ฯลฯ) และเมื่อใดที่คณะกรรมการตรวจสอบถือหุ้นในสัดส่วนที่สูง ย่อมหมายถึงความเป็นอิสระที่ลดน้อยถอยลง เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบเหล่านี้จะเจรจาต่อรองกับผู้สอบบัญชีเพื่อมิให้เปลี่ยนแปลงหน้า รายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งทำให้ผู้สอบบัญชีลังเลที่จะออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากกลัวผลกระทบในเชิงลบที่มีต่อผู้สอบบัญชี (Chow and Rice, 1982: 326-335; Geiger et al., 1998: 117-139 และ Mutchler, 1984: 17-30) จากผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของ

ผู้สอบบัญชี สำหรับการศึกษานี้ผู้วิจัยคาดว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่ถือหุ้นในสัดส่วนที่สูง มีแนวโน้มสูงที่เจรจาต่อรองกับผู้สอบบัญชีเพื่อมิให้ออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งตรงกันข้ามกับคณะกรรมการตรวจสอบที่ถือหุ้นในสัดส่วนที่ต่ำ แต่จากการทดสอบพบว่าสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี อาจเป็นไปได้ว่าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบไว้อย่างชัดเจน และรัดกุมแล้ว ดังนั้นสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบจึงไม่ใช่ตัวแปรที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีได้ ซึ่งประเด็นนี้ตรงข้ามกับข้อกำหนดของ Blue Ribbon Committee เนื่องจากไม่ได้มีการกำหนดเงื่อนไขการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ เพราะให้ความเห็นว่าการถือหุ้นในสัดส่วนที่สูงย่อมเป็นผลดีต่อกิจการ เนื่องจากมีความเป็นเจ้าของสูง ซึ่งจะทำให้ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบดีขึ้น

5.3.3 ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม

ผลการทดสอบตัวแปรควบคุมเป็นไปตามความคาดหมายเกือบทุกตัวแปร กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีที่มีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้า (1) งวดที่แล้วลูกค้าได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ($p < 0.05$) และ (2) ถ้าลูกค้ามีการผิดนัดชำระหนี้ ($p < 0.05$) ในทางตรงกันข้ามผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปถ้าอัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) สำหรับอัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$)

5.4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

ในส่วนที่ 5.4 เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี โดยใช้ตัวแบบที่ 4 ในการทดสอบดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 [\text{ACC\&FIN}] + \beta_2 [\text{PRIOROPN}] + \beta_3 [\text{NIBITS}] \\ + \beta_4 [\text{TLTA}] + \beta_5 [\text{DEFAULT}] + \varepsilon$$

ตาราง 5.5 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

ตัวแปร	ทิศทางความสัมพันธ์ที่คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยประมาณ (β)	ค่าผิดพลาดมาตรฐาน (Standard errors)	p-value
INTERCEPT	None	-2.092	0.469	0.000***
ACC&FIN	-	-0.014	0.007	0.040***
PRIOROPN	+	2.691	0.424	0.000***
NIBITS	-	-3.313	1.182	0.005***
TLTA	+	1.410	0.689	0.041***
DEFAULT	+	4.163	0.801	0.000***

*** ปังบอกถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, p-value ของตัวแบบ = 0.000

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 307 บริษัท,

Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R² = 0.600

5.4.1 ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 4

ตัวแบบโดยรวมมีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ค่าสถิติดังกล่าวจะใช้ตรวจสอบ สมมติฐานที่ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร จากผลการทดสอบทำให้ยอมรับสมมติฐานดังกล่าว จึงสามารถสรุปได้ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ในจำนวนตัวแปรอิสระ 5 ตัว เมื่อพิจารณาค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R² = 60 % สามารถอธิบายได้ว่า 60 % ของโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัว ในตัวแบบที่ 4

5.4.2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 4

จากตาราง 5.5 สามารถใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 4 ที่ว่า:

H4 : สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 4 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ยิ่งคณะกรรมการตรวจสอบมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินสูงมากเท่าใด แนวโน้มที่ผู้สอบบัญชีจะออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปก็ยิ่งอยู่ในระดับต่ำ ในทางตรงกันข้าม ถ้าคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความรู้ความชำนาญดังกล่าว แนวโน้มที่ผู้สอบบัญชีจะออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปก็จะอยู่ในระดับสูง

ผลการทดสอบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่สะท้อนให้เห็นว่าประสิทธิภาพด้านการบัญชี และการตรวจสอบ มีความสัมพันธ์กับการที่คณะกรรมการตรวจสอบจะสนับสนุนผู้สอบบัญชีมากกว่าสนับสนุนฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะในประเด็นเรื่อง “เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ” (DeZoort and Salterio, 2001: 31-47) ซึ่งหมายความว่าคณะกรรมการตรวจสอบจะส่งเสริมให้การปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีเป็นอย่างไรที่มีประสิทธิผล แต่ความมีประสิทธิผลของผู้สอบบัญชีไม่ได้

หมายความว่า การที่ผู้สอบบัญชีไม่ออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ประสิทธิภาพในการศึกษานี้ หมายถึง ประสิทธิภาพในการส่งเสริมและสนับสนุนหน้าที่ที่เกี่ยวกับการรายงานทางการเงินให้มีความถูกต้อง เหมาะสมรวมถึงความสามารถในการพิจารณาและสอบทานนโยบายการบัญชีหรือหลักการบัญชีที่ฝ่ายจัดการเลือกใช้ ให้มีความถูกต้อง เหมาะสม ตลอดจนการประสานงานให้ผู้สอบบัญชีสามารถปฏิบัติงานหรือตรวจสอบในประเด็นที่สำคัญ ๆ ได้อย่างครบถ้วน เนื่องจากงานวิจัยในอดีตชี้ให้เห็นว่าบริษัทที่มีปัญหาในการจัดทำรายงานทางการเงิน มีแนวโน้มที่จะมีสมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นผู้สอบบัญชีหรือเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านการบัญชี น้อยกว่าบริษัทที่ไม่มีปัญหาการรายงานทางการเงิน (McMullen and Raghunandan, 1996: 78-81) หรือหากพิจารณาในแง่ของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน จะพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบเหล่านี้จะมีส่วนร่วมในการสอบทานงานด้านการตรวจสอบภายในมากกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่ไม่มีคุณสมบัติดังกล่าว (Goodwin, 2003: 263-278) ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความสามารถพิเศษนี้ จะสามารถส่งเสริมและให้ผู้สอบบัญชีปฏิบัติงานตรวจสอบได้ด้วยประสิทธิภาพ ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และจากผลการทดสอบพบว่า สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ

5.4.3 ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม

ผลการทดสอบตัวแปรควบคุมเป็นไปตามความคาดหมายทุกอย่าง กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้า (1) งวดที่แล้วลูกค้าได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ($p < 0.05$) (2) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์อยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) และ (3) ถ้าลูกค้ามีการผิดนัดชำระหนี้ ($p < 0.05$) ในทางตรงกันข้าม ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าอัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$)

5.5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

ในส่วนที่ 5.5 เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี โดยใช้ตัวแบบที่ 5 ในการทดสอบดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 [\text{COGO}] + \beta_2 [\text{PRIOROPN}] + \beta_3 [\text{NIBITS}] \\ + \beta_4 [\text{TLTA}] + \beta_5 [\text{DEFAULT}] + \varepsilon$$

ตาราง 5.6 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

ตัวแปร	ทิศทางความสัมพันธ์ที่คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยประมาณ (β)	ค่าผิดพลาดมาตรฐาน (Standard errors)	p-value
INTERCEPT	None	-2.446	0.452	0.000***
COGO	-	-0.122	0.169	0.470
PRIOROPN	+	2.557	0.406	0.000***
NIBITS	-	-3.547	1.214	0.003***
TLTA	+	1.348	0.686	0.049***
DEFAULT	+	4.186	0.797	0.000***

*** ปังบอกถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05,

p-value ของตัวแบบ = 0.000

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 307 บริษัท,

Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R² = 0.590

5.5.1 ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 5

ตัวแบบโดยรวมมีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ค่าสถิติดังกล่าวจะใช้ตรวจสอบ สมมติฐานที่ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร จากผลการทดสอบทำให้ยอมรับ สมมติฐานดังกล่าว จึงสามารถสรุปได้ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ในจำนวนตัวแปรอิสระ 5 ตัว เมื่อพิจารณาค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R² = 59 % สามารถอธิบายได้ว่า 59 % ของโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระ ทั้ง 5 ตัว ในตัวแบบที่ 5

5.5.2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 5

จากตาราง 5.6 สามารถใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 5 ที่ว่า:

H5 : ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกพบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ 5

ผลการทดสอบนี้ขัดแย้งกับ Carcello and Neal (2003: 95-117) ที่กล่าวว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการจะปฏิบัติงานได้ด้วย ความมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการส่งเสริมการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี ส่งเสริมให้ผู้สอบบัญชีมีการปฏิบัติงานได้ด้วยความเป็นอิสระ ดังนั้นคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการจะพยายามที่จะทำให้กิจการมีความน่าเชื่อถือในสายตาของสาธารณชน และหนึ่งในกิจกรรมที่คณะกรรมการต้องมีส่วนร่วมก็คือการสอบทานรายงานทางการเงิน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่า ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบอาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี แต่จากการ

ทดสอบพบว่าความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี อาจเป็นไปได้ว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่ผู้วิจัยศึกษานี้มีความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการไม่แตกต่างกันมากนัก จึงอาจทำให้ตัวแปรนี้ไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีได้

5.5.3 ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม

ผลการทดสอบตัวแปรควบคุมเป็นไปตามความคาดหมายทุกอย่าง กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้า (1) งวดที่แล้วลูกค้าได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ($p < 0.05$) (2) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์อยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) และ (3) ถ้าลูกค้ามีการผิดนัดชำระหนี้ ($p < 0.05$) ในทางตรงกันข้าม ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าอัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$)

5.6 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีในภาพรวม

ในส่วนที่ 5.6 เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีในภาพรวม ในส่วนที่ 5.6 แตกต่างจากส่วนที่ 5.1 ถึงส่วนที่ 5.5 ตรงที่ว่า ส่วนที่ 5.6 จะรวมตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการตรวจสอบไว้ในตัวแบบเดียวกัน ตรงกันข้ามกับส่วนที่ 5.1 ถึง 5.6 ที่ทดสอบโดยแยกตัวแปรออกจากกัน เหตุผลที่วิเคราะห์ส่วนที่ 5.6 เพิ่มเติม เนื่องจากต้องการยืนยัน (Confirm) ว่าผลการวิจัยที่ได้รับจากตัวแบบที่แยกตัวแปรออกจากกันให้ผลไม่แตกต่างกันกับตัวแบบที่รวมตัวแปรไว้ด้วยกัน ตัวแบบที่ 6 ที่ใช้ทดสอบมีลักษณะดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\begin{aligned} \text{โดยที่ } z &= \beta_0 + \beta_1 [\text{NO}] + \beta_2 [\text{IND}] + \beta_3 [\text{ACSHARES}] \\ &+ \beta_4 [\text{ACC\&FIN}] + \beta_5 [\text{COGO}] + \beta_6 [\text{PRIOROPN}] \\ &+ \beta_7 [\text{NIBITS}] + \beta_8 [\text{TLTA}] + \beta_9 [\text{DEFAULT}] + \epsilon \end{aligned}$$

ตาราง 5.7 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับ
พฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีในภาพรวม

ตัวแปร	ทิศทาง ความสัมพันธ์ที่ คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ โดยประมาณ (β)	ค่าผิดพลาด มาตรฐาน (Standard errors)	p-value
INTERCEPT	None	-1.348	2.024	0.506
NO	-	0.019	0.669	0.977
IND	-	-0.010	0.005	0.036***
ACSHARES	-	-0.312	0.482	0.517
ACC&FIN	-	-0.014	0.007	0.045***
COGO	-	-0.088	0.181	0.626
PRIOROPN	+	2.714	0.435	0.000***
NIBITS	-	-3.200	1.186	0.007***
TLTA	+	1.401	0.693	0.043***
DEFAULT	+	4.234	0.811	0.000***

*** บ่งบอกถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05,

p-value ของตัวแบบ = 0.000

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 307 บริษัท,

Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R² = 0.614

5.6.1 ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 6

ตัวแบบโดยรวมมีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ค่าสถิติดังกล่าวจะใช้ตรวจสอบ สมมติฐานที่ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร จากผลการทดสอบทำให้ยอมรับ สมมติฐานดังกล่าว จึงสามารถสรุปได้ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ในจำนวนตัวแปรอิสระ 9 ตัว เมื่อพิจารณาค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo $R^2 = 61.40\%$ สามารถอธิบายได้ว่า 61.40 % ของโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระทั้ง 9 ตัว

5.6.2 ผลการทดสอบในภาพรวม

ผลการทดสอบที่ปรากฏในตาราง 5.7 เป็นการทดสอบเพื่อยืนยันผลการวิจัย ที่ได้จากตัวแบบที่ 1 ถึงตัวแบบที่ 5 ดังนั้นในส่วนนี้จึงไม่ได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกในตัวแบบที่ 6 พบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัย ที่ได้จากตัวแบบที่ 1 ถึงตัวแบบที่ 5 กล่าวคือ (1) สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ และ (2) สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ในทางตรงกันข้ามพบว่า (1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (2) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ และ (3) ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$)

5.6.3 ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม

ผลการทดสอบตัวแปรควบคุมเป็นไปตามความคาดหมายทุกอย่าง และสอดคล้องกับผลการทดสอบที่ได้จากตัวแบบที่ 1 ถึงตัวแบบที่ 5 กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้า (1) วงศ์ที่แล้วลูกค้าได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

($p < 0.05$) (2) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์อยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) และ (3) ถ้าลูกค้ำมีการผิมนัดชำระหนี้ ($p < 0.05$) ในทางตรงกันข้าม ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าอัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$)

ตาราง 5.8 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่	สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบ
H1	จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป	ปฏิเสธ H1 ($p > 0.05$)
H2	สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป	ยอมรับ H2 ($p < 0.05$)
H3	สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป	ปฏิเสธ H3 ($p > 0.05$)
H4	สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป	ยอมรับ H4 ($p < 0.05$)
H5	ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป	ปฏิเสธ H5 ($p > 0.05$)
ภาพรวม	ไม่ได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย	สอดคล้องกับผลการทดสอบจากตัวแบบที่ 1-5

ตาราง 5.9 สรุปผลการทดสอบตัวแปรควบคุม*

ตัวแปร	ทิศทางความสัมพันธ์ที่คาดหวัง	ทิศทางความสัมพันธ์ที่ได้จากการทดสอบ
รายงานของผู้สอบบัญชีงวดที่แล้ว (PRIOROPN)	+	+
อัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ (NIBITS)	-	-
อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (TLTA)	+	+
การผิดนัดชำระหนี้ (DEFAULT)	+	+

* หมายเหตุ ทุกตัวแบบมีระดับนัยสำคัญที่ 0.05 (ยกเว้นอัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมในตัวแบบที่ 2 ที่ไม่มีนัยสำคัญ)

บทที่ 6

บทสรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับรายงานของผู้สอบบัญชี” มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี โดยองค์ประกอบที่สนใจศึกษาประกอบด้วย (1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (2) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (3) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ (4) ความรู้ความสามารถเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ และ (5) ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ

สำหรับรูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ บริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและมีคณะกรรมการตรวจสอบ ในปี พ.ศ. 2546 ทั้งนี้ ยกเว้นกลุ่มธนาคาร เงินทุนหลักทรัพย์ ประกันชีวิต และประกันภัย เนื่องจากกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่น กลุ่มตัวอย่างจะต้องเป็นบริษัทที่มีข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครบถ้วน เมื่อพิจารณาจำนวนกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้นพบว่ามีจำนวน 354 บริษัท ในจำนวนนี้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลได้ร้อยละ 87 (307 บริษัท) ที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 13 (47 บริษัท) แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีคณะกรรมการตรวจสอบร้อยละ 2 (6 บริษัท) สาเหตุที่ไม่มีคณะกรรมการตรวจสอบเนื่องจากกิจการให้เหตุผลว่าอยู่ในช่วงของการฟื้นฟูกิจการ (REHABCO) ดังนั้นจึงไม่ได้จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ และที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 11 (41 บริษัท) เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มของตัวแปรที่สนใจศึกษาหรือตัวแปรอธิบาย และกลุ่มของตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมผลการวิจัย ตัวแปรแต่ละกลุ่มสามารถสรุปได้ดังนี้

กลุ่มของตัวแปรที่สนใจศึกษาประกอบด้วย (1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (2) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (วัดค่าโดยใช้สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ) (3) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ (4) ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ (วัดค่าโดยใช้สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน) ละ (5) ความรู้ความ

ชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ (วัดค่าโดยใช้จำนวนการดำรงตำแหน่งกรรมการโดยเฉลี่ยในบริษัทมหาชนอื่น เนื่องจากสะท้อนถึงความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ในการกำกับดูแลกิจการ)

สำหรับกลุ่มของตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมผลการวิจัยประกอบด้วย รายงานของผู้สอบบัญชีที่แล้ว อัตราส่วนของการกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (Leverage) และการผิบนัดชำระหนี้

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้โปรแกรม Statistical Package for Social Science (SPSS for Windows) เนื่องจากเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนเทคนิคที่ทางสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ซึ่งแสดงอยู่ในรูปของ ความถี่และร้อยละ (Frequency and Proportion) ค่าต่ำสุด (Minimum : Min) ค่าสูงสุด (Maximum : Max) ค่าฐานนิยม (Mode) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ทั้งนี้เพื่อใช้อธิบายผลการวิจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลของกลุ่มตัวแปรที่เก็บรวบรวมได้ ส่วนสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ประกอบด้วย การทดสอบสมมติฐานของผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 2 ประชากร (t-test) การทดสอบสมมติฐานผลต่างค่าสัดส่วนของ 2 ประชากร (z-test) ส่วนการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีจะใช้เทคนิคของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis)

6.1 บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ในส่วนของบทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นของการนำเสนอเกี่ยวกับบทสรุปและอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนหลัก ๆ คือ (1) ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่สนใจศึกษา ตัวแปรควบคุม และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายงานของผู้สอบบัญชี (2) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี โดยจัดเรียงตามสมมติฐานการวิจัย บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัยในแต่ละส่วนมีสาระโดยสังเขปดังนี้

6.1.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

ตัวแปรที่สนใจศึกษา

(1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนพบว่า ร้อยละ 95.80 มีคณะกรรมการตรวจสอบครบจำนวน 3 คน ซึ่งเป็นจำนวนขั้นต่ำตามที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ออกข้อกำหนดไว้ นอกจากนี้ยังพบว่า จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบในบางบริษัทมีอยู่เพียง 2 คน เนื่องจากลาออกในระหว่างปี และอาจจะอยู่ในระหว่างการแต่งตั้งเพิ่มเติม ในทางตรงกันข้ามบางบริษัทมีคณะกรรมการตรวจสอบสูงถึง 5 คน ในเรื่องของจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2544: 31) เนื่องจากผลการสำรวจพบว่าบริษัทจดทะเบียนเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93) มีคณะกรรมการตรวจสอบครบ 3 คน ในทำนองเดียวกันกับ ศนิพร จันทรสถาพร (2546: 89) สำรวจแล้วพบว่าคณะกรรมการตรวจสอบในแต่ละบริษัทมีประมาณ 3 คน (สูงสุด 5 คน ต่ำสุด 2 คน) ซึ่งเท่ากับจำนวนขั้นต่ำที่ตลาดหลักทรัพย์กำหนด

(2) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วแต่ละบริษัทมีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระอยู่จำนวน 3 คน หรือมีสัดส่วนความเป็นอิสระอยู่ที่ 75.08 เปอร์เซ็นต์ บางบริษัทไม่มีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระเลยหรือสัดส่วนความเป็นอิสระเท่ากับ 0 เปอร์เซ็นต์ในทางตรงกันข้ามบางบริษัทมีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระอยู่สูงถึง 5 คน หรือมีสัดส่วนความเป็นอิสระอยู่สูงถึง 100 เปอร์เซ็นต์

(3) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วมีสัดส่วนการถือหุ้นอยู่ที่ 0.14 (ต่อบริษัท) ของหุ้นที่ออกจำหน่ายและเรียกชำระแล้ว เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบในบางบริษัทไม่ได้ถือหุ้นเลย ในทางตรงกันข้าม คณะกรรมการตรวจสอบในบางบริษัทถือหุ้นสูงถึงร้อยละ 6.76 จากการตรวจสอบข้อมูลพบว่า เป็นสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ 2 ท่าน กล่าวคือ ท่านแรกถือหุ้นร้อยละ 3.51 ท่านที่สองถือหุ้นร้อยละ 3.25 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์ ที่กำหนดไว้ว่า ไม่ให้กรรมการตรวจสอบถือหุ้นเกินร้อยละ 5

(4) ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบพบว่า โดยเฉลี่ยในแต่ละบริษัทมีคณะกรรมการตรวจสอบจำนวน 1 คน เป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน หรือมีสัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินอยู่ที่ 41.53 เปอร์เซ็นต์ บางบริษัทไม่มีคณะกรรมการตรวจสอบท่านใดที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน หรือมีสัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน

เท่ากับ 0 เปอร์เซนต์ ในทางตรงกันข้ามบางบริษัทคณะกรรมการตรวจสอบมีความรู้ความชำนาญ เป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินสูงถึง 5 คน หรือมีส่วนหนึ่งของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินอยู่ที่ 100 เปอร์เซนต์

(5) ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วกรรมการตรวจสอบดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทมหาชนอื่นเพิ่มอีก 1 ตำแหน่ง (ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการ วัดจากจำนวนการดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการโดยเฉลี่ยในบริษัทมหาชนอื่น เนื่องจากการมีประสบการณ์สูง จะทำให้ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการในบริษัทอื่นเพิ่ม ดังนั้นจำนวนการดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทมหาชนอื่น จึงเป็นตัวชี้วัดถึงความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ) กรรมการตรวจสอบบางท่านไม่ได้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทอื่นอีก (นอกเหนือจากบริษัทที่ตนเป็นกรรมการตรวจสอบ) ในทางตรงกันข้ามกรรมการตรวจสอบบางท่านดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทอื่นอีกถึง 6 ตำแหน่ง อย่างไรก็ตามส่วนมากพบว่ากรรมการตรวจสอบมิได้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทมหาชนอื่นเพิ่มเติม

ตัวแปรควบคุม

(1) รายงานของผู้สอบบัญชีงวดที่แล้วในภาพรวม พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 307 บริษัท เคยได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (จากงวดที่แล้ว) อยู่ร้อยละ 20.50 (63 บริษัท) ในทางตรงกันข้าม มีกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง (จากงวดที่แล้ว) อยู่สูงถึงร้อยละ 79.50 (244 บริษัท)

(2) อัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ 0.08 แสดงว่าความสามารถในการทำกำไรยังคงเป็นบวก แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า บางบริษัทมีอัตราส่วนทางการเงินนี้ติดลบอยู่ที่ 4.41 ทำให้ผู้ศึกษาต้องตรวจทานข้อมูลใหม่อีกรอบ ผลจากการตรวจทานพบว่า เป็นบริษัทที่อยู่ในกลุ่มพื้นฟูกิจการ ดังนั้นจึงมีผลขาดทุนอย่างมหาศาล ในทางตรงกันข้ามบางบริษัทมีอัตราส่วนทางการเงินนี้อยู่สูงถึง 0.58 อย่างไรก็ตามส่วนมากมีอัตราส่วนทางการเงินนี้อยู่ที่ 0.11 ซึ่งก็ยังคงเป็นบวก

(3) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ 0.54 เท่า เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่าบางบริษัทมีอัตราส่วนทางการเงินนี้อยู่ที่ 0.01 เท่า ซึ่งต่ำมาก แสดงว่ามีความเสี่ยงทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ ในทางตรงกันข้ามบางบริษัทมีอยู่สูงถึง 10.80 เท่า แสดงว่ามีความเสี่ยงทางการเงินอยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตามส่วนมากมีอัตราส่วนทางการเงินนี้อยู่ที่ 0.18 เท่า

(4) จากพิจารณาสถานภาพการผิมนัดชำระหนี้ในภาพรวม พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 307 บริษัท มีการผิมนัดชำระหนี้ร้อยละ 12.70 (39 บริษัท) ในทางตรงกันข้ามมีอยู่ร้อยละ 87.30 (268 บริษัท) ที่มิได้มีการผิมนัดชำระหนี้

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายงานของผู้สอบบัญชี

จากการจำแนกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 307 บริษัท พบว่า มีจำนวน 83 บริษัทได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และ 224 บริษัท ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายงานของผู้สอบบัญชีโดยจำแนกตามตัวแปร สามารถสรุปได้ว่า

ตัวแปรที่สนใจศึกษา ในรายงานแต่ละประเภทพบว่า (1) คณะกรรมการตรวจสอบของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป มีความเป็นอิสระต่ำกว่า คณะกรรมการตรวจสอบของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ($p < 0.05$) (2) คณะกรรมการตรวจสอบของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินต่ำกว่า กิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ($p < 0.05$) และ (3) คณะกรรมการตรวจสอบของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป มีความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการต่ำกว่า กิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ($p < 0.05$) ในทางตรงกันข้ามพบว่า (1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบและ (2) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบทั้งของกิจการที่ได้รับ / ไม่ได้รายงานแบบที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$)

ตัวแปรควบคุม ในรายงานแต่ละประเภทพบว่า (1) ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นซ้ำแบบเดิม กล่าวคือ หากงวดที่แล้วได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป งวดปัจจุบันก็มีแนวโน้มสูงที่จะได้รับรายงานประเภทเดียวกัน ($p < 0.05$) (2) อัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ($p < 0.05$) (3) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป สูงกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ($p < 0.05$) และ (4) สัดส่วนการผิมนัดชำระหนี้ของกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป สูงกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ($p < 0.05$)

จากที่กล่าวมาคือผลสรุปผลการวิจัยเบื้องต้นจากการวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ลำดับต่อไปจะเป็นการนำเสนอบทสรุปและอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี โดยจำแนกตามสมมติฐานการวิจัย รวมถึงผลการทดสอบในภาพรวม โดยมีเนื้อหาสาระดังนี้

6.1.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี

สมมติฐานการวิจัยที่ 1

ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบว่าจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ และเพื่อเป็นการปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า “จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป”

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกในตัวแบบที่ 1 เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1 พบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์กับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยดังกล่าว

สมมติฐานการวิจัยที่ 2

ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบว่าความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ และเพื่อเป็นการตอบปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า “สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป”

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกในตัวแบบที่ 2 เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2 พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มี

ความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยดังกล่าว

สมมติฐานการวิจัยที่ 3

ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบว่าสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ และเพื่อเป็นการตอบปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า “สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป”

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกในตัวแบบที่ 3 เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3 พบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความความสัมพันธ์กับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยดังกล่าว

สมมติฐานการวิจัยที่ 4

ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบว่าองค์ประกอบด้านความรู้ความชำนาญด้านการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ และเพื่อเป็นการตอบปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า “สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป”

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกในตัวแบบที่ 4 เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 4 พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัยที่ 5

ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบว่าความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ และเพื่อเป็นการตอบปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า “ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป”

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกในตัวแบบที่ 5 เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 5 พบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความความสัมพันธ์กับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยดังกล่าว

ผลการทดสอบในภาพรวม

เพื่อเป็นการยืนยัน (Confirm) ว่าผลการวิจัยที่ได้รับจากตัวแบบที่แยกตัวแปรเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบออกจากกันให้ผลไม่แตกต่างกันกับตัวแบบที่รวมตัวแปรไว้ด้วยกัน ผู้วิจัยจึงนำตัวแบบที่ 6 มาทดสอบเพิ่มเติม ผลการทดสอบที่ได้พบว่า **สอดคล้อง**กับผลการวิจัยที่ได้จากตัวแบบที่ 1 ถึงตัวแบบที่ 5 กล่าวคือ (1) สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ และ (2) สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ในทางตรงกันข้ามพบว่า (1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (2) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ และ (3) ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$)

ดังนั้นในภาพรวมสามารถสรุปได้ว่า เมื่อไหร่ก็ตามที่คณะกรรมการตรวจสอบมีความเป็นอิสระสูง รวมถึงมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินอยู่ในระดับสูง เมื่อนั้นผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป หรือมีความสัมพันธ์กันในเชิงผกผันนั่นเอง

ตามที่ได้กล่าวไว้ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรมว่า คณะกรรมการตรวจสอบจะทำการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอบบัญชีมีการปฏิบัติงานอย่างเต็มความรู้ความสามารถ หรือปฏิบัติงานด้วยความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งทำหน้าที่ปกป้องให้ผู้สอบบัญชีมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวอาจทำให้ผู้สอบบัญชีได้ตรวจสอบรายงานทางการเงินด้วยความถูกต้อง ครบถ้วน ตรงตามประเด็นหรือตรงตามแผนการตรวจสอบที่ออกแบบไว้ จากกระบวนการดังกล่าวจะส่งผลต่อการพิจารณาหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีต่อไป และจากการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชี ทำให้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้อาจจะมองข้ามตัวแปรที่อาจมีความสัมพันธ์กับความน่าจะเป็นที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพยายามที่จะลดความเสี่ยงให้เหลือน้อยที่สุด ด้วยการควบคุมตัวแปรที่คิดว่าจะมีความสัมพันธ์กับโอกาสหรือความน่าจะเป็นที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ผลสรุปการวิจัยนำเสนอในประเด็นถัดไป

ผู้วิจัยไม่ได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยสำหรับการทดสอบตัวแปรควบคุมเนื่องจากมิได้เป็นตัวแปรที่สนใจศึกษา เพียงแต่ต้องการนำมาวิเคราะห์และยืนยันว่าองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี สำหรับกลุ่มของตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมผลการวิจัยประกอบด้วย (1) รายงานของผู้สอบบัญชีงวดที่แล้ว (2) อัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ (3) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม และ (4) การผิมนัดชำระหนี้ ผลการวิจัยพบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตทุกตัวแปร กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้า (1) กวดที่แล้วลูกค้าได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (2) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์อยู่ในระดับสูง และ (3) ถ้าลูกค้ามีการผิมนัดชำระหนี้ ในทางตรงกันข้ามผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าอัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิอยู่ในระดับสูง

เนื่องจากว่าการศึกษาเป็นไปในลักษณะของการทดสอบในเชิงของความสัมพันธ์ (Association) ซึ่งไม่ใช่เป็นการทดสอบในเชิงของเหตุและผล (Causation) ดังนั้นในการวิเคราะห์หรือตีความผลการวิจัยจึงพิจารณาในเชิงของความสัมพันธ์เท่านั้น

อนึ่ง ผลการวิจัยไม่สามารถอ้างอิงได้กับ คณะกรรมการตรวจสอบที่มีได้มีการปฏิบัติหน้าที่ในบริษัทจดทะเบียน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจากมีความแตกต่างต่างในเชิงโครงสร้างขององค์กร การจัดสายงาน หรืออำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ เป็นต้น

ประการสุดท้ายคือ ข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา โดยเฉพาะข้อมูลด้านความเป็นอิสระ และความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน เนื่องจากบางบริษัทไม่ระบุว่ากรรมการตรวจสอบมาจากกรรมการบริหารหรือกรรมการอิสระหรือกรรมการภายนอก ทำให้เกิดความคลุมเครือในการตีความ รวมทั้งข้อมูลด้านความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบบางบริษัทก็ได้เปิดเผยอย่างชัดเจน กล่าวคือบางท่านอาจจะมีความรู้ทางด้านนี้ แต่เนื่องจากมิได้เป็นวุฒิการศึกษาสูงสุด จึงมิได้เปิดเผยไว้ ในทางตรงกันข้าม เปิดเผยเฉพาะวุฒิการศึกษาสูงสุดซึ่งอาจจะเป็นความรู้สาขาอื่นที่ไม่ใช่การบัญชีหรือการเงิน อย่างไรก็ตามผู้วิจัยแก้ปัญหานี้ด้วยการศึกษาข้อมูลในอดีตของคณะกรรมการตรวจสอบว่าเคยดำรงตำแหน่งที่เกี่ยวข้อง หรือเคยได้รับประกาศนียบัตรทางการบัญชีหรือการเงิน หรือเป็นผู้สอบบัญชี หรือไม่ รวมทั้งยืนยันความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลด้วยการนำไปเปรียบเทียบกับผู้วิจัยท่านอื่น ที่ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ โดยมีตัวแปรที่ศึกษาร่วมกันและศึกษาในช่วงเวลาเดียวกัน กระบวนการดังกล่าวทำให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์มากที่สุด ก่อนที่จะนำมาประมวลผลและสรุปผลการวิจัย

6.2 ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จึงทำให้ผู้วิจัยวิเคราะห์และตีความจากผลการวิจัยที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเพียงด้านเดียว และถ้าหากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ควบคู่ไปด้วย อาจทำให้เกิดมุมมองใหม่ ๆ ในการนำเสนอผลการวิจัย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยจะขอเสนอแนะประเด็นหรือข้อคิดที่ได้จากการวิจัยโดยอิงกับผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษานี้เท่านั้น และแบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

6.2.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

(1) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ ความเป็นอิสระถือว่าเป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะกรรมการตรวจสอบปฏิบัติงานด้วยความมีประสิทธิภาพ เพราะการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบมิใช่เป็นเพียงการจัดตั้งขึ้นให้ครบตามข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์เท่านั้น หากแต่เป็นการจัดตั้งขึ้นเพื่อเข้ามาดูแลงานด้านการกำกับดูแลกิจการให้ถูกต้อง

โปร่งใส จากการศึกษาของศนิพร จันทรสถาพร (2546) พบว่ามีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบที่มาจากกรรมการบริหารและกรรมการจากภายนอกอื่นๆ รวมอยู่ด้วยถึงร้อยละ 12.50 จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่ายังมีคณะกรรมการตรวจสอบที่ขาดความเป็นอิสระอยู่บ้าง ทั้งที่ข้อกำหนดเกี่ยวกับความเป็นอิสระนี้เป็นข้อกำหนดที่ตลาดหลักทรัพย์ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นข้อกำหนดเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อกระบวนการกำกับดูแลกิจการที่ดี อย่างไรก็ตามมีผู้กล่าวไว้ว่า ความเป็นอิสระอาจจะเป็นข้อกำหนดที่ระบุในกระดาษเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้วยากที่จะระบุหรือชี้ชัดลงไปว่าคณะกรรมการตรวจสอบท่านใดมีความเป็นอิสระบ้าง ดังนั้นจึงเสนอแนะให้กิจการควรกำหนดองค์ประกอบด้านความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความชัดเจนที่เป็นรูปธรรม มิใช่เฉพาะข้อกำหนดที่ระบุไว้แต่ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ ข้อกำหนดด้านความเป็นอิสระควรจะทำให้มีความสำคัญกับความชัดเจนทางผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายให้มากที่สุด เนื่องจากความเป็นอิสระเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คณะกรรมการตรวจสอบปฏิบัติงานด้วยความมีประสิทธิผล หากคณะกรรมการตรวจสอบขาดความเป็นอิสระ ย่อมหมายความว่าประสิทธิผลของคณะกรรมการตรวจสอบย่อมลดน้อยถอยลง เนื่องจากมีผลประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้แต่ละบริษัทแต่งตั้งคณะกรรมการสรรหา¹³ ขึ้นมาภายในบริษัท ทั้งนี้เพื่อทำหน้าที่เลือกสรรคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง เนื่องจากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นแล้วว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระจะสามารถส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี และทำให้ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

(2) ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน ตามที่ได้กล่าวมาตลอดว่าบทบาทหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของคณะกรรมการตรวจสอบคือการสอบทานรายงานทางการเงินของกิจการให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น แต่จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่าบางบริษัทมีคณะกรรมการตรวจสอบที่ไม่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินเลย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ากิจการเหล่านั้นจะมีระบบการสอบทานรายงานทางการเงินที่ไม่ดี เพียงแต่เสนอว่าในกระบวนการสรรหาคณะกรรมการตรวจสอบเพื่อที่จะมาดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการตรวจสอบของกิจการ ก็ควรที่จะพิจารณาถึงความหลากหลายทางความรู้ความสามารถของคณะกรรมการตรวจสอบควบคู่ไปกับความเป็นอิสระ ดังนั้นจึงเสนอแนะว่ากิจการควรที่จะมีคณะกรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 1 คน เป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน แม้ว่าจะตลาดหลักทรัพย์จะไม่ได้กำหนดไว้ แต่ตามแนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบก็ควรจะเป็นเช่นนั้น เนื่องจากจะเป็นผลดีต่อกิจการเอง อนึ่ง

¹³ เสนอแนะสำหรับบริษัทที่ยังไม่มีคณะกรรมการสรรหา

งานวิจัยในอดีตสะท้อนให้เห็นว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินจะสามารถตั้งคำถามหรือประเด็นทางด้านการเงินการบัญชีได้อย่างลึกซึ้ง หรือมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลให้กิจการเลือกใช้หลักการบัญชีที่ถูกต้องตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป และยังเอื้อประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารกับผู้สอบบัญชีภายนอกให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น หรือถ้าหากกิจการไม่สามารถสรรหาคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินได้ ก็อาจจะจัดให้มีการอบรมความรู้ด้านนี้ให้กับคณะกรรมการตรวจสอบภายหลังการดำรงตำแหน่งในระยะเวลาที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า แต่ละบริษัทควรจะแต่งตั้งคณะกรรมการสรรหาขึ้นมาภายในบริษัท ทั้งนี้เพื่อเลือกสรรคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน เช่นเดียวกันกับประเด็นความเป็นอิสระ เนื่องจากงานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องดังกล่าว จะสามารถส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี และทำให้ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

อีกหนึ่งการที่แต่ละบริษัทมีคณะกรรมการสรรหา จะทำให้ได้คณะกรรมการตรวจสอบที่มีองค์ประกอบครบถ้วน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และจะเป็นผลดีต่อภาพลักษณ์ของบริษัทอีกประการหนึ่ง

(3) การจัดเก็บและรวบรวมระบบสารสนเทศของตลาดหลักทรัพย์ ควรมีการเปิดเผยสารสนเทศของคณะกรรมการตรวจสอบให้ละเอียดและชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของบริษัท เป็นประโยชน์ต่อการนำระบบสารสนเทศดังกล่าวไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต อันจะเป็นการเสริมสร้างให้เกิดการทำวิจัยกันอย่างกว้างขวางเนื่องจากขาดอุปสรรคและข้อจำกัดด้านระบบสารสนเทศออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเปรียบเทียบกับสารสนเทศของต่างประเทศ จะมีความสมบูรณ์ครบถ้วนมากกว่าสารสนเทศของประเทศไทย ดังนั้นข้อเสนอแนะนี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

6.2.2 ข้อเสนอแนะของการศึกษาต่อในอนาคต

(1) ผู้ศึกษาท่านอื่นอาจทำการศึกษาโดยรวมตัวแปรด้านความเป็นอิสระและด้านความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินไว้ด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อทดสอบว่าตัวแปรที่นำมารวมกันแล้วนั้นจะยังคงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่

เนื่องจากผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษานี้ให้ผลไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ไม่ว่าจะประกอบด้านความเป็นอิสระ หรือองค์ประกอบด้านความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินล้วนต่างก็มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้อาจนำตัวแปรดังกล่าวไปศึกษาในประเด็นของความสัมพัทธ์ระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร

(2) การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเฉพาะตัวแปรเกี่ยวกับ (1) จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ (2) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ (3) สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ (4) ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ และ (5) ความรู้ความชำนาญด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ ในอนาคตผู้ศึกษาท่านอื่น อาจทำการวิเคราะห์ปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติมไม่ว่าจะเป็นการศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรม หรือสัมภาษณ์ คณะกรรมการตรวจสอบ หรือผู้สอบบัญชี ตลอดจนบุคคลที่ปฏิบัติงานร่วมกับคณะกรรมการตรวจสอบ ทั้งนี้เพื่อค้นหาตัวแปรใหม่ๆ ที่อาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกรายงานของผู้สอบบัญชี นอกจากนี้ผู้วิจัยอื่นอาจขยายการวิเคราะห์ออกไปจากการศึกษานี้ อาทิ การจัดประเภทของรายงานผู้สอบบัญชีให้มีความหลากหลายมากกว่าการศึกษานี้ หรืออาจจะขยายกลุ่มตัวอย่างด้วยการเพิ่มจำนวนปีที่ศึกษา เนื่องจากจะทำให้เห็นภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา มิได้เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในเพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น และเชื่อว่าผลการวิจัยที่ได้จะช่วยยืนยันบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลกิจการได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

(3) ผู้ศึกษาท่านอื่นอาจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้านอื่นๆ ของคณะกรรมการตรวจสอบที่นอกเหนือจากความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้สอบบัญชี อาทิ การมีส่วนร่วมในการควบคุมภายใน การมีส่วนร่วมในระบบการควบคุมด้านคอมพิวเตอร์ การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) การมีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณและประมาณการ เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวปรากฏในรายงานประจำปี คณะกรรมการตรวจสอบจึงมีความจำเป็นในการสอบทานเกณฑ์ในการจัดทำงบประมาณและประมาณการดังกล่าว หรืออาจเป็นการศึกษาบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในอนาคตของคณะกรรมการตรวจสอบ โดยเฉพาะในความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2544. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล เวอร์ชัน 7-10 พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซี เค แอนด์ เอส โฟโต้ สตูดิโอ.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2545. การวิเคราะห์สถิติเพื่อธุรกิจ : สถิติเพื่อการตัดสินใจทางธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2546. การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด.
- การคลัง, กระทรวง, สำนักวิจัยสภาพกิจและหลักทรัพย์ของรัฐ. 2543. ระเบียบเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี การตรวจสอบภายใน หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติของคณะกรรมการตรวจสอบในรัฐวิสาหกิจ และพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543. (ม.ป.ท.).
- จินตนา เพ็ชรนิล. 2547. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบภายใน. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจริญ เจษฎาวัลย์. 2543. กระบวนการกำกับกิจการที่ดีเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบ. กรุงเทพมหานคร: พอดี.
- เจริญ เจษฎาวัลย์. 2543. การบริหารการตรวจสอบภายในกับ Audit committee. กรุงเทพมหานคร: พอดี.
- ณรงค์ ปรีดานันท์. 2540. คณะอนุกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee). ในการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศครั้งที่ 15, หน้า 75 – 87.
- ณัฐฐา บุรุษนารีรัตน์. 2545. การประมาณค่าพารามิเตอร์ของตัวแบบถดถอยโลจิสติกด้วยวิธีความควรจะเป็นสูงสุดแบบอะซิมโตติกและวิธีมอนติคาร์โล. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2536. ประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง คุณสมบัติของกรรมการที่เป็นอิสระ.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2541. แนวทางการปฏิบัติการตรวจสอบภายใน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บุญศิริการพิมพ์.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2542. แนวปฏิบัติของคณะกรรมการตรวจสอบ. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร : บุญศิริการพิมพ์.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2542. ประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง คุณสมบัติและขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ (ฉบับที่ 1).

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2544. การสำรวจเรื่อง คณะกรรมการตรวจสอบ ความคาดหวังที่เพิ่มและความรับผิดชอบที่ขยาย. (ม.ป.ท.).

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2544. สำรวจความคิดเห็นเรื่อง ปัญหาและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบในประเทศไทย. การสำรวจเรื่องคณะกรรมการตรวจสอบ (มกราคม).

นนทพล นิมสมบุญ. คณะกรรมการตรวจสอบ – ทางเลือกเพื่อทางรอด. 2540. ในการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศครั้งที่ 15, หน้า 65 – 74.

นวพร พงษ์ตันสกุล. 2546. โครงสร้างการเป็นเจ้าของและคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, สมาคม. มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 700 รายงานของผู้สอบบัญชีต่อกรรมการเงิน.

ผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย, สมาคม (ส.ต.ท.). 2546. เอกสารเพื่อศึกษาเพิ่มเติม ประกอบการสัมมนาหัวข้อ “เส้นทางสู่การกำกับดูแลกิจการที่ดี”. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

ศนิพร จันทรสถาพร. 2546. ปัจจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความสัมพันธ์กับควมมีประสิทธิภาพในการกำกับดูแลกิจการ: มุมมองของผู้ตรวจสอบภายใน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สังเวียน อินทวิชัย. 2545. “รวมบทความการกำกับดูแลกิจการที่ดี” ของศาสตราจารย์สังเวียน อินทวิชัย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2545. การใช้สถิติในงานวิจัยอย่างถูกต้องและได้มาตรฐานสากล. กรุงเทพมหานคร: เฟื่องฟ้า พริ้นติ้ง.

สมิตตา หนูนักดี และอมรรัตน์ ศรีวชิรานนท์. 2540. คณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committees). ในการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศครั้งที่ 15, หน้า 89 – 97.

อุไรวรรณ อมรมิต. 2547. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Logistic Regression: ทางเลือกของการวิเคราะห์ความเสี่ยง [Online] แหล่งที่มา:

http://www.utcc.ac.th/devisions/academicaffairs/23rd/May_Aug/theme2nd.htm

ฤกษ์ฤทธิ เพชรอรกุล. 2544. การกำกับดูแลกิจการที่ดี: ศึกษาในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของกรรมการตรวจสอบบริษัทจดทะเบียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Abbott, L. J., and Parker, S. 2000. Auditor Selection and Audit Committee Characteristics. Auditing: A Journal of Practice & Theory 19 (Fall): 47 – 66.

Allison, D. L. 1994. Internal auditors and audit committees. Internal Auditor 51 (February): 50 – 55.

American Institute of Certified Public Accountants. 2003. SEC Final Rule on Audit Committee Financial Experts [Online] Available from: <http://www.aicpa.org/audcommctr/toolkits/19.htm>

Bamber, E. M., Bamber, L. S., and Schoderbek. 1993. Audit Structure and Other Determinants of Audit Report Lag: An Empirical Analysis. Auditing: A Journal of Practice & Theory 12 (Spring): 1-23.

Beasley, M. S. 1996. An Empirical Analysis of the Relation Between the Board of Director Composition and Financial Statement Fraud. The Accounting Review 71 (October): 443 – 465.

Beasley, M. S., Carcello, J. V., Hermanson, D. R., and Lapides, P. D. 2000. Fraudulent Financial Reporting: Consideration of Industry Traits and Corporate Governance Mechanisms. Accounting Horizons 75 (December): 441 – 454.

Behn, B. K., Kaplan, S. E., and Krumwiede, K. R. 2001. Further Evidence on the Auditor's Going-Concern Report: The Influence of Management Plans. Auditing: A Journal of Practice & Theory 20 (March): 13-28.

Benston, G., J. and Hartgraves, A., L. 2002. Enron: what happened and what we can learn from it. Journal of Accounting and Public Policy 21 (Summer): 105 – 127.

Blay, A. D., and Gieger, M. A. 2001. Market Expectation for First-Time Going-Concern. Journal of Accounting, Auditing & Finance 16 (Summer): 209-226.

- Blue Ribbon Committee (BRC). 1999. Report and Recommendations of the Blue Ribbon Committee on Improving the Effectiveness of Corporate Audit committees. New York: New York Stock Exchange.
- Bradbury, M., E. 1990. The Incentives for Voluntary Audit Committee Formation. Journal of Accounting and Public Policy 9: 19 – 36.
- Braiotta, L. 2002. Audit Committee Responsibilities: Lessons from Enron. [Online] Available from: <http://www.smartpros.com/x33341.xml>
- Carcello, J. V., and Neal, T. L. 2003. Audit Committee Characteristics and Auditor Dismissals following “New” Going-Concern Reports. THE ACCOUNTING REVIEW 78 (January) : 95-117.
- Carcello, J. V., and Neal, T. L. 2003. Audit Committee Independent and Disclosure: choice for financially distressed firms. Auditing: A Journal of Practice & Theory 11 (October): 289-299.
- Carcello, J. V., and Neal, T. L. 2000. Audit Committee Composition and Auditor Reporting. Accounting Review 75 (October): 453 - 467.
- Carcello, J. V., and Palmrose, Z-V. 2003. Auditor Litigation and Modified Reporting on Bankrupt Clients. THE ACCOUNTING REVIEW 78 (January): 6-20.
- Carcello, J. V., Hermanson, D. R., and Huss, H. F. 1995 Temporal Changes in Bankruptcy- Related Reporting. Auditing: A Journal of Practice & Theory 14 (Fall): 133-143.
- Carcello, J. V., Hermanson, D. R., and Neal, T. L. 2002. Disclosures in Audit Committee Charters and Reports. Accounting Horizons 16 (December): 291 – 304.
- Chen, C. J. P., Chen, S., and Su, X. 2001. Profitability Regulation, Earnings Management, and Modified Audit Opinions: Evidence from China. Auditing: A Journal of Practice & Theory 20 (September): 9-30.
- Chen, K. C. W., and Church, b. K. 1992. Default on Debt Obligations and the Issuance of Going-Concern Opinions. Auditing: A Journal of Practice & Theory 11 (Fall): 30-49.

- Chow, C. W., and Rice, S. J. 1982. Qualified Audit Opinions and Auditor Switching. THE ACCOUNTING REVIEW 57 (April): 326-335.
- Collier, P., A. 1993. Factors affecting the voluntary formation of audit committees in major UK listed companies. Accounting and Business Research 23: 421 – 430.
- Collier, P., and Gregory, A. 1999. Audit Committee Activity and Agency Costs. Journal of Accounting and Public Policy 18: 311 - 332.
- Craft, R. K. 2004. Violations of Classical Assumptions and Other Issues in Applied Econometrics. [Online] Available from: http://www.suu.edu/faculty/craft/EC4260/Syl_S04.pdf [2004, September 21]
- Davidson; Brad A., Ebersole, and Clarence. 2000. Improving the effectiveness of audit committee. Bank Accounting & Finance (Economy Publications PLC) 14 (Fall): 39-45.
- Deli, D. N., and Gillan, S., L. 2000. On the demand for independent and active audit committees. Journal of Corporate Finance 6 (September): 427 – 445.
- Deloitte Touche Tohmatsu. 2003. Audit Committee Financial Expert Designation and Disclosure Practices Survey. (Online) Available from: <http://www.deloitte.com/dtt/budget/0,1004,sid%253D21572%2526cid%253D43090,00.html>
- DeZoort, F. T., and Salterio, S. E. 2001. The Effects of Corporate Governance Experience and Financial - Reporting and Audit Knowledge on Audit Committee Members' Judgments. Auditing: A Journal of Practice & Theory 20 (September): 31 - 47.
- DeZoort, F. T., Hermanson, D. R., Archambeault, D. S., and Reed, S., A. 2002. Audit Committee Effectiveness: A Synthesis of The Empirical Audit Committee Literature. Journal of Accounting Literature 21: 38 – 75.
- Draper, N. R., and Smith, H. 1998. Applied Regression Analysis. 3 rd Edition. n.d.: JOHN WILEY & SONS.
- Eichenseher, J. and Shields, D. 1985. Corporate director liability and monitoring preferences. Journal of Accounting and Plublic Policy 4: 13 – 31.
- Firth, M. 1980. A note on the impact of audit qualification on lending and credit

- decisions. Journal of Banking & Finance 4 (September): 257- 267.
- Geiger, M. A., Raghunandan, K., and Rama, D. V. 1998. Going-concern audit report recipients before and after SAS No. 59. National Public Accountant 43 (October): 117-139.
- Geiger, M. A., and Rama, D. 2003. Audit Fees, Nonaudit Fees, and Auditor Reporting on Stressed Companies. Auditing: A Journal of Practice & Theory 12 (September): 53-69
- Goodwin, J. 2003. The Relationship Between the Audit Committee and the Internal Audit Function: Evidence from Australia and New Zealand. International Journal of Auditing 7 (November): 263 – 278.
- Gupta, V. 2000. Regression explained in simple terms. [Online] Available from: http://www.sci.csuhayward.edu/~esuess/Links/Software/RegressionExplained/regression_explained.doc
- Guy, D. M., and Burke, F. M. 2001. Characteristics of Effective Audit Committee Members. [Online] Available from: http://www.boardmember.com/network/index.pl?section=1143&article_id=10944&show=article
- Johnson, H. J. (n.d.) The relationship between internal auditing and the audit committee: A tool for mitigating risk. [Online] Available from: http://www.theiia.org/iia/index.cfm?doc_id=376
- Jones, F. L. 1996. The information contents of the auditors's going concern evaluation. Journal of Accounting and Public Policy 15 (Spring): 1-27.
- Klein, S., and Thronson, M. 2002. Best Practices For Audit Committee After Enron. [Online] Available from: http://www.wib.org/wb_articles/corp_gov_dec02/best_pract_dec02.htm
- Kleinbaum, D. G., Kupper, L. L., Muller, K. E., and Nizam, A. 1998. Applied Regression Analysis and Other Multivariable Methods. 3 rd Edition. Duxbury Press.

- Knapp, M. C. 1987. An Empirical Study of Audit Committee Support for Auditors Involved in Technical Disputes with Client Management. THE ACCOUNTING REVIEW 62 (July): 578-588.
- Lightle, S. S., and Bushong, J. G. 2000. The Role of Internal Audit in the Effort to Improve Audit Committee Effectiveness. The Ohio CPA Journal (October – December): 39 – 43.
- Mckeown, J. C., Muchler, J. F., and Hopwood, W. 1991. Towards an explanation of auditor failure to modify the audit opinions of bankrupt companies. Auditing: A Journal of Practice & Theory 10 (Supplement): 1-13.
- McMullen, D. A. 1996. Audit Committee Performance: An Investigation of the Consequences Associated with Audit Committees. Auditing: A Journal of Practice & Theory 15 (Spring): 87 – 103.
- McMullen, D. A., and Raghunandan, K. 1996. Enhancing audit committee effectiveness. Journal of Accountancy 182 (August): 78 - 81.
- Menon, K., and Williams, J. D. 1994. The Use of Audit Committee for Monitoring. Journal of Accounting and Public Policy 13: 121 - 139.
- Michael E. and Bradbury. 1990. The Incentives for Voluntary Audit Committee Formation. Journal of Accounting and Public Policy 9: 19 – 36.
- Morrison and Foerster. 2004. What Public Companies Need to Know About Sarbanes-Oxley. [Online] Available from: <http://www.mofo.com/practice/sarbanes.cfm>
- Mutchler, J. F. 1984. Auditors' Perceptions of the Going-Concern Opinion Decision. Auditing: A Journal of Practice & Theory 3 (Spring): 17-30.
- Mutchler, J. F. 1985. A Multivariate Analysis of the Auditor's Going-Concern Opinion Decision. Journal of Accounting Research 23 (Autumn): 668-682.
- Nilanjana Palat. 2004. Internal Audit's Impact on Audit Committee Effectiveness. [Online] Available from:
<http://www.audit.executiveboard.com/Images/ADR/PDF/ADR1NPC02.pdf>
- Pincus, K., Rusbarsky, M., and Wong, J. 1989. Voluntary formation of corporate audit committees among NASDAQ firms. Journal of Accounting and Public Policy 8 (4): 239 – 265.

- Protiviti Inc. 2004. The Expanded Responsibilities of the Audit Committee: A New Mandate. [Online] Available from: http://www.boardmember.com/network/index.pl?section=1097&article_id=11808&show=article
- Raghunandan, K., Rama, D. V., and Scarbrough, D. P. 1998. Accounting and Auditing Knowledge Level of Canadian Audit Committees: Some Empirical Evidence. Journal of International Accounting, Auditing & Taxation 7 (2): 181 – 194.
- Raghunandan, K., Read, W. J., and Rama, D. V. 2001. Audit Committee Composition, “Gray Directors,” and Interaction with Internal Auditing. Accounting Horizons 15 (June): 105-118.
- Reinstein, A., and Gabhart, D. R. 1987. The Internal Auditor’s Role in Public Sector Audit Committees. Public Budgeting & Finance (Summer): 72 – 80.
- Reitner, B., and Stuart, J. 2002. The Audit Committee after Enron. [Online] Available from: http://www.wib.org/wb_articles/dir_apr02/audit_apr02.htm
- Scarbrough, D. P., Rama, D. V., and Raghunandan, K. 1998. Audit Committee Composition and Interaction with Internal Auditing: Canadian Evidence. Accounting Horizons 12 (March): 51 - 62.
- Sweeney, P., and Vallario, C., W. 2002. NYSE sets audit committee on new road. Journal of Accountancy (November): 51 – 59.
- Vicknair, D., Hickman, K., and Carners, K. C. 1993. A Note on Audit Committee Independence: Evidence from the NYSE on “Grey” Area Directors. Accounting Horizons 7 (March): 53 – 57.
- Wagner, J., K. 2004. Audit Committees and Internal Auditors: A Veteran View. [Online] Available from: http://www.theiia.org/iia/index.cfm?doc_id=1417 [2004, April 5]

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

สัญญาณเตือนภัยของการรายงานทางการเงินที่สำคัญ

1. รูปแบบการทำธุรกิจมีความซับซ้อนทำให้ยากแก่การเข้าใจและไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในเชิงปฏิบัติ
2. มีรายการขนาดใหญ่หลายรายการเกิดขึ้นในนาที่สุดท้ายของรายงานประจำไตรมาสหรือรายงานประจำปี ซึ่งมีผลกระทบต่อรายได้อย่างมีนัยสำคัญ
3. การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีเนื่องมาจากความเห็นไม่ตรงกันทางการบัญชีหรือการสอบบัญชี (เช่น ผู้สอบบัญชีคนใหม่เห็นด้วยกับฝ่ายจัดการ ขณะที่คนเดิมไม่เห็นด้วย)
4. การเผยแพร่ข่าวหรือการติดต่อสื่อสารกับผู้ถือหุ้นในลักษณะที่ดีเกินจริงและในขณะเดียวกันผู้จัดการใหญ่ก็ทำตัวเป็นนักเทศน์ โหมน้ำวนักลงทุนให้เชื่อมั่นในแนวโน้มการเติบโตในอนาคต
5. ผลการดำเนินงานทางการเงิน “ดีกว่าจะเป็นจริง” หรือดีกว่าคู่แข่งอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่การประกอบกำไรไม่ได้แตกต่างกันมากนัก
6. สถานที่ประกอบธุรกิจมีการกระจายอย่างกว้างขวาง โดยมีการจัดการแบบกระจายอำนาจและมีระบบการรายงานภายในไม่ดีพอ
7. ข้อเท็จจริงตามงบการเงินกับบทรายงานและการวิเคราะห์ของฝ่ายบริหารและสารจากประธานกรรมการ “สวยหรู” เกินกว่าที่งบการเงินรับประกัน
8. กรรมการผู้จัดการใหญ่และหัวหน้าฝ่ายบัญชีและการเงินเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการตรวจสอบ โดยมีผู้ตรวจสอบภายในหรือผู้สอบบัญชีภายนอกเข้าร่วมทุกครั้ง
9. ผลการดำเนินงานที่รายงานกับที่วางแผนไว้ใกล้เคียงกันมากหรือเท่ากันพอดี เช่น ผลการดำเนินงานจริงเท่ากับงบประมาณเสมอหรือผู้จัดการที่มีโอกาสได้รับโบนัส 100 % เสมอ
10. ฝ่ายจัดการหรือผู้สอบบัญชีตอบคำถามเรื่องงบการเงินด้วยความลังเล คลุมเครือและหรือคำตอบไม่ชัดเจน
11. ฝ่ายจัดการกับผู้สอบบัญชีมีทัศนคติแตกต่างกันบ่อย ๆ
12. ยอดขายส่วนใหญ่เกิดจากการมีรูปแบบการส่งสินค้าในสัปดาห์สุดท้ายหรือสุดท้ายของเดือนหรือไตรมาส
13. การปฏิบัติงานตรวจสอบภายในอยู่ภายใต้การจำกัดขอบเขต เช่น ผู้อำนวยการไม่มีช่องทางติดต่อสื่อสารกับกรรมการตรวจสอบโดยตรง

14. การเปลี่ยนแปลงที่ผิดปกติในงบดุลหรือการเปลี่ยนแปลงในแนวโน้มหรือความสัมพันธ์ที่สำคัญในงบการเงิน ตัวอย่างเช่น ยอดลูกหนี้โตเร็วกว่ายอดขายหรือเจ้าหน้าที่ได้รับชำระหนี้ล่าช้า
15. มีนโยบายการบัญชีที่ไม่ปกติในการรับรู้รายได้และขยายการรับรู้รายจ่ายออกไป (เช่น การรับรู้รายได้ก่อนที่จะมีการส่งสินค้า และตัดผ่อนรายจ่ายซึ่งโดยปกติควรถือเป็นรายจ่าย)
16. วิธีการบัญชีให้ความสำคัญกับรูปแบบมากกว่าเนื้อหา
17. หลักการ/วิธีปฏิบัติทางบัญชีของบริษัทแตกต่างจากอุตสาหกรรม
18. รายการปรับปรุงไม่ได้บันทึกจำนวนมาก และ/หรือเกิดขึ้นบ่อย ๆ ที่ตรวจพบในการตรวจสอบประจำปี
19. การตั้งสำรองเพื่อทำให้ตัวเลขกำไรสม่ำเสมอ ตัวอย่างเช่น การตั้งสำรองเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อรอไว้กลับรายการ
20. การเปลี่ยนแปลงประมาณการบ่อย ๆ และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีนัยสำคัญโดยไม่มีเหตุผลอธิบายเพื่อที่จะรายงานตัวเลขกำไรเพิ่มขึ้นหรือลดลง
21. ความล้มเหลวในการบังคับใช้ข้อพึงปฏิบัติทางจริยธรรมของบริษัท
22. การไม่เต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงระบบและกระบวนการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจสอบภายในและ/หรือผู้สอบบัญชี
23. มีรายการที่เกี่ยวข้องกันหลายครั้งโดยมีเงื่อนไขและลักษณะพิเศษตามมา

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างคำถามของคณะกรรมการตรวจสอบ

จุดมุ่งหมาย: เป็นเครื่องเตือนถึงเรื่องสำคัญที่กรรมการตรวจสอบควรอภิปรายร่วมกับฝ่ายจัดการผู้ตรวจสอบภายในและผู้สอบบัญชีภายนอก ในการสร้างความน่าเชื่อมั่นว่ากระบวนการจัดทำรายงานการเงินของบริษัทมีความสมเหตุสมผลและเชื่อถือได้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2544: 109-144)

1. คำถามของกรรมการต่อฝ่ายจัดการ

ความเสี่ยง

1. ท่านมีกระบวนการอะไรในการระบุความเสี่ยงทางธุรกิจที่สำคัญซึ่งจะมีผลกระทบต่อบริษัท
2. บริษัทมีความเสี่ยงทางธุรกิจหรือความเสี่ยงเกี่ยวกับงบการเงินหลัก ๆ ในเรื่องใด และท่านมีวิธีการอย่างไรที่จะติดตามความเสี่ยงเหล่านั้น
3. ความซับซ้อนของระบบทางการเงินก่อให้เกิดความเสี่ยงทางธุรกิจหรือความเสี่ยงทางการเงินที่ผิดปกติหรือไม่ และฝ่ายจัดการดำเนินการกับความเสี่ยงเหล่านั้นอย่างไร

การควบคุม

1. ท่านประเมินสภาพแวดล้อมของการควบคุมและระบบสารสนเทศทางธุรกิจที่สำคัญอย่างไร มีหลักเกณฑ์อะไรที่ใช้ในการประเมิน
2. มีข้อบกพร่องที่มีสาระสำคัญในระบบบัญชีหรือบุคลากรของฝ่ายบัญชีที่ควรจัดการบ้างหรือไม่ จะต้องทำการพัฒนาปรับปรุงในเรื่องใดและควรจะนำกระบวนการอะไรมาใช้เพื่อพัฒนาปรับปรุงสิ่งเหล่านี้
3. กระบวนการอะไรที่นำมาใช้ในการประเมินและทำให้มั่นใจว่าในความน่าเชื่อถือของระบบทางการเงินหรือระบบการปฏิบัติงานที่ผ่านการสอบทานแล้ว
4. ผู้สอบบัญชีภายนอกมีการระบุถึงข้อบกพร่องของการควบคุมหลัก ๆ หรือที่มีสาระสำคัญหรือไม่ หากมีฝ่ายจัดการมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวและมีแผนการ/ตารางเวลาเพื่อดำเนินการแก้ไขอย่างไร

กฎหมายและข้อกำหนด

มีพนักงานระดับบริหารที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นการเฉพาะในการเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกำหนดทางกฎหมายและหน่วยงานกำกับดูแลหรือไม่ มีความเสี่ยงอะไรที่สำคัญ จะระบุและจัดการกับความเสี่ยงจากการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ อย่างไร

การปฏิบัติทางจริยธรรม

1. ในระหว่างปีมีประเด็นความขัดแย้งทางผลประโยชน์ หรือการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามระเบียบ หรือการฝ่าฝืนการปฏิบัติทางจริยธรรมอื่น ๆ หรือไม่ มีวิธีการแก้ไขอย่างไรเกี่ยวกับความขัดแย้ง การปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง หรือการฝ่าฝืนดังกล่าว
2. มีการระบุถึงประเด็นที่ไม่ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่มีสาระสำคัญหรือที่อาจจะมีสาระสำคัญหรือไม่ ถ้ามี มีสถานการณ์เป็นอย่างไร และมีความเสี่ยงอะไรที่อาจเกิดขึ้น

งบการเงิน-วิธีการทางบัญชีที่เลือกใช้

1. ในระหว่างปีฝ่ายจัดการได้อธิบายร่วมกับผู้สอบบัญชีและผู้ตรวจสอบภายในถึงประเด็นอะไรที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับการรายงานทางการเงินและการตรวจสอบ
2. มีเรื่องสำคัญอะไรที่ต้องให้ดุลยพินิจ (เช่น การตั้งสำรองหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น มูลค่าของสินทรัพย์ การเปิดเผยหมายเหตุประกอบงบการเงิน) ซึ่งมีผลกระทบต่อบการเงินปีปัจจุบัน มีข้อควรพิจารณาอะไรที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขในเรื่องที่ต้องใช้ดุลยพินิจ และขอบเขตของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อผลลัพธ์ทางการเงินในอนาคตเป็นอย่างไร
3. ฝ่ายจัดการมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการไม่บันทึกรายการปรับปรุงซึ่งได้หยิบยกขึ้นมาอภิปรายกันในการตรวจสอบประจำปี ทำไมจึงไม่มีการบันทึกรายการเหล่านั้น
4. มีการตั้งสำรองที่สำคัญในงบดุลในจำนวนที่สูงเกินกว่าที่ควรจะเป็นอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ โปรดอภิปรายระดับและความเหมาะสมของการตั้งสำรอง มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนสำรองที่ตั้งไว้ในระหว่างปีจากไตรมาสหนึ่งไปยังอีกไตรมาสหนึ่งอย่างไร
5. ในช่วงสิ้นปีมีประเด็นที่มีสาระสำคัญซึ่งอาจมีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของวิธีการบัญชีและการรายงานในระหว่างปีหรือไม่ มีรายการปรับปรุงในช่วงสิ้นปีหรือไม่ ฝ่ายจัดการสามารถหลีกเลี่ยงการเกิดรายการปรับปรุงในอนาคตได้อย่างไร
6. อะไรที่ยังคงเป็นประเด็นหรือข้อที่ต้องคำนึงถึงซึ่งมีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อการดำเนินงานและ/หรือสถานการณ์ทางการเงินของบริษัทในอนาคต มีแผนการที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงในอนาคตเหล่านั้นอย่างไร

7. มีคุณภาพของรายงานทางการเงินและมีความเหมาะสมของหลักการบัญชีที่สำคัญโดยรวมอย่างไร
8. บริษัทมีทางเลือกวิธีการทางบัญชีในเรื่องอะไรบ้าง
9. ในระหว่างปีมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีหรือการใช้หลักการบัญชีที่สำคัญหรือไม่ ถ้ามีทำไมจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบต่อกำไรต่อหุ้นหรือตัววัดทางการเงินที่สำคัญอื่น ๆ อย่างไร
10. ในระหว่างปีมีการเปลี่ยนแปลงการจัดประเภทรายการทางบัญชีที่สำคัญหรือไม่ ถ้ามีทำไมจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบต่อกำไรต่อหุ้นหรือตัววัดทางการเงินที่สำคัญอื่น ๆ อย่างไร
11. มีนโยบายการรับรู้รายได้เป็นอย่างไร มีรายการที่บริษัทคิดว่าเป็นการรับรู้รายได้ในลักษณะที่เกินกว่าความเป็นจริงหรือไม่ ถ้ามี มีเหตุผลสนับสนุนอะไรสำหรับการเลือกวิธีการดังกล่าว บริษัทมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการรับรู้รายได้ซึ่งมีผลกระทบที่มีสาระสำคัญต่อการรายงานทางการเงินหรือไม่ ทำไมจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลง
12. มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับรายการหรือเหตุการณ์ที่สำคัญซึ่งมีลักษณะเหมือนกันในส่วนงานต่าง ๆ หรือประเทศต่าง ๆ หรือไม่ ถ้าไม่มี มีข้อยกเว้นและเหตุผลอะไรและผู้สอบบัญชีเห็นด้วยหรือไม่
13. ฝ่ายจัดการเชื่อว่าวิธีการทางบัญชีที่เลือกใช้ได้สะท้อนเนื้อหาทางเศรษฐกิจของรายการและกลยุทธ์ในการบริหารธุรกิจหรือไม่ ถ้าไม่ มีข้อยกเว้นอะไรและทำไมจึงยังมีข้อยกเว้นอยู่
14. มีการเปิดเผยหมายเหตุประกอบงบการเงินซึ่งอธิบายและขยายความเกี่ยวกับผลลัพธ์ทางการเงินของบริษัทอย่างเพียงพอหรือไม่
15. มีทางเลือกของการรายงานทางการเงินสอดคล้องกับลักษณะการวัดผลเป็นการภายในว่าบริษัทมีความคืบหน้าในการที่จะบรรลุเป้าหมายหรือไม่ มีความแตกต่างอะไร มีเหตุผลสนับสนุนอะไรสำหรับข้อแตกต่างเหล่านั้น งบการเงินสะท้อนความคืบหน้าในการดำเนินกลยุทธ์ของบริษัทให้ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริงหรือไม่
16. หลักการบัญชีที่สำคัญที่บริษัทเลือกใช้เมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทชั้นนำในอุตสาหกรรมหรือบริษัทอื่น ๆ ที่ถือว่าเป็นผู้นำในด้านการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินแล้วเป็นอย่างไร มีเหตุผลสนับสนุนอะไรในกรณีที่มีความแตกต่างกัน
17. เคยมีเป้าหมายในการรายงานระยะสั้นซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้วิธีการบัญชีหรือไม่ เช่น ต้องการทำการใดให้เป็นไปตามเป้าหมาย หรือต้องการให้ได้โบนัสหรือสิทธิในการซื้อหุ้น ถ้ามีวิธีการบัญชีอะไรที่บริษัทเลือกใช้ พร้อมทั้งให้เหตุผล

ความสัมพันธ์กับผู้สอบบัญชีและผู้ตรวจสอบภายใน

1. มีการตรวจสอบภายนอกและภายในครอบคลุมเพียงพอที่จะระบุความเสี่ยงทางการเงินและการควบคุมที่สำคัญหรือไม่ ท่านพอใจกับระดับประสิทธิภาพและความสามารถโดยรวมของผู้ที่รับผิดชอบแต่ละคนในการให้บริการในเรื่องทั้งหมดเหล่านี้หรือไม่
2. ท่านประเมินผลการปฏิบัติงานโดยรวมของผู้ตรวจสอบภายในและผู้สอบบัญชีอย่างไร จุดแข็งและจุดอ่อนอะไรของสมาชิกหลักของทีมตรวจสอบทั้งภายในและภายนอก
3. ผู้สอบบัญชีภายนอกทำงานเป็นไปตามความคาดหวังของฝ่ายจัดการหรือไม่ ถ้าไม่ ท่านได้สื่อสารกับผู้สอบบัญชีในเรื่องนี้หรือไม่
4. ค่าธรรมเนียมสมเหตุสมผลหรือไม่เมื่อเทียบกับความพอใจที่ได้รับ ผู้สอบบัญชีทำให้ท่านมั่นใจอย่างเพียงพอในคุณภาพงานตรวจสอบหรือไม่
5. ท่านมีความกังวลเกี่ยวกับความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีและผู้ตรวจสอบภายในหรือไม่ จัดการอย่างไร

2. คำถามของกรรมการต่อผู้ตรวจสอบภายใน

1. ท่านใช้หลักเกณฑ์อะไรในการกำหนดแผนงานประจำปีและแผนงานระยะยาวสำหรับการตรวจสอบภายใน ฝ่ายจัดการมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับแผนงานเหล่านี้ แผนงานเหล่านี้รวมอยู่ในโครงสร้างการจัดการความเสี่ยงของบริษัทอย่างไร
2. ขอบเขตของการตรวจสอบภายในที่วางแผนไว้เชื่อถือได้เพียงใดว่าจะตรวจพบข้อผิดพลาดที่สำคัญ ความผิดปกติ และจุดอ่อนที่มีสาระสำคัญในการควบคุมภายใน มีประเด็นใดที่สามารถระบุได้หรือไม่
3. มีการสอบทานอย่างไรเกี่ยวกับการปฏิบัติตามข้อกำหนดกฎหมายหรือหน่วยงานกำกับดูแลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการตรวจสอบภายใน มีประเด็นความเสี่ยงที่สำคัญหรือกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือไม่
4. ขั้นตอนต่อไปของการจัดลำดับความสำคัญในการทำงานของกลุ่มตรวจสอบภายในเป็นอย่างไร กำลังคนเพียงพอหรือไม่สำหรับงานที่มีความเสี่ยงและต้องทำเป็นลำดับแรกโครงการพิเศษเป็นสาเหตุให้เกิดความล่าช้าในการตรวจสอบที่สมบูรณ์หรือไม่
5. มีงานตรวจสอบภายในที่ต้องกระทำเป็นลำดับแรกแต่ยังไม่ได้กระทำเนื่องจากงบประมาณหรือข้อจำกัดอื่น ๆ หรือไม่ มีบริษัทใดหรือส่วนงานใดที่จัดอยู่ในประเภทนี้หรือไม่
6. มีระดับของการยอมรับที่เกิดขึ้นภายในสำหรับกิจกรรมการตรวจสอบภายในอย่างไร ฝ่ายจัดการระดับสูงมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องนี้ มีเกณฑ์อะไรสำหรับการประเมิน

7. ฝ่ายจัดการมีนโยบายอะไรเพื่อตอบรับต่อรายงานการตรวจสอบภายใน นโยบายเหล่านั้นมีประสิทธิภาพหรือไม่ ฝ่ายจัดการตอบรับเนื้อหาสาระและตารางเวลาสำหรับการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ การติดตามการตรวจสอบชี้ให้เห็นว่ากระบวนการสำหรับการกำหนดประเด็นรายงานการตรวจสอบที่สำคัญทันเวลาและมีประสิทธิภาพหรือไม่

8. ท่านมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับกำลังคนของหน่วยงานตรวจสอบภายใน ควรจะต้องเปลี่ยนแปลงอะไร ถ้ามี ควรจะต้องพิจารณาหรือไม่ มีความจำเป็นที่ต้องเพิ่มทรัพยากรให้กับบริษัทหรือไม่

9. หน่วยงานตรวจสอบภายในต้องปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดโดยสมาคมผู้ตรวจสอบภายในหรือไม่ ถ้าไม่ ให้อธิบายเหตุผล

10. อธิบายความสัมพันธ์ของผู้ตรวจสอบภายในกับผู้สอบบัญชี การพบปะกันมีประสิทธิภาพหรือไม่ ถ้าไม่ มีอะไรควรจะต้องพิจารณาเปลี่ยนแปลง อภิปรายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของการตรวจสอบภายนอก

11. กิจกรรมการตรวจสอบภายในในระหว่างปีสามารถระบุขอบเขตของเรื่องที่ร้ายแรงเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพแวดล้อมของการควบคุมของบริษัทโดยรวมหรือไม่ ท่านระบุเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับความน่าเชื่อถือหรือความซื่อสัตย์ได้หรือไม่

12. มีเรื่องอะไรที่ยังไม่ได้อภิปรายร่วมกันที่ท่านเชื่อว่าควรต้องพิจารณาร่วมกับกรรมการตรวจสอบอีกหรือไม่

3. คำถามของกรรมการต่อผู้สอบบัญชี

1. ท่านมีความกังวลอะไรเกี่ยวกับการกำหนดกระบวนการทางธุรกิจที่สำคัญของฝ่ายจัดการ และฝ่ายจัดการควบคุมกระบวนการเหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพอย่างไร หรือไม่

2. ขอบเขตของการตรวจสอบภายนอกที่วางแผนไว้เชื่อถือได้เพียงใดว่าจะตรวจพบข้อผิดพลาดที่สำคัญ ความผิดปกติและจุดอ่อนที่มีสาระสำคัญในการควบคุมภายในมีประเด็นใดที่สามารถระบุได้หรือไม่ การรายงานทางการเงินที่ทุจริตในวันสิ้นปีหรือระหว่างปีเป็นอย่างไร

3. การตรวจสอบภายนอกระบุขอบเขตของเรื่องที่ร้ายแรงเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพแวดล้อมของการควบคุมของบริษัทโดยรวมหรือไม่ ท่านระบุเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับความน่าเชื่อถือหรือความซื่อสัตย์ได้หรือไม่

4. ท่านพอใจหรือไม่กับการแก้ไขประเด็นที่ต้องใช้ดุลยพินิจที่สำคัญเกี่ยวกับงบการเงินและการเปิดเผยสารสนเทศทางการเงินของฝ่ายจัดการ

5. ท่านประเมินหน่วยงานตรวจสอบภายในอย่างไร แผนการตรวจสอบภายนอกมีความเพียงพอหรือสนองต่อความเสี่ยงหรือไม่ การตรวจสอบภายในเป็นที่ยอมรับภายในบริษัทหรือไม่ ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ตรวจสอบภายนอกมีการพบปะกับผู้ตรวจสอบภายในที่มีประสิทธิผลหรือไม่

6. วิเคราะห์คุณภาพของการรายงานทางการเงินของบริษัท ตลอดจนการเปิดเผยสารสนเทศทางการเงินและนโยบายการบัญชีที่สำคัญที่บริษัทถือปฏิบัติ

7. มีหลักการบัญชีหรือวิธีปฏิบัติกรายงานที่บริษัทเลือกใช้เพียงเพราะว่าไม่มีผลกระทบที่เป็นสาระสำคัญต่อรายงานทางการเงินในปัจจุบันหรือไม่ ท่านประเมินผลกระทบในอนาคตอย่างไร เรื่องเหล่านี้ควรต้องให้กรรมการตรวจสอบพิจารณาหรือไม่

8. ท่านมีความกังวลใจหรือไม่เกี่ยวกับประเด็นการรายงานประจำไตรมาสของบริษัทที่เสนอต่อผู้ถือหุ้น รวมถึงหลักการบัญชี ประเด็นการรับรู้ในเวลาที่เหมาะสม หรือการตกแต่งตัวเลขกำไร

9. มีการสอบทานหรือไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามข้อกำหนดทางกฎหมายหรือหน่วยงานกำกับดูแลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการตรวจสอบประจำปี มีวิธีการตรวจสอบครอบคลุมการสอบทานการควบคุมและการตรวจสอบภายในในประเด็นนี้หรือไม่ ท่านได้ตระหนักถึงขอบเขตความเสี่ยงที่สำคัญหรือกรณีที่จะไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

10. มีการตรวจสอบหรือไม่เกี่ยวกับการเปิดเผยรายการที่มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบริษัทหรือบุคคลซึ่งเข้าข่ายเป็นรายการที่เกี่ยวข้องกัน เช่น ผู้ถือหุ้นใหญ่ กรรมการหรือฝ่ายจัดการ ท่านพอใจกับการตระหนักถึงและการเปิดเผยเหล่านั้นในงบการเงินหรือไม่

11. ท่านเชื่อว่าฝ่ายจัดการให้กำลังจัดการกับประเด็นหรือความกังวลที่อาจเกิดผลกระทบที่ร้ายแรงในอนาคตต่อความมั่นคงทางการเงินหรือการดำเนินงานของบริษัทหรือไม่

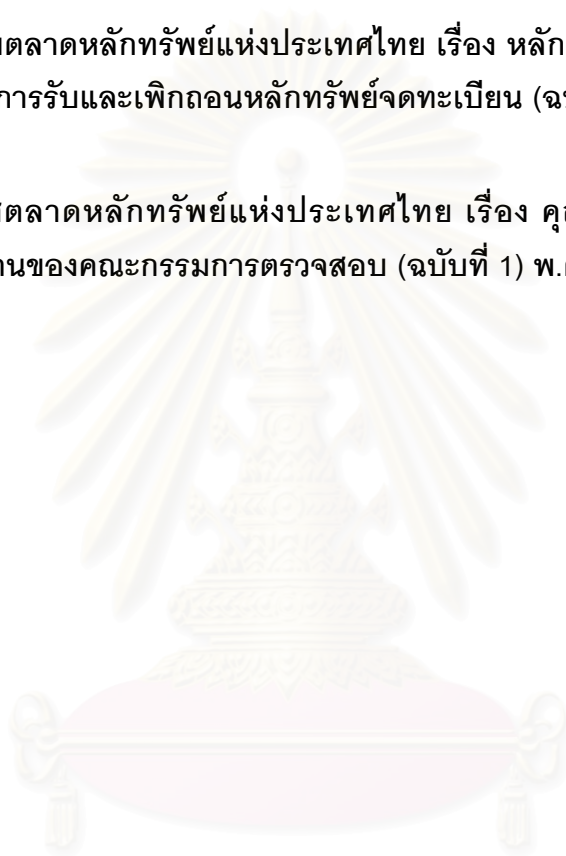
12. มีบุคลากรในหน่วยงานทางการเงินเพียงพอทั้งในด้านจำนวนคนประสบการณ์และความสามารถ เมื่อเทียบกับขนาด ความซับซ้อนและการดำเนินงานของบริษัทหรือไม่

ภาคผนวก ค

ประกาศและข้อบังคับของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

- ประกาศคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง ข้อกำหนดเพื่อการดำรงสถานะเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ 2)
- ข้อบังคับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการเกี่ยวกับการรับและเพิกถอนหลักทรัพย์จดทะเบียน (ฉบับที่ 8)
- ประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง คุณสมบัติและขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย The Stock Exchange of Thailand

ประกาศคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง

ข้อกำหนดเพื่อการดำรงสถานะเป็นบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ 2)

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 35 แห่งข้อบังคับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการเกี่ยวกับการรับและเพิกถอนหลักทรัพย์จดทะเบียน ลงวันที่ 12 มีนาคม 2536 คณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ออกข้อกำหนดไว้ดังต่อไปนี้

ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นข้อ 10 และข้อ 11 แห่งประกาศคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง ข้อกำหนดเพื่อการดำรงสถานะเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ลงวันที่ 4 ตุลาคม 2539

"ข้อ 10 บริษัทจดทะเบียนต้องจัดให้มีระบบการกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance) ที่ดี โดยบริษัทจดทะเบียนต้องมีคณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee) คณะหนึ่ง เพื่อกำกับดูแลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนให้ได้มาตรฐานและเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องตลอดระยะเวลาที่เป็นบริษัทจดทะเบียน โดยบุคคลดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติและชอบเขตการดำเนินงานตามประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยว่าด้วยคุณสมบัติและชอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ ทั้งนี้ ให้บริษัทจดทะเบียนดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2542

การจัดให้มีระบบ
การกำกับดูแลกิจการ
และการแต่งตั้ง
คณะกรรมการ
ตรวจสอบ

ในกรณีที่คณะกรรมการตรวจสอบมีจำนวนน้อยกว่าตามที่กำหนดในประกาศดังกล่าวข้างต้น ให้บริษัทจดทะเบียนดำเนินการแต่งตั้งเพิ่มเติมให้ครบตามจำนวนที่กำหนดภายใน 3 เดือนนับจากวันที่คณะกรรมการตรวจสอบมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนที่กำหนดไว้

ในกรณีที่บริษัทจดทะเบียนมีเหตุจำเป็นไม่อาจดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบได้ภายในระยะเวลาตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หากตลาดหลักทรัพย์เห็นสมควรก็อาจผ่อนผันระยะเวลาการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบดังกล่าวได้ แต่ทั้งนี้

ระยะเวลาดังกล่าวต้องไม่เกินกว่า 6 เดือนนับจากวันที่ครบกำหนดระยะเวลาตามที่กำหนดในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้วแต่กรณี

ให้บริษัทจดทะเบียนจัดทำและนำเสนอรายชื่อและขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบต่อตลาดหลักทรัพย์ตามแบบที่ตลาดหลักทรัพย์กำหนด

ข้อ 11 บริษัทจดทะเบียนต้องจัดให้มีระบบการควบคุมภายใน (Internal Control) และการตรวจสอบภายใน (Internal Audit) ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ตลอดระยะเวลาที่เป็นบริษัทจดทะเบียน”

การจัดให้มีระบบ
การควบคุมภายใน

ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2541 เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 19 มกราคม 2541

(ลงนาม) นายอมเรศ ศิลาอ่อน

(นายอมเรศ ศิลาอ่อน)

ประธานกรรมการ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย The Stock Exchange of Thailand

ข้อบังคับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง

หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการเกี่ยวกับการรับ และเพิกถอนหลักทรัพย์จดทะเบียน (ฉบับที่ 8)

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 170 วรรคสอง (1) แห่งพระราชบัญญัติ
หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 คณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่ง
ประเทศไทย ด้วยความเห็นชอบจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
ออกข้อกำหนดไว้ดังต่อไปนี้

ให้ยกเลิกความใน (8) ของข้อ 5 แห่งข้อบังคับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการเกี่ยวกับการรับและเพิกถอนหลักทรัพย์
จดทะเบียน ลงวันที่ 12 มีนาคม 2536 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อบังคับตลาดหลักทรัพย์
แห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการเกี่ยวกับการรับและเพิกถอน
หลักทรัพย์จดทะเบียน (ฉบับที่ 5) ลงวันที่ 3 มกราคม 2539 และให้ใช้ความต่อไปนี้
แทน

(8) การกำกับดูแลกิจการและการควบคุมภายใน

8.1 ต้องจัดให้มีระบบการกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance) ที่ดี โดยผู้ยื่นคำขอต้องมีคณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee) คณะหนึ่ง
เพื่อกำกับดูแลการดำเนินงานของผู้ยื่นคำขอให้ได้มาตรฐานและเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง
โดยบุคคลดังกล่าวมีคุณสมบัติและชอบเขตการดำเนินงานตามที่ตลาดหลักทรัพย์กำหนด

ให้ผู้ยื่นคำขอจัดทำและนำเสนอรายชื่อและชอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบต่อตลาดหลักทรัพย์ ตามแบบที่ตลาดหลักทรัพย์กำหนด

การจัดให้มีการ
กำกับดูแลกิจการ

การจัดทำและนำเสนอ
เอกสารเกี่ยวกับ
คณะกรรมการ
ตรวจสอบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8.2 ต้องจัดให้มีระบบการควบคุมภายใน (Internal Control) และ การจัดให้มีการ
การตรวจสอบภายใน (Internal Audit) ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ” ควบคุมภายใน

ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2541 เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 19 มกราคม 2541

(ลงนาม) นายอมเรศ ศีลาอ่อน

(นายอมเรศ ศีลาอ่อน)

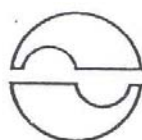
ประธานกรรมการ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย The Stock Exchange of Thailand

ประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

เรื่อง

คุณสมบัติและขอบเขตการดำเนินงาน ของคณะกรรมการตรวจสอบ (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2542

โดยที่เห็นสมควรให้มีการปรับปรุงคุณสมบัติและขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee) เพื่อให้บริษัทมีระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance) ได้มาตรฐานและเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องตามความในข้อ 5 (8) 8.1 แห่งข้อบังคับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการเกี่ยวกับการรับและเพิกถอนหลักทรัพย์จดทะเบียน ลงวันที่ 12 มีนาคม 2536 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อบังคับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการเกี่ยวกับการรับและเพิกถอนหลักทรัพย์จดทะเบียน (ฉบับที่ 8) ลงวันที่ 19 มกราคม 2541

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ออกข้อกำหนดไว้ดังต่อไปนี้

- ข้อ 1 ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม 2542 เป็นต้นไป ผลบังคับใช้
- ข้อ 2 ให้ยกเลิกประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง คุณสมบัติ และขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ ลงวันที่ 19 มกราคม 2541 บทยกเลิก
- ข้อ 3 ในประกาศนี้ นิยาม
- “บริษัท” หมายความว่า ผู้ยื่นคำขอหรือบริษัทจดทะเบียน
- “ญาติสนิท” หมายความว่า บุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต ทางการสมรส และ/หรือการจดทะเบียนตามกฎหมาย เช่น บิดา มารดา คู่สมรส บุตร พี่น้อง ลุง ป้า น้า อา รวมทั้งคู่สมรสของบุคคลดังกล่าว เป็นต้น
- “รายการที่เกี่ยวข้องกัน” หมายความว่า รายการที่เกี่ยวข้องกันตามข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์ว่าด้วยการดำเนินการเมื่อบริษัทจดทะเบียนมีรายการที่เกี่ยวข้องกัน
- “บริษัทที่เกี่ยวข้อง” หมายความว่า ห้างหุ้นส่วนหรือนิติบุคคลตามมาตรา 258 (3) ถึง (7) แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535

<p>ข้อ 4 คณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee) ของบริษัทต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้</p>	<p>องค์ประกอบของ คณะกรรมการ ตรวจสอบ</p>
<p>(1) เป็นกรรมการของบริษัท (2) ได้รับแต่งตั้งจากคณะกรรมการของบริษัทหรือที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัท และ (3) มีจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน</p>	
<p>ข้อ 5 ให้บริษัทแจ้งมติแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและจัดทำรายชื่อและขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบตามแบบที่ตลาดหลักทรัพย์กำหนด และนำเสนอต่อตลาดหลักทรัพย์โดยวิธีการตามข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์ว่าด้วยการรายงานโดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์</p>	<p>การแจ้งรายชื่อ และขอบเขต การดำเนินงาน</p>
<p>ข้อ 6 ให้บริษัทนำเสนอหนังสือรับรองและประวัติของกรรมการตรวจสอบต่อตลาดหลักทรัพย์ภายใน 3 วันนับแต่วันที่คณะกรรมการของบริษัทหรือที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทมีมติแต่งตั้งกรรมการตรวจสอบ</p>	<p>การนำเสนอหนังสือ รับรองและประวัติของ กรรมการตรวจสอบ</p>
<p>ข้อ 7 กรรมการตรวจสอบต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้</p>	<p>คุณสมบัติของ กรรมการตรวจสอบ</p>
<p>(1) ถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 5 ของทุนชำระแล้วของบริษัท บริษัทในเครือ บริษัทร่วม หรือบริษัทที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ให้นับรวมหุ้นที่ถือโดยผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย</p>	
<p>(2) เป็นกรรมการที่ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารงานในบริษัท บริษัทในเครือ บริษัทร่วม บริษัทที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท รวมทั้งไม่เป็นลูกจ้าง พนักงาน หรือที่ปรึกษาที่ได้รับเงินเดือนประจำจากบริษัท บริษัทในเครือ บริษัทร่วม บริษัทที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท</p>	
<p>(3) เป็นกรรมการที่ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมทั้งในด้านการเงินและบริหารงานของบริษัท บริษัทในเครือ บริษัทร่วม หรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท และรวมถึงไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียในลักษณะดังกล่าวในเวลา 1 ปีก่อนได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจสอบ ยกเว้นคณะกรรมการของบริษัทได้พิจารณาอย่างรอบคอบแล้วเห็นว่าการเคยมีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียนั้นจะไม่มีผลกระทบต่อกรปฏิบัติหน้าที่และการให้ความเห็นที่เป็นอิสระของกรรมการตรวจสอบ</p>	
<p>(4) เป็นกรรมการที่ไม่ใช่เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องหรือญาติสนิทของผู้บริหารหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท</p>	
<p>(5) เป็นกรรมการที่ไม่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นเป็นตัวแทนเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกรรมการของบริษัท ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ หรือผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท</p>	
<p>(6) สามารถปฏิบัติหน้าที่และแสดงความเห็นหรือรายงานผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการของบริษัทได้โดยอิสระ โดย</p>	

ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของผู้บริหารหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท รวมทั้งผู้ที่
เกี่ยวข้องหรือญาติสนิทของบุคคลดังกล่าว

ข้อ 8 รายการดังกล่าวไม่อาจถือเป็นรายการที่ไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติ
หน้าที่และการให้ความเห็นที่เป็นอิสระของกรรมการตรวจสอบ เพื่อประโยชน์ในการ
พิจารณาตามข้อ 7 (3)

(1) รายการระหว่างกรรมการตรวจสอบหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรวมการ
ตรวจสอบที่กระทำกับบริษัท บริษัทย่อย บริษัทร่วม หรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท
เกี่ยวกับการได้มาหรือจำหน่ายสินค้าหรือบริการตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(ก) การได้มาหรือจำหน่ายสินค้าหรือบริการนั้นอยู่บนพื้นฐานของ
การค้าเสรีที่ปกติและเป็นเงื่อนไขการค้าโดยทั่วไปที่กำหนดโดยมีหลักเกณฑ์ชัดเจน
และเป็นที่ยอมรับ และ

(ข) ราคาสินค้าหรือค่าบริการเป็นราคาที่เทียบเคียงได้กับราคาสินค้า
หรือค่าบริการที่ให้ลูกค้ารายอื่น

(2) ความช่วยเหลือทางการเงินที่กรรมการตรวจสอบหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง
กับการรวมการตรวจสอบได้รับจากบริษัท บริษัทย่อย บริษัทร่วม หรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่
ของบริษัทที่เป็นธุรกิจปกติในฐานะเป็นสมาชิกทางการเงิน

(3) การทำรายการที่เกี่ยวข้องกันซึ่งได้ดำเนินการตามข้อกำหนดของ
ตลาดหลักทรัพย์ที่เกี่ยวข้องแล้ว

(4) รายการอื่นตามที่ตลาดหลักทรัพย์กำหนด

ข้อ 9 คณะกรรมการตรวจสอบมีหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ
ของบริษัท ดังต่อไปนี้

(1) สอบทบทวนให้บริษัทมีการรายงานทางการเงินอย่างถูกต้องและเพียงพอ

(2) สอบทานให้บริษัทมีระบบการควบคุมภายใน (Internal Control)
และการตรวจสอบภายใน (Internal Audit) ที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล

(3) สอบทานให้บริษัทปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และ
ตลาดหลักทรัพย์ ข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ
ของบริษัท

(4) พิจารณา คัดเลือก เสนอแต่งตั้งและประเมินค่าตอบแทนผู้สอบบัญชี
ของบริษัท

(5) พิจารณาการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทในกรณีที่เกิดรายการ
ที่เกี่ยวข้องกันหรือรายการที่อาจมีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ให้มีความถูกต้องและ
ครบถ้วน

(6) จัดทำรายงานการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบโดย
เปิดเผยไว้ในรายงานประจำปีของบริษัท ซึ่งรายงานดังกล่าวต้องลงนามโดยประธาน
คณะกรรมการตรวจสอบ

รายการที่ไม่มี
ผลกระทบต่อ
ปฏิบัติหน้าที่และ
การให้ความเห็น
ที่เป็นอิสระ

หน้าที่และ
ความรับผิดชอบ

สำนักงานกฤษฎีกา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(7) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการของบริษัทมอบหมายด้วยความเห็นชอบจากคณะกรรมการตรวจสอบ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการตรวจสอบมีความรับผิดชอบต่อคณะกรรมการของบริษัทโดยตรง และคณะกรรมการของบริษัทยังคงมีความรับผิดชอบในการดำเนินงานของบริษัทต่อบุคคลภายนอก

ในกรณีที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ ให้บริษัทจดทะเบียนแจ้งมติเปลี่ยนแปลงหน้าที่และจัดทำรายชื่อและขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีการเปลี่ยนแปลงตามแบบที่ตลาดหลักทรัพย์กำหนด และนำส่งต่อตลาดหลักทรัพย์ภายใน 3 วันนับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวโดยวิธีการตามข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์ว่าด้วยการรายงานโดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ข้อ 10 ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบหากพบหรือมีข้อสงสัยว่ามีรายการหรือการกระทำดังต่อไปนี้ ซึ่งอาจมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของบริษัท ให้คณะกรรมการตรวจสอบรายงานต่อคณะกรรมการของบริษัทเพื่อดำเนินการปรับปรุงแก้ไขภายในเวลาที่คณะกรรมการตรวจสอบเห็นสมควร

การรายงานต่อ
คณะกรรมการของ
บริษัทหรือหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้อง

- (1) รายการที่เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์
  - (2) การทุจริต หรือมีสิ่งผิดปกติหรือมีความบกพร่องที่สำคัญในระบบการควบคุมภายใน
  - (3) การฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของบริษัท
- หากคณะกรรมการของบริษัทหรือผู้บริหารไม่ดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไขภายในเวลาตามวรรคหนึ่ง กรรมการตรวจสอบรายใดรายหนึ่งอาจรายงานว่ามียุติการหรือการกระทำตามวรรคหนึ่งต่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์หรือตลาดหลักทรัพย์

ประกาศ ณ วันที่ 28 มิถุนายน 2542

(ลงนาม) นายสิงห์ ตังหัตสวัสดี

(นายสิงห์ ตังหัตสวัสดี)

กรรมการและผู้จัดการ

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายสมบุญ สาระพัด เกิดวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2522 ที่จังหวัดอุดรธานี สำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการบัญชี กลุ่มบัญชีต้นทุน เกียรตินิยม อันดับ 1 คณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพณิชยการพระนคร ในปี การศึกษา 2544 และเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชีบริหาร คณะ พาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2545 ในขณะที่ศึกษา ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต ได้รับทุน พัฒนาอาจารย์สาขาขาดแคลน ตามความต้องการของ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และได้รับทุนในตำแหน่งผู้ช่วยสอน ภาควิชาการบัญชี คณะ พาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย